

Gardeners' World

Kleine handeling, groot effect

**Beplant potten
voor tuindieren**

Volg onze stek-les

**Vermeerder
je planten**

Groene school

**Verleng je
moestuinoogst**

F&L

€ 6,99 BP8

Knallende kleuren in de tuin!

Droogtebestendig tuinieren • Monty's beste planten voor in de schaduw
Toegankelijk tuinieren voor iedereen • Lang leve de zonnehoe • Verzorg je appelboom

Nog meer tuintips?

Op onze website vind je nóg meer Gardeners' World.

Dagelijks lees je hier nieuwe tips, actuele klusjes, details over onze favoriete planten en nog veel meer. Neem snel een kijkje op:

www.gardenersworldmagazine.nl

Elke vrijdag onze tips in je mailbox ontvangen? Meld je aan via
gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief

Gardeners'
World magazine

Gebakken hond

Mijn hond Nova is net als ik. We hebben zon nodig om vrolijk te zijn, en niet zo'n beetje ook. De hele zomer sleep ik haar bezorgt de schaduw in na hoofdschuddend te zien hoe ze langzaam doorbakken raakt in de zon, om haar steeds weer tegen haar zin in op te tillen en in de schaduw te leggen. Meestal ligt ze, zodra ik me omdraai, weer te bakken.

Ik heb inmiddels ook een patroon ontdekt wat verdacht veel lijkt op een 'spa treatment'. Ze ligt net zo lang hijgend in de zon tot ze het niet meer uithoudt en haar vacht bloedheet is, om vervolgens met haar buik plat binnen op de granieten vloer van de gang te gaan liggen. Je hoort die dan nog net niet sissen. Ze doet me op deze momenten sterk denken aan iemand die na een uur in de Finse sauna de sneeuw inspringt. Ik probeer de volle zon zoveel mogelijk te vermijden en ben niet iemand die in de vakantie gaat liggen bakken.

Toch merk ik dat mijn humeur na een flink zonnige sessie in de moestuin tien keer beter is. Het is de combinatie van flink bewegen en zonlicht die mij meteen oppept. Deze maand krijgt de zon een andere kwaliteit dan de maanden ervoor. De dagen worden iets korter en er ontstaat een soort romantisch strijklucht. Felgekleurde bloemen in warme tinten komen prachtig uit in dit licht, dus het is maar wat goed dat de *Rudbeckia hirta* – zoals het prachtexemplaar op de cover – nu vol in bloei komt. Het viel mij op dat de wat ruw behaarde blaadjes van deze plant de slakkenplaag van dit jaar best goed overleefden. Dit is dus een snijbloem die ik ieder jaar weer zal zaaien. Of je dit nummer nu vol in de zon gaat lezen, of onder een parasol, ik wens je een tuinmaand vol knallende zomerkleuren toe!

Liefs,

Anne

awiegers@fnl.nl

Anne (en Nova) zijn ook op Instagram te vinden: @anne_wiegers

augustus 2024

Inhoud

Seizoen

- 10 Wij houden van augustus**
De *Rudbeckia* van de cover is de Ster van de Maand. En terecht.
- 15 The Full Monty**
Monty's voorliefde voor diverse en eigenzinnige tuinen.
- 16 Topkeuze**
Echinacea (zonnehoed) was ooit kortlevend, maar dat is niet meer zo.
- 18 Red de bij**
Tips van de Bijenstichting.
- 20 Tuingast van de maand**
De grote keizerlibel (*Anax imperator*).
- 22 Kweken en eten**
Augustus is de perfecte tijd om je tomaten oogst volop te benutten.
- 26 Een oase aan leven**
Op kwekerij De Verwildering wordt volop zaden geoogst.

OP DE COVER

- 10** Knallende kleuren in de tuin
- 16** Lang leve de zonnehoed
- 32** Monty's beste planten voor in de schaduw
- 40** Zo snoei je een appelboom
- 44** Beplant potten voor tuindieren
- 68** 10 planten voor een laat zomerspektakel
- 72** Droogtebestendig tuinieren
- 77** Verleng je moestuinooft
- 82** Vermeerder je planten
- 90** Toegankelijk tuinieren voor iedereen

Groene school

- 32 Uit liefde voor schaduw**
Monty's favoriete schaduwplanten.
- 37 In de kas van Anne**
In haar kas zaait, stekt en oogst Anne erop los.
- 40 Jouw snoeimaand**
Frances geeft tips voor het snoeien van appelbomen.
- 44 Diervriendelijke potten en bakken**
Lok bestuivers je tuin in.
- 49 Samen tomaten kweken**
Hou je tomatenplanten langer productief.
- 53 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op tuinvragen.

Inspiratie

- 60 Plagddieren in de tuin**
Help je planten om beestjes van zich af te schudden.
- 68 De grote finale**
Met de plantenkeuze van Sue Kent hou je jouw tuin lang mooi.
- 72 Watervrije wondertuin**
Zet droogtebestendige planten in je tuin.
- 77 Moeiteloos oogsten**
Tips voor het verlengen van je oogst.
- 82 Halfharde- en hielstekken nemen**
Nick Bailey leert je twee eenvoudige vermeerderingstechnieken.
- 85 Inheemse held**
Grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*).
- 86 Ambachtelijke Plantenmarkt**
Maak kennis met de bewoners van landgoed De Wiersse.
- 90 Toegankelijk tuinieren**
Slimme tips en speciaal gereedschap voor tuiniers met een beperking.
- 92 In de moestuin van Helga**
Helga oogst meer sperzie- en snijbonen dan ze kan eten.

**samen
water
besparen**
met **Gardeners' World** magazine

Aan de slag

- 96 Algemene tuintaken
99 Zorg voor je vijverplanten.
100 Bloemen
102 Test je vaardigheden
105 Kamerplanten
106 De basis: deel huislook.
107 Oogst je gewassen.
108 In de kas
110 Groente & fruit

En verder

- 6 Prikbord
8 In de tuin van
65 Puzzel en win
112 Colofon
113 Groeigids

"Tuinieren is helend, gezond, therapeutisch, en voor iedereen. Op pagina 90 stellen we een nieuwe auteur aan je voor die ons volgend seizoen laat zien hoe niets je hoeft tegen te houden in de tuin."

ANNE WIEGERS - HOOFDREDACTEUR

"Zonder een flinke portie schaduw zouden tuinen oneindig veel saaier zijn."

MONTY DON - TUINEXPERT EN PRESENTATOR

"Alan heeft dé tips om plagddieren deze zomer uit je moestuin te weren. (p. 60)."

HELGA KLUITER - REDACTEUR

"Eind zomer kan de tuin soms wat vervagen, maar met de plantentips van Sue blijft hij lekker lang vol kleur (p. 68)."

JOS HEIJMANS - REDACTEUR

"De tips voor droogtebestendige planten (p. 72) neem ik mee voor mijn eigen tuin."

IONA VAN DEN DRIES - REDACTEUR

"Op het terras of in de kleine tuin kun je gemakkelijk nuttige bestuivers en insecten lokken met diervriendelijke potten (p. 44)."

GOVERT DE JONG - REDACTEUR

Onze socials: @GardenersWorldNL

Welkom

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

Verwelkom de vleermuis in je tuin

Vorige keer hadden we het op het prikbord over nachtvlinders, nu nemen we jullie mee in de wereld van andere nachtdieren: de vleermuizen!

Nachtvlinders, en andere vliegende insecten, worden gegeten door deze vliegende zoogdieren. Sommige soorten eten tot wel 3000 muggen, motjes en kevers per nacht (!). Om de muggen-aantallen laag te houden in de tuin is het aantrekken van vleermuizen dus een slim idee én kunnen onderstaande tips al een groot verschil maken! In augustus wordt de Nacht van de Vleermuis georganiseerd in Nederland en België, check voor info onze agenda hiernaast!

Met deze vier tips help je de vleermuis in jouw tuin

Ga voor een gevarieerde hoeveelheid (inheemse) planten

Vleermuizen komen liever in tuinen waar ook iets te eten is. Om grote verscheidenheid aan insecten in de tuin te krijgen, is het van belang een grote diversiteit aan planten te plaatsen. Vooral inheemse planten (zie bijvoorbeeld pagina 85) trekken veel soorten aan. Bijkomend voordeel is dat een grote diversiteit aan planten en insecten de kans op plaagdieren aanzienlijk vermindert.

Zorg voor water in de tuin

Je zou het misschien niet meteen bedenken, maar vleermuizen drinken ook water en doen dit graag uit een vijver of bak met water. Zorg dat je in een of andere vorm water in de tuin hebt. Je doet niet alleen de vleermuis een groot plezier, maar ook vele andere dieren als insecten, amfibieën, vogels en bijvoorbeeld egels.

Schuilplaatsen creëren

Net zoals alle andere dieren, houden vleermuizen van een beetje 'rommel' in de tuin. Ze schuilen graag in oude bomen, spechtenholen, maar ook in takkenrillen en speciale vleermuiskasten. Ook in (oude) huizen zoeken ze graag een plekje, zoals onder dakpannen of spouwmuur. Wees dus voorzichtig als je gaat verbouwen en check eerst mogelijke schuilplaatsen: je redt er letterlijk levens mee.

Tuinverlichting minderen

Vleermuizen houden van donker. Hoe donkerder hoe beter! Dat het nachtdieren zijn betekent niet dat ze niet kunnen zien, integendeel, ze hebben zeer lichtgevoelige ogen en kunnen goed zien in de schemer. Van tuinverlichting zijn ze dan ook geen fan. Zet deze alleen aan wanneer je het nodig hebt of zorg dat het licht automatisch uit gaat als er niemand in de tuin is door middel van een sensor.

Hardnekkige mythes

Vleermuizen worden door veel mensen als eng beschouwd, toch is het echt niet nodig bang voor ze te zijn. Onderstaande mythes zijn hardnekkig, maar niet waar:

- Vleermuizen vliegen in je haar: door echolocatie weten ze altijd exact waar je bent. Ze zullen misschien vlak langs je vliegen, maar blijven liever uit je buurt.
- Alle vleermuizen drinken bloed: alle 18 soorten in Nederland eten enkel insecten. Van de 1400 vleermuissoorten op aarde, drinken er 3 bloed (van bijvoorbeeld vee). Deze leven in Midden-Amerika.
- Vleermuizen willen je bijten: vleermuizen blijven uit je buurt en zullen je niet bijten. Net zoals andere dieren bijten ze alleen uit zelfverdediging. Pak daarom nooit (gewonde) vleermuizen op, maar bel de dierenambulance.

AGENDA

De leukste tuin- en natuurevenementen in augustus

Dahlia Spektakel

Wanneer: 31 augustus en 1 september

Waar: onder andere de tuin van Marieke Nolsen

Info: mariekenolsen.nl/tuinopenstelling

Marieke Nolsen opent, samen met drie andere tuinen, haar deuren. Je wordt overspoeld met overdadig bloeiende dahlia's én je kunt ook dahliabollen aanschaffen bij een van de gasten zoals kwekerij Schipper en Natural Bulbs. Aanmelden via de website. De andere opengestelde tuinen zijn: De Boschhoeve in Wolfheze, de tuin van Anja van Heeswijk in Leusden en de tuin van Ellen Lubbers in Barneveld.

Nazomer in Niedorp

Wanneer: 17 & 18 augustus, 10:00 tot 17:00

Waar: meerdere plekken in Noord-Holland

Info: nazomerenniedorp.nl

In Noord-Holland kun je in het weekend van 17 & 18 augustus genieten van open tuinen, musea, kunst- en fototentoonstellingen, muziekovertredens en diverse andere activiteiten. 'Nazomer in Niedorp' wordt voor de 27e keer gehouden en is gratis te bezoeken. Plan je route en bekijk de deelnemers op de website.

Nacht van de Vleermuis

Wanneer: 23 t/m 25 augustus in Nederland en 30 & 31 augustus in België

Waar: op allerlei locaties in België en Nederland

Info België: natuurpunt.be/nacht-van-de-vleermuis-30-en-31-augustus

Info Nederland: zoogdiervereniging.nl/actueel/agenda/2024/nacht-van-de-vleermuis

Leer vleermuizen (her)kennen en doe mee met een van de vele (gratis) excursies tijdens de Nacht van de Vleermuis. Ga op pad met een expert en luister naar de vleermuizen met een batdetector of doe mee met allerlei (kinder)activiteiten!

Natuurexcursies Natuurmonumenten

Wanneer: gedurende augustus

Waar: door heel Nederland

Info: natuurmonumenten.nl

In de zomermaanden organiseren veel natuurorganisaties prachtige natuurbellevingen! Ook bij Natuur-monumenten kun je meedoen met vele activiteiten in augustus. Denk bijvoorbeeld aan wadlopen, meewandelen met de boswachter, kinderactiviteiten met OERRR, kanotochten en volledige excursies.

Open dag 't Struyckgewas en Plukatelier

Wanneer: 10 augustus

Waar: Huize Scherpenzeel

Info: struyckgewas.nl

Tijdens het 'Rondje tuinen Amersfoort' openen meerdere tuinen rondom Amersfoort hun deuren. Neem deze dag ook een kijkje bij de biologische groenteteler 't Struyckgewas en biologische bloementeler Plukatelier. Pieter en Jennita nemen je graag mee op de voormalige Overtuin van Landgoed Scherpenzeel!

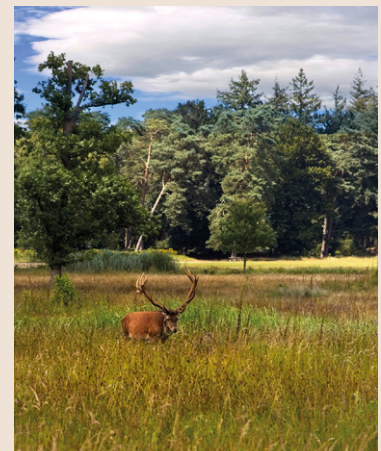

FOTO: ALKEMADE - PIXABAY

Vogels van Nederland

In de zomer barst het in Nederland van de vogels en kun je ze volop horen en zien wanneer je erop uittrekt deze maand. Ruim 300 soorten vogels worden beschreven in het nieuwe 'Handboek vogels van Nederland'. Dit boek gaat verder dan een korte beschrijving en vertelt over het leefgebied, de verspreiding, de trek, de trends en de gevoeligheden van de vogelsoorten die in Nederland te zien zijn. Een aanrader voor beginnende vogelaars én gevorderden!

Handboek vogels van Nederland

Onder redactie van Luc Hoogenstein en Ger Meesters

Hardcover, 344

Prijs € 34,95

ISBN: 9789050119412

**IN
JOUW TUIN**

Wil jij iets vertellen
over jouw tuin?

Ga naar **gardenersworld
magazine.nl/jouw-tuin**
en stuur ons jouw
verhaal.

December 2022

In de tuin van ...

Evert-Jan en Lieke de Jongste

uit Rotterdam

Geïnspireerd door Gardeners' World zijn wij een biologische moestuin begonnen. In 2022 kregen wij een met onkruid en gras overwoekerde tuin.

Met het hele gezin zijn we aan de slag gegaan om hem klaar te maken voor het seizoen. De tuin is traditioneel ingedeeld in vier kwadranten voor de wisselteelt: de nachtschadegewassen, peulgewassen, kool- en knolgewassen en wortel- en bladgewassen. Tussen de gewassen door hebben we bloemen en groenverbetersaaiers gezaaid.

Het was geweldig om alle tuinadviezen uit *Gardeners' World* in praktijk te brengen en de gewassen te zien groeien. Het resultaat overtrof alle verwachtingen. In april was het frisse groen al duidelijk zichtbaar, in mei hadden we een mooie volle moestuin en in juni de eerste oogst. Tijdens het tuinieren hoorden we het gonzen van de bijen rond de uitbundig bloeiende bloemen. Klap op de vuurpijl waren onze Helianthusen van bijna vier meter hoog.

Juli 2023

Januari 2023

September 2023

*"Het was geweldig om alle tuinadviezen uit *Gardeners' World* in praktijk te brengen."*

Juni oogst 2023

Maart 2023

Juli 2023

Mei 2023

En waar we het meest trots op zijn? Alle gewassen hebben we zelf ingezaaid met biologische zaden. Zonder mest en bestrijdingsmiddelen hebben wij een jaar lang kunnen genieten van een prachtige tuin en overvloedige oogst. Op naar het volgende seizoen!

Wij houden van augustus

Degenen onder ons die al wat ouder zijn, herinneren zich vast nog wel de wereld van 'De Vijf', waarin schrijfster Enid Blyton een beeld opriep van augustus in kindertijd: dagen die buiten werden doorgebracht met het bouwen van hollen, fietsen over schaduwrijke landweggetjes, rollen door weilanden en het opsporen van wanhopige criminelen, voordat de middagen gevuld werden met siroop en cake. De wereld is sindsdien een beetje veranderd, maar het is nog steeds een maand van lome warmte, met vakantie voor iedereen en een beetje een stilte in de tuin als dahlia's op gang komen en niet-winterharde eenjarigen overal openbarsten met watervallen van kleur voordat de oogst van de vroege herfst zich aandient.

“Zelfs in augustus is duidelijk te horen, hoe de kou voorlopig zwijgt.”

NICK EN SIMON

STER VAN DE MAAND

Rudbeckia 'Sahara'

Wil je nog een beetje schwung eind zomer? Zoek niet verder. Dit is niet slechts één tint, maar meer Russische roulette voor de tuin, met een mix van kleuren van rood tot geel, goud tot karamel, en van roze tot oranje. Het is spannend om niet helemaal te weten wat er uit een onschuldig zakje zaad zal komen, maar je kunt er zeker van zijn dat ze er allemaal geweldig uit zullen zien en prachtig zullen passen bij alles in je laatbloeiende borders.

Zaai in het voorjaar. Wordt meestal gekweekt als eenjarige, maar is matig winterhard.

Hoogte x Breedte 60 cm x 30 cm

AVONDGEUR

Je tuin staat in volle bloei, dus wanneer de augustuszon ondergaat en de maan opkomt, zou je moeten gaan zitten en genieten. Beloon jezelf na een dag ploeteren met een glas met iets lekkers en haal diep adem. Wat is die betoverende geur? Licht zoet en een beetje kruidig? Het komt van de tabaksplanten die je slim in een pot of in de border hebt gezet voor momenten als deze.

Nicotiana 'Perfume Lime'

Uitstekend voor bijen en andere bestuivers. Zaai zaadjes in de lente en plant ze uit zodra ze sterk genoeg zijn. **H x B** 50 cm x 30 cm

ROKJESDAG

Herinner je je de ra-ra rok nog? Misschien markeert het een periode uit je jeugd die je liever vergeet, hoewel het voor Madonna werkte. Hoe je het ook bekijkt, deze plant heeft meer dan een vleugje ra-ra over zich: een statige vaste plant met een karamelkleurig hart, omringd door een rok van gerimpelde en gevederde bloemblaadjes. De naam ra-ra komt van 'hoera', omdat het begon met cheerleaders. Dus nu weet je wie je de schuld kunt geven!

Helianthemum 'Moerheim Beauty'

Zonnekruid doet het goed in alle grondsoorten, zolang hij maar veel zon krijgt. Delen in na- of voorjaar. Kan wat steun nodig hebben.

H x B 1,2 m x 60 cm

IN HET ZILV'REN MAANLICHT

Op 19 augustus is het volle maan. En dat niet alleen, het wordt een Supermaan én een Blauwe Maan. Toevallig zorgt maanlicht ervoor dat deze bijzondere combinatie opvalt met haar spookachtige gloed.

Melianthus major

Wintergroene halfheester. Niet-winterhard in koudere gebieden, maar herstelt zich meestal. Doet het goed in een grote pot. **H x B** 3 m x 2 m

Eryngium 'Silver Ghost'

Tweejarig, dus heeft alleen blad in het eerste jaar en bloemen in het tweede jaar. Zet in goed doorlatende grond. Zaait zichzelf uit. **H x B** 60 cm x 40 cm

LAAT MAAR ZWAAIEN

Het einde van de zomer is hét moment voor grassen om te 'shinen'. Tot nu toe hielden ze zich koest om te dienen als achtergrond voor de pronkende vaste planten. Nu beginnen de meeste grassen te bloeien en banen ze zich een weg naar voren. Er is een enorme verscheidenheid aan vormen – aren, pluimen, stekels en borstels – die niet alleen vorm maar ook beweging aan de tuin geven.

Pennisetum orientale

Liefst in de volle zon. Zaai zaadjes in het voorjaar onder glas of deel volwassen planten. Knip oud blad in het vroege voorjaar terug. **H x B** 60 x 70 cm

ZOET TOETJE

Er zijn nagerechten die er zo uitzien. We stellen ons een toetje voor, geserveerd in een fraai glas en versierd met een handvol seizoensblaadjes. Een stevige frisheid van geel gemengd met een vleugje perzik en een boventoon van frambozencoulis. Het liefst met een klein koekje erbij.

Cosmos 'Kiiri'

Zoals met alle cosmea's zaai je zo vroeg mogelijk als je een kas hebt. Als je rechtstreeks zaait, wacht dan tot na de vorst. Knip de toppen uit.

H x B 1,2 m x 45 cm

The Full Monty

Toom je tuinierambities niet in. Door te werken met je natuurlijke omgeving, zegt **Monty**, kunnen zelfs de wildste dromen uitkomen.

“Tuinen zijn niets zonder mensen, en hoe eigenzinniger ze zijn, hoe beter.”

FOTO: JASON INGRAM

Ik ben dol op een rotstuin. Deels voor de alpine planten die ik buiten in potten kweek in plaats van tussen de stenige spleten en hoekjes waar ze thuishoren. Ik zou een alpenhuis kunnen hebben. We hadden er een op Berryfields, gevuld met kleine juweeltjes in potten, tot hun terracotta nek begraven in zand en met ventilatie aan alle kanten om de droge maar koele omgeving te creëren waar ze van houden. Ik zou waarschijnlijk de ruimte en het geld kunnen vinden voor een klein exemplaar en mijn bestaande alpines een veel beter leven kunnen geven. Maar alpines zijn nooit echt ingeburgerd sinds het verdwijnen van de rotstuin als algemeen tuinelement en ik wil het rotsige van een rotstuin en de grote, natuurlijke en architecturale aanblik van platen en stukken steen.

Er was een tijd dat rotsen en water standaard waren in de tuinen op de Chelsea Flower Show, en veel tuinen hebben nog steeds steen op een grote schaal, maar meestal meer kunstig en artistiek. Net als alpines is de rotstuin uit de mode geraakt. Maar ik ben op een leeftijd dat mode en trends aan mij voorbijgaan. Noem het hoe je wilt, maar ik wil een rotstuin.

Maar ik denk niet dat ik er een kan hebben. Niet alleen vanwege het gebrek aan stenen – hoewel de rotstuinen die ik mooi vind in Wisley, Edinburgh, Chatsworth, Friar Park en dergelijke rotsen hebben om ‘U’ tegen te zeggen. Vooral als je bedenkt dat ze allemaal werden verplaatst per trein, stoommachine en paard en wagen. Zij vierden hoogtij in het Victoriaanse tijdperk, toen de middenklasse aan het bergbeklimmen sloeg en naar de dichtstbijzijnde bergen trok om deze hobby uit te oefenen – en dat waren toevallig de Alpen.

De botanisten onder hen merkten de planten aldaar op en begonnen ze te verzamelen en mee naar huis te nemen, en om ze te laten zien moesten ze mini-Alpen bouwen in de achtertuin. In een tijd waarin je een helm en een veiligheidshesje moet dragen om een emmer boven je hoofd te tillen, lijken deze bouwwerken uit een heroïsch tijdperk te stammen. Mijn eigen rotstuin zou dus heroïsch moeten zijn. Een

bescheiden verzameling stenen beplant met een aangename selectie alpenplanten is gewoon niet genoeg. De rotstuinen waar ik van houd zijn verbazingwekkend ambitieus vanwege het vernuft én het tuinbouwkundige resultaat.

Niets van dit alles heeft me in het verleden tegengehouden. Ik voel me prettig bij overdaad en hoogdravende ambitie. Longmeadow is gemaakt van een leeg veld, heeft een krankzinnig deel van mijn volwassen inkomen gekost en heeft het grootste deel van mijn dagen in beslag genomen. Mijn instincten (en mijn portemonnee) zijn meer gericht op uitbundigheid dan op bescheidenheid in de achtertuin. Ik zou een goede voorraad stenen kunnen vinden, hoewel het leveren ervan waarschijnlijk meer zou kosten dan het spul zelf, laat staan de schaduw van de CO₂-uitstoot die tegenwoordig terecht over dergelijke projecten hangt. Maar er zouden kranen en bulldozers nodig zijn en er zou hier veel afgebroken moeten worden gemaakt om het te kunnen bouwen. Het zou een crisis, een trauma en een tuinrevolutie betekenen in huize Don.

En dus is dit pure fantasie. Voor elke tuin die we maken, zijn er andere die nooit worden uitgevoerd. Maar we maken deze belangrijke keuzes, ook al lijken we ons daar op dat moment niet van bewust. Ons klimaat en onze cultuur dicteren zo veel van wat we kweken en hoe we het kweken, maar toch is er veel rechtvaardiging achteraf. Het mooie van het maken van een tuin is dat je bijna alles kunt doen als je maar wilt.

Ik heb hier vaak geschreven dat we de natuur niet moeten bevechten maar juist een zo natuurlijk mogelijk evenwicht tussen mens en natuur moeten aanmoedigen, maar dat hoeft excentriciteit of dwarsheid niet uit te sluiten. Als ik in een tuin iets vreemds en tegendraads tegenkom, juich ik de vindingrijkheid van de mens toe. Tuinen zijn niets zonder mensen en hoe diverser en eigenzinniger ze zijn, hoe beter.

Echinacea

Zonnehoed had ooit de reputatie slechts kort te leven, maar dat is nu niet meer het geval.

Nog niet zo heel lang geleden waren er slechts een handvol soorten *Echinacea* te koop. Dat waren allemaal variëteiten van de Amerikaanse *Echinacea purpurea*, waarvan 'Magnus' een favoriet was. Toen gingen Amerikaanse veredelaars aan de slag met het kruisen van de paars- en witbloemige *E. purpurea* met een minder bekende soort, *E. paradoxa*. Het resultaat waren planten met de grote, breedbloemige bloemen van *E. purpurea* in een reeks heldere kleuren, gecreëerd door genen van de gele zonnehoed. Een stortvloed van deze planten verscheen op de markt, en de meeste stierven in hun eerste winter.

De paarse zonnehoed is een prairie-plant met een diepe penwortel. De gele zonnehoed gedijt aan bosranden, waar zijn vezelige wortels houden van de rijke bladgrond. Kruis de twee en de resulterende planten hadden wortels die ongeschikt waren voor beide soorten omstandigheden. In de tuin gingen ze in natte winters dood.

Sindsdien richtten plantenkwekers zich twintig jaar lang op het verbeteren van bloemvorm en kleur, en ook op wortelsystemen die in natte winters overleven. Je kunt nu dus moderne variëteiten kopen zonder dat je je zorgen hoeft te maken of ze in het voorjaar wel weer opkomen.

■ **Standplaats** Liefst in de volle zon, in goed doorlatende grond. Populair bij bijen, vlinders en motten.

■ **Planten** Ongedeeld laten om uit te groeien tot bloemrijke pollens. Gedeelde planten laten zich niet goed herplanten.

■ **Verzorging** Gedijt goed in hete zomers. Kan ondersteuning nodig hebben, vooral op rijke grond. Knijp jonge planten niet uit – laat ze natuurlijk vertakken. Koppen zodra de bloemen verwelken. Zonnehoed is winterhard en doet het ook prima ruime potten.

'Powwow Wild Berry'

Roze, brede bloemblaadjes rond een donkere kern op bossige, goed vertakte planten. Ook in wit. H x B 50 cm x 40 cm

'Big Kahuna'

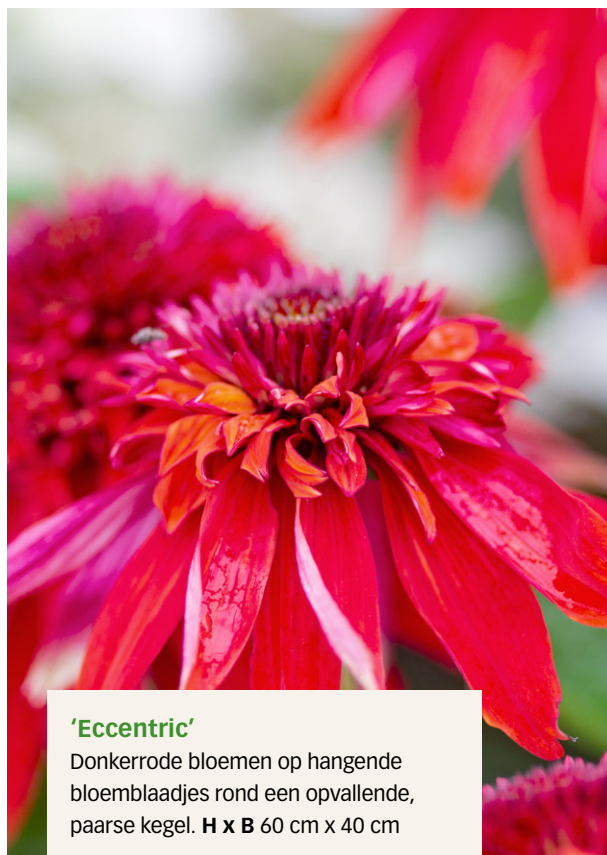
Fel oranje bloemblaadjes splitsen zich in franjes aan de uiteinden rond brede kegels. **H x B** 60 cm x 45 cm

'Green Jewel'

Slanke, gefranjerde, groene bloemblaadjes rondom een groene kegel. Geschikt als plukbloem. **H x B** 70 cm x 50 cm

'Summer Cocktail'

Oranje-gele bloemblaadjes die later verkleuren naar roze. **H x B** 60 cm x 45 cm

'Eccentric'

Donkerrode bloemen op hangende bloemblaadjes rond een opvallende, paarse kegel. **H x B** 60 cm x 40 cm

Zonnehoed

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Planten												

Bijenportret De bonte viltbij

De bonte viltbij is een broedparasiet. Het is een middelgrote, gedrongen bij met een lengte van 8 tot 10 millimeter. De vrouwtjes en de mannetjes verschillen sterk van elkaar wat kleur en beharing betreft. Het vrouwtje is zwart met op het achterlijf drie roodgekleurde segmenten. Zij heeft duidelijk zichtbare witte viltvlekken op haar borststuk en achterlijf. Daarmee valt zij extra op. Het mannetje ziet er heel anders uit. Hij heeft lange haren, zijn borststuk is zwart met roodbruine beharing en zijn achterlijf is oranje-rood met kleine zwarte vlekjes. Zijn ogen zijn opmerkelijk mintgroen. De ogen van het vrouwtje zijn blauwer. Deze

solitair levende wilde bij vliegt van half juni tot eind augustus.

Nestgelegenheid

De bonte viltbij leeft op vochtige plekken waar wederikplanten voorkomen. Dat zijn de planten waar de gastheer van afhankelijk is. De gastheerbijen zijn de gewone en bruine slobkousbij. Het vrouwtje vliegt laag boven de grond op zoek naar een nest. Als zij een gastheernest heeft gevonden zet zij daar een eitje in af. De larve van de bonte viltbij ontwikkelt zich ten koste van de larve van de gastheer. De larve heeft sterke kaken waarmee hij het

gastheereitje of de larve doodt en opeet. De cocon van de larve wordt van zijde gemaakt en vult de gehele broedcel. De jonge bonte viltbij overwintert in het nest en komt in de zomer van het jaar erop tevoorschijn.

Voedsel

De bonte viltbij lijkt een voorkeur te hebben voor paars gekleurde bloemen. In Nederland is de bij herhaaldelijk gezien op beemdkroon, haagwinde en kattenstaart. De bonte viltbij verzamelt geen stuifmeel. Zij leeft van de nectar van de bloemen die haar energie geeft om te vliegen en zich voort te planten.

Red de bij

Het belang van biologische bollen

Laat in je moestuin de groenten in bloei komen zoals: kolen, sla, prei en uien. De bijen zijn er dol op!

Bestel op tijd voor het voorjaar de bloembollen zoals: krokus, blauwe druifjes en botanische tulpjes. Dit zijn belangrijke voedselplanten die in het vroege voorjaar bloeien en goed zijn voor de hommelmakinginnen en andere vroege bijensoorten. Kies voor biologische bollen, want regulier geteelde bloembollen bevatten vaak bestrijdingsmiddelen. Met de code GW24L krijgen lezers van Gardeners' World magazine 10% korting op alle biologisch geteelde bloembollen. Bestel via www.bijenstichting.nl/bollen of scan de qr-code.

Biologisch geteelde bollen

Scan de QR-code en gebruik de code GW24L voor 10% korting.

De Bijenstichting

zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratietuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemenborders. Iedere maand geeft de Bijenstichting ons de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken.

www.bijenstichting.nl

Tuingast van de maand

Augustus is een maand van lange, zonnige dagen of eindeloze regen. In het ene geval is dat goed voor vlinders, en in het andere geval voor kikkers. Dus, een mix van zonneschijn en regen is goed voor allebei.

Wat kun je, nu de zomer ten einde loopt, doen voor je tuindieren? Misschien plant je een haag of graaf je een vijver, of maak je een schaduwplek waar iedereen even kan bijkomen van de hitte. Als je meer inheemse struiken zoals hazelaar, meidoorn en gelderse roos laat groeien, zorg je voor meer voedsel voor nachtvlinders en de vogels en egels die ze eten. Als je enkele, open bloemen kweekt en ze goed bewaterd houdt, zorg je voor nectar voor hongerige bijen.

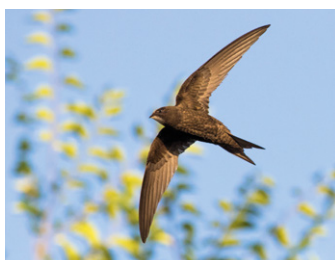
Dit kun je tegenkomen

Grote keizerlibel, *Anax imperator*

De grote keizerlibel komt voor in grote vijvers en meren, maar ook in kanalen en stromende sloten. Ze komen vaak voor in tuinen. De mannetjes zijn lichtblauw met een groenachtig borststuk, terwijl de vrouwtjes groen zijn. Beide hebben groenblauwe ogen en een zwarte streep over de bovenkant van hun lijf. Ze vliegen hoog om prooi te vangen, zoals vlinders en kleinere libellen, en je kunt ze zien eten tijdens het vliegen.

Het vrouwtje vliegt van juni tot augustus en legt eieren in vijverbegroeiing. In tegenstelling tot andere libellensoorten, waar het mannetje zich vastklampt aan het vrouwtje terwijl ze legt, legt de keizerin haar

eieren alleen. De larven blijven maximaal twee jaar in de vijver, waar ze kikkervisjes en andere waterlarven eten, voordat ze langs hoge stengels omhoog klimmen en volwassen worden.

Gierzwaluwen halen een topsnelheid van 110 km/u.

Kijk ook uit naar

■ Gierzwaluwen, die schreeuwend afscheid nemen om op reis te gaan naar Afrika. Zet alvast een gierzwaluwkast in je tuin om ze volgend voorjaar weer te verwelkomen.

■ Sprinkhanen, die zich ophouden in gebieden met lang gras. Luister naar het getjilp van mannelijke sprinkhanen die een vrouwtje het hof proberen te maken en maai het gras niet tot de herfst.

■ Grote wolbij, die mogelijk in bijenhôtels nestelt. Deze solitaire soort verzamelt haren van planten zoals lamsoor om een donzig nest te maken voor haar jongen. Kweek lamsoor en rolklaver om ze te lokken.

“In tegenstelling tot andere libellensoorten legt de keizerin haar eieren alleen.”

Een keizerlibel-vrouwkje
legt haar eieren in
watervegetatie.

**NIET
VERGETEN**

Tuinvlindertelling 2024
in het weekend van 2 tot
en met 4 augustus.
Ga naar tuintelling.nl
en doe mee!

A person wearing a vibrant, multi-colored patterned dress is holding a white rectangular dish. The dish contains a baked tomato tart with a golden-brown crust, topped with sliced cherry tomatoes and melted cheese. The background is a soft-focus green garden.

Weinig ruimte, veel smaak

Augustus is de perfecte tijd om je tomatenoogst volop te benutten. Bijvoorbeeld met **Rukmini Iyer's** heerlijke recept voor tomatentaart met tijm en ricotta.

Tomaten zijn de beste groenten die ik ooit in mijn tuin heb gekweekt. In cordons staan ze tevreden tegen een schutting op het zuiden en ze blijven maar vrucht dragen.

Mijn dochtertje eet handenvol kerstomaatjes en wat we nog kunnen wegkapen doen we in salades met burrata, pittige chilipepers en munt, in eenpanscurry's met aubergine, nigella en venkelzaad, of in een simpele, maar lekkere tomatentaart met tijm en ricotta.

Het recept staat op de volgende pagina. Deze maand genieten we ook van suikermais, aardappelen, pronkbonen, sperziebonen en, als de slakken ze niet hebben opgegeten, aardbeien.

Een vriendin van me had dit jaar geweldige aardbeien: die had ze langs de favoriete looproutes van haar kippen in de tuin geplant, waardoor ze geen last had van slakken.

Nu maar hopen dat de kippen niet van de aardbeien gaan snoepen.

“Een vriendin van me had geweldige aardbeien: die had ze langs de looproutes van haar kippen in de tuin geplant, waardoor ze geen last had van slakken.”

Tomatentaart met tijm & ricotta

Perfect voor een etentje in de tuin, met een glas rosé en een lichte, groene salade. Je hoeft de tomaten niet te roosteren, maar ik hou van de volle smaak die je krijgt als je ze even in de oven zet.

VOOR 4 personen

VOORBEREIDING 15 minuten

BEREIDING 50 minuten

- 250 g kerstomaatjes, gehalveerd
- 2 el olijfolie
- 1½ tl zeezoutvlokken
- 2 knoflooktenen, fijngesneden
- Handvol takjes tijm
- 320 g bladerdeeg, gekoeld
- 150 g ricotta
- 4 eieren
- 1 citroen, alleen de schil

BEREIDINGSWIJZE

1 Verwarm de oven voor op 200°C/180°C. Leg de gehalveerde tomaatjes op een bakplaat waarop ze allemaal in één laag passen (met de gesneden kant omhoog) en meng ze goed met de olijfolie, ½ tl zout en fijngesneden knoflook. Strooi het meeste van de tijm eroverheen en rooster 20 minuten.

2 Bekleed als de tomaten gaar zijn een kleine, diepe bakplaat met het gekoelde bladerdeeg tot over de randen, zodat de hele vulling erin past.

3 Klop de ricotta, eieren, citroenschil, 1 tl zeezout en knoflook door elkaar en strooi het mengsel over de deegbodem. Leg de tomaatjes erbovenop, strooi de rest van de tijm erover en laat de taart 30 minuten bakken in de oven. Het deeg moet dan gaar zijn en het midden van de taart nog een beetje trillerig.

4 Laat de taart minstens 10 minuten afkoelen in de bakplaat. Serveer warm of op kamertemperatuur.

Andere smaken uit de tuin

Bescherm frambozen met netten of in een fruitkooi tegen vogels.

Als je **suikermais** eens anders wilt eten dan gekookt en met boter, rooster de kolf dan eens op de barbecue of in de oven en sprenkel er wat limoensap en feta overheen.

Als je een airfryer hebt, zijn krokante, gestampde aardappelen gegarandeerd een succes – blancheer ze, prak ze fijn met een vork, besprenkel ze met olie, doe ze in de airfryer, strooi er wat zout overheen en smullen maar. Een vergelijkbaar, maar minder 'glazig' resultaat krijg je als je ze in de oven roostert.

Frambozen contrasteren perfect met chocola – bevroren verse frambozen op een platte schaal met warme witte chocoladesaus zijn heerlijk op een warme zomerdag. Ik ben groot fan van Nigella Lawsons chocolade-frambozentaart – deze seizoensfavoriet maak ik standaard als er vrienden langskomen.

Aan de slag

Augustus is een goede tijd om bladsla te zaaien zodat je tot in de herfst kunt oogsten. Geef bij warm weer je zaailingen wel genoeg water.

■ **Oosterse bladgroenten** Zaai om de twee weken in potten om te kunnen blijven oogsten. Ik strooi het zaad niet te dicht op elkaar op vochtige aarde en bedek het dan met nog wat aarde, maar je kunt ook in zaaivoren met 10 cm tussenruimte zaaien.

■ **Rucola** Zaai dun in potten of in 1 cm brede zaaivoren, 15 cm uit elkaar. Bedek met een dun laagje grond en druk aan.

■ **Cichorei** Zaai net als rucola heel dun in 1 cm brede zaaivoren, 30 cm uit elkaar. Dun de zaailingen uit tot 5 cm tussenruimte, zodat je kunt blijven plukken.

Zaai weinig en vaak – zo kun je regelmatig oogsten en voorkom je overschotten.

Een oase aan leven

De Verwildering is een ware snoepwinkel voor tuiniers. Van alle denkbare voedsel(bos) planten tot mediterrane kruiden, medicinale vondsten en eetbare bloemen, het is er allemaal. Het doel? Iedereen die dat wil voorzien van eetbaar plantgoed voor alle situaties: van kleine tuinen tot boomgaarden en voedselbossen.

De Verwildering is gelegen op een halve hectare landbouwgrond waar Michiel en Julie in 2018 zijn gestart met de aanplant van hun permacultuurproject. Wat startte met een kale, levenloze weide lijkt elk jaar

meer en meer op een oase van leven en diversiteit. Hier kunnen planten opgroeien in hun natuurlijke habitat. Julie en Michiel geven ons de beste seizoensgebonden tips om zelf ook aan de slag te gaan.

In het najaar en tijdens de winter is de webshop van De Verwildering geopend en kan er op bestelling plantgoed worden afgehaald. De kwekerij is weer te bezoeken op

zaterdagen van eind maart tot eind juni 2025. Elke zaterdag is er telkens om 10 uur een rondleiding en door het jaar heen worden er workshops georganiseerd.

Naast het opkweken van plantgoed is er de verwerking van de oogst van het land. Er worden bereidingen gemaakt in de vorm van kruideninfusies, siropen voor limonades, azijn, confituur, kruidenzout en zeep.

De Verwildering is gelegen in het landelijke Vinderhoutse, op acht kilometer fietsen van centrum Gent.

www.deverwildering.be

Michiel & Julie van de Verwildering.

Goudsbloemzalf voor tuiniers

Intussen zijn we nog steeds goudsbloemen (*Calendula officinalis*) aan het oogsten. Hoe meer bloemen je oogst, hoe meer en langer de plant bloeit. De bloemen worden gebruikt in onze kruideninfusies en zeep, en een deel wordt op olie (bv.

amandel- of olijfolie) gezet. Daar maken we een maceraat van. Verhouding: 1 deel gedroogde bloemen op 5 delen olie. Laat de fijn gemalen bloemen zo'n 6 weken trekken. De olie wordt knaloranje. Deze olie gebruiken we als basis voor heel wat zalven.

Maak zelf een zalf voor kleine wondjes, splinters en kloven

Voor een klein potje zalf:

Meet 30 ml goudsbloemolie af in een vuurvaste beker. Doe er 4 g bijenwas bij en 1 g cacaoboter of karitéboter. Zet de beker au bain-marie op het vuur tot alles gesmolten is. Laat de olie niet te heet worden. Daarna afkoelen tot de beker handwarm is. Op dat moment voeg je er

10 druppels etherische olie van lavendel en 2 druppels tea tree aan toe. Roeren en onmiddellijk in een brandschoon potje gieten. Minstens een jaar houdbaar. Langer als je de zalf koel bewaart en je niet met vuile vingers in de pot zit.

FOTO: MEREDITH THORINA JULIANA

Vijvertje

Een vijvertje waar altijd water in staat, is een magneet voor leven in je tuin. Het trekt kikkers en padden aan, vogels en egels kunnen er komen drinken, libellen zetten er hun eitjes af en nog zoveel meer. Bovendien kan je er ook eetbare planten in kweken zoals watermunt, kalmoes, de prachtige gele lis en groot moerasscherm, dat smaakt naar worteltjes, peterselie en selder.

Op De Verwildering hebben we nu drie vijvers, maar het liefst maken we er nog enkele bij. Onze kleinste vijvertjes maken we van een IBC vat: zo'n plastic kubus van 1 m x 1 m x 1 m (uit de voedingsindustrie) die je tweedehands kunt kopen in een metalen kooi. Die plastic kubus halen we uit de kooi en we slijpen er de bovenkant af.

Vervolgens graven we een put van ongeveer 75 cm diep waar de bak in past en nog voor $\frac{3}{4}$ boven de grond uitsteekt. Let erop dat de rand mooi waterpas staat. Als de kubus eenmaal goed staat in de put kan je beginnen te stapelen met bakstenen en dakpannen. We starten op de bodem in het midden van het vat en maken een stapelmurtje met brede kieren en voegen dat schuin naar de bovenkant van het vat gaat. Tussen het stapelmurtje en de binnenkant van je vat kun je extra stenen en kapotte dakpannen steken, zodat het muurtje goed

stevig blijft staan zonder dat je het hoeft te metselen.

Stapel je muurtje tot over de rand en werk het mooi af met dakpannen of stenen zodat je de lelijke plastic rand wat wegsteekt. Hierdoor creëer je niet enkel een hele grote rand waar het leven zich op kan hechten, je maakt tegelijkertijd ook een trapje waarlangs dieren makkelijk in en uit de vijver kunnen.

Vervolgens maak je met alle aarde uit de put een verhoogde berm rond je vijver die je mooi kunt aanplanten. We steken nog planten van de gele lis en kalmoes tussen de bakstenen zodat die goed vast zitten. Dan vullen we het vat met regenwater en doen er een paar emmers water in uit onze gezonde grote vijver. Zo ent je het leven in je nieuwe vijvertje.

Om het helemaal af te maken, voeg je drijvende planten toe, zoals groot moerasscherm en watermunt. Je hoeft dus geen aarde in je nieuwe vijver te doen, alle planten wortelen tussen de stenen in het water. Hierdoor blijft het water voedingsarm en kweek je minder algen.

Wat er niet mag ontbreken bij je nieuwe vijver is een bankje om te genieten van al het leven dat op, in en rond het water krioelt.

Duindoorn

Wij noemen ze de sinaas-appeltjes van het Noorden: duindoorn (*Hippophae rhamnoides*). Heerlijk zure besjes propvol vitamine C en ander goeds (vitamines, mineralen, flavonoiden). We vriezen ze in om er in de winter verkwikkende sapjes mee te maken en gelei. Een deel wordt op azijn gezet, voor vinaigrettes, en op alcohol. En we laten nog vele kilo's hangen voor de vogels, die zijn er zot van.

Op winterse, snotterige dagen kan een powerdrankje deugd doen. Dan halen we de duin-

doornbessen uit de diepvries en mixen we ze fijn in de blender met puur appelsap. Daarna even door de passe-vite of zeef om de pitjes eruit te zeven. Dit sap kun je een kleine week bewaren in de koelkast. Goed voor je weerstand! Santé!

Duindoornbessen vind je nergens zo vers als in je eigen tuin. Heb je nog een plek in de volle zon, dan moet je niet twijfelen. Ze kunnen veel wind

aan, dus ook als windkering/haag interessant. Opgelet: plant minstens één mannelijke struik bij je vrouwelijke planten voor de bestuiving!

Tagetes

We houden wel van de citrus-tagetes (*Tagetes tenuifolia*) met de kleine, geurende bloemen. We oogsten de bladeren (met of zonder bloemen) voor kruidenthee en limonades. Maar ken je het Huacatay- of Chiquilla-afrikaantje (*Tagetes minuta*)? Dat is pas een kanjer.

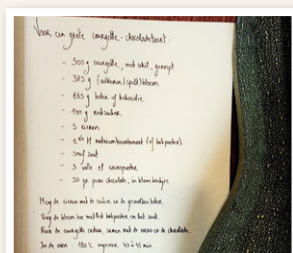
In de zomer oogsten we de plant al eens, zodat deze nog meer vertakt en bossiger wordt. De bladeren geuren naar ananas, appel, munt en citrus. Wordt makkelijk 2 à 3 meter hoog. Later, als de plant in bloei staat (met piepkleine witgele bloemen), oogsten we nog eens. Een grote oogst, dat kun je wel zeggen.

De olie uit de plant wordt ook gebruikt als kleurstof en als smaakstof in de voedingsindustrie. Bovendien is hij gekend als aaltjesbestrijder en levert veel biomassa op. Na de oogst kleuren je vingers geel en geuren ze bijzonder fruitig!

Courgette-chocoladetaart. Elke week opnieuw.

Die tijd van het jaar! Met de overvloed aan courgettes weten wij wel raad. Hier worden massaal veel courgettetaarten en vegetarische burgers gemaakt.

Ingrediënten voor een grote courgette-chocoladetaart

- 500 g courgette, met schil, grof geraspt (grote pitten eruit)
- 375 g (volkoren/spelt) bloem
- 165 g kokosolie of boter
- 140 g (of als het wat zoeter mag zijn 200 g) rietsuiker
- 5 eieren

- 1½ tl natriumbicarbonaat of bakpoeder
- snuf zout
- 3 volle el cacaopoeder
- 50 gr pure chocolade, in kleine stukjes

Bereiding

- 1 Meng de eieren met de suiker en de gesmolten kokosolie/boter.
- 2 Voeg de bloem toe met het bakpoeder en het zout.
- 3 Roer de courgette erdoor, samen met de cacao en chocolade.
- 4 In de oven: ca. 45 min op 180°C.

Liever iets hartig? Probeer dan eens courgetteburgers.

Was de courgette. Schil ze niet, maar rasp ze in z'n geheel. Als er al grote pitten in zitten, dan rasp je dat deel niet mee. Strooi er zout over en laat de courgette één of enkele uren uitdruppen door een vergiet. Daarna wring je het sap er verder uit met je handen. De rasp meng je met haver-mout, volkoren (spelt)meel, geraspte kaas (of gistvlokken), veel kruiden en specerijen (zoals peterselie, koriander, fijn of Chinees bieslook, peper, kerrie ...) en eventueel een lepel kerriepasta. Wat je maar wilt. Rol het deeg tussen je handen tot een bolletje en duw ze dan plat zoals burgers. Dompel ze in wat bloem en bak ze in een pan olijfolie. Je kan de burgers trouwens makkelijk invriezen.

Pluisjes en parels

In augustus worden er veel zaden geoogst. De Verwildering is volledig biologisch gecertificeerd en dus proberen we zoveel mogelijk zaad van eigen teelt te verzamelen. Voor bloemen en kruiden zitten we al snel aan meer dan honderd verschillende soorten. Bij groenten moeten we goed opletten, want er kan kruisbestuiving plaatsvinden. Daarom kopen we een deel zaden in, zodat de planten raszuiver blijven.

Zaden van engelwortel, zwartmoeskervel en lavas zijn niet zo lang kiemkrachtig en worden meteen in zaaibakjes uitgestrooid. Andere zaden, zoals rode zonnehoed en timutpeper, worden ook voor de winter

't Kaf van 't koren scheiden: zwarte komijnzaadjes.

gezaaid omdat deze een koudeprikkel nodig hebben. Dan kiemen ze vanzelf in de vroege lente als het wat warmer wordt.

De zaden worden geschoond door ze over fijnmazige zeven te wrijven of op een old-fashion manier. Dan worden ze van de ene emmer in de andere gego-

ten terwijl we zachtjes met de wind meeblazen. Dat werkt erg goed voor de zaden van zwarte komijn of *Nigella*. Een deel houden we over om te zaaien, een ander deel wordt als specerij gebruikt in de keuken. Lekker op een broodje of in een Oosterse stoofpot.

Blauwmaanzaad

Ook de zaden van de *Papaver somniferum* of slaapbol worden uitgeklopt. Met dat zaad maken we lekkere citroenmaanzaadtaart.

Recept voor een kleine taart:

Ingrediënten:

120 g boter of kokosolie
120 g suiker
180 g zelfrijzende bloem (of bloem met bakpoeder)
2 eieren
1 bio citroen
4 el melk
2 el maanzaad
snuf zout

Bereiding

- 1 Rasp de schil van de citroen en pers het sap uit.
- 2 Meng de gesmolten boter of kokosolie met de suiker.
- 3 Voeg de eieren, bloem, citroenschil, citroensap en melk toe.
- 4 Roer er daarna het maanzaad en het zout door.
- 5 Plaats in de oven ca. 40 à 45 min op 180°C.

Als je een beetje citroensap overhoudt, dan kun je dat mengen met bloedsuiker voor een lekker glazuurlaagje.

Appelbes

Nog zo'n superfood! De appelbes of *Aronia*. Een kleine struik met witte bloemen, gevolgd door zwarte bessen. In de herfst verkleuren de bladeren prachtig spectaculair rood. Toegegeven, de bessen zijn rauw niet echt smakelijk en nogal wrang. Dus je kunt ze beter verwerken (in confituur, taart, limonades, fruitleer, bij appelsap ...). Ze zijn bijzonder rijk aan antioxidanten en daarmee één

van de gezondste bessen die wij hier kennen. Het zijn bovendien makkelijke struiken die zelfbestuivend zijn.

Wij zijn fan van 'Viking' en 'Nero' die veel en grote bessen produceren. 'Hugin' is een laagblijvende variëteit en bloeit iets later. Maar we hebben nog veel andere rassen te ontdekken.

Groene school

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken zoals met onkruid omgaan en snoeien tot het vergroten van je moestuinoogst, in deze rubriek komt het allemaal aan bod.

40

44

37

49

53

Deze maand

- 32 Uit liefde voor schaduw**
Monty's favoriete schaduwplanten.
- 37 In de kas van Anne**
In haar kas zaait, steekt en oogst Anne erop los.
- 40 Jouw snoeimaand**
Frances geeft tips voor het snoeien van appelbomen.
- 44 Diervriendelijke potten en bakken**
Lok meer bestuivers je tuin in.
- 49 Samen tomaten kweken**
Hou je tomatenplanten langer productief.
- 53 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op tuinvragen.

Uit liefde voor schaduw

Schaduw is een geschenk dat je tuin koelte, rust en veel variatiemogelijkheden biedt. **Monty** vertelt waarom hij niet zonder zou willen.

FOTO: JASON INGRAM

In de loop der jaren heeft Monty op Longmeadow een structuur van schaduwgevende heggen, struiken en bomen gecreëerd.

“Schaduw vergroot zowel het aantal variëteiten als het aantal plantensoorten dat kan worden gekweekt, en verhoogt dus het plezier van de tuinier.”

Vingerhoedskruid biedt prachtige pasteltinten en zaait zichzelf gemakkelijk uit.

Een van de meest voorkomende misverstanden over tuinieren is dat schaduw op de een of andere manier minder goed is dan zon of een probleem dat moet worden opgelost. Niet dus. Schaduw vergroot zowel het aantal plantensoorten als het aantal variëteiten dat kan worden gekweekt en verhoogt dus het plezier van de tuinier.

Zonder een flinke portie schaduw zouden tuinen oneindig veel saaier zijn. Ik geniet van de planten die er gedijen en van de manier waarop het licht er beweegt en textuur en diepte creëert. Dezelfde plek zou in de volle zon een platgeslagen indruk maken. Schaduw verglijdt en varieert in intensiteit. De meeste bladeren filteren het licht slechts en werpen een vriendelijke, zelfs delicate schaduw, die niet alleen de groei maar ook de uitstraling van veel planten verbetert. Zelfs de donkerste achtertuintjes worden zo prachtig.

Vochtige schaduw benutten

In onze tuin op Longmeadow ligt een driehoekig stuk grond dat aan alle kanten is omgeven door hoge heggen. We noemen het de Damp Garden (vochtige tuin), maar in werkelijkheid

“Zonder een flinke portie schaduw zouden tuinen oneindig veel saaier zijn.”

is de aarde er slechts een paar weken per jaar vochtiger dan in de rest van de tuin – wanneer de grond onder water staat. Onze tuin ligt namelijk op een verhoogd plateau aan de rand van uiterwaarden die regelmatig overstromen. De rivier die er buiten zijn oevers treedt is de Arrow, die op 45 meter afstand van onze achterdeur loopt en het regenwater uit de Welshe heuvels afvoert. Een paar weken per jaar wordt ongeveer een derde van onze tuin weer uiterwaard – en ook dat is heel mooi. Ik zou willen dat het vaker gebeurde.

Eigenlijk is het door de drie meter hoge haagbeukheggen aan de zuid- en westkant meer een schaduwtuin dan een vochtige tuin. Terwijl ruim een derde van onze tuin altijd in de volle zon ligt, ligt dit deel de hele zomer minimaal voor de helft van de tijd in de schaduw. En dat lijkt de juiste balans voor bijna alle schaduwminnende planten.

Ik ben altijd bezig met de momenten dat mijn planten in de schaduw staan en ook met de hoeveelheid schaduw die ze krijgen.

Zo vind ik het goed dat kruiskruid 's morgens vroeg en 's avonds in de zon staat, maar houd ik hem ver bij de middagzon vandaan, even fanatiek als een vader die op het strand zijn peuter bij de zee weghoudt. Andere planten lijken geen problemen te hebben met een zonnebad – zoals hosta, ruit, schout-bij-nacht, rabarber, Kaapse hyacint, lelie, reuzenlelie, engelwortel, primula, sierrabarber en varen – zolang ze maar een paar uur per dag in de schaduw staan.

De Damp Garden heeft zijn huidige vorm geleidelijk aan gekregen, niet zozeer als resultaat van een zorgvuldige planning als wel van de groeiende heggen. Het was het allereerste stukje tuin dat we beplantten. Ik weet nog dat we hier in 1992 een paar wilgenstekken en sleutelbloemen plantten in wat leek op een grassige verhoging die tot aan het hek van ons erf liep. De kinderen waren nog klein en we sloten deze symbolische tuinieractiviteit feestelijk af met een picknick (op een kleed met muffins en thee uit een thermosfles, en met

Geraffineerde schaduw

■ De zon komt op in het oosten en gaat onder in het westen. Dat weet natuurlijk iedereen, maar je zou er versteld van staan hoe weinig tuiniers zonder aarzelen de kompasrichtingen in hun tuin kunnen aanwijzen. Je hoeft je tuin echt niet in te delen op basis van de kompasstreken, maar het is belangrijk om de beplanting aan de dagelijkse loop van de zon aan te passen.

■ Schaduw betekent simpelweg dat het directe zonlicht door iets wordt tegengehouden. Hierdoor ontstaan verschillende niveaus en soorten licht. Planten met lichte kleuren komen meestal beter tot hun recht in het zwakke, frisse ochtendlicht, dus die kun je het beste op het oosten planten.

■ Volle kleuren, zoals paars, donkerrood en oranje, zien er prachtig uit in het schuine licht van de ondergaande zon en zijn dus geschikt voor een border op het westen. Witte bloemen maken optimaal gebruik van het beschikbare licht en trekken 's avonds bestuivers zoals moten aan, dus op een plek op het noorden doen ze het altijd goed.

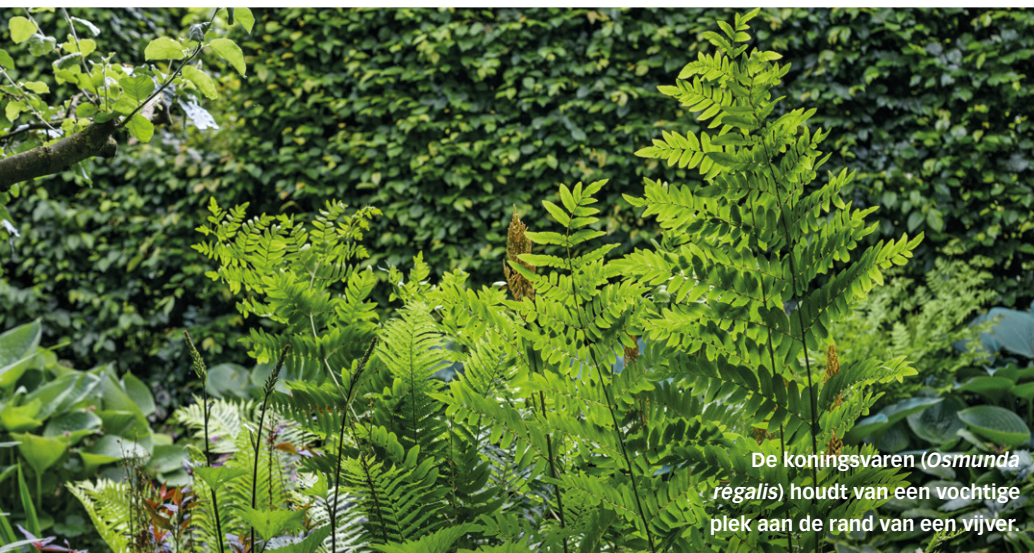
■ Hoewel muren op het westen en op het oosten dezelfde hoeveelheid zonlicht krijgen, worden muren op het westen altijd veel warmer omdat ze de hele dag hebben om op te warmen. Dus ook al heerst er dezelfde hoeveelheid schaduw als een muur op het oosten, in de praktijk is een muur op het westen de perfecte plek voor bijna alle klimplanten, van rozen tot leifruit. Een muur op het oosten krijgt net zoveel zonlicht, maar dat is van een compleet andere kwaliteit. De plek is droger, koeler en lastiger.

De rijke, vochtige grond van Longmeadow is goed voor de blauwe *Meconopsis*.

Grote, gezonde, goed gedijende hosta's zijn beter bestand tegen slakken.

De koningsvaren (*Osmunda regalis*) houdt van een vochtige plek aan de rand van een vijver.

honden die de kruimels zorgvuldig in het oog hielden). Binnen slechts een paar jaar waren de wilgen uitgegroeid tot reuzen die slechts met een graafmachine en een stobbenfrees konden worden verwijderd. De sleutelbloemen werden opgegraven en verhuisd, eerst naar de Spring Garden en daarna naar het hakhoutbos waar ze regelmatig zijn gesplitst. Die honden zijn al lang geleden begraven in het hakhoutbos en de kinderen zijn inmiddels uiteraard allemaal volwassen.

Daarna lieten we het stuk grond verwilderen en gedurende een jaar of twee heerste er een gebalanceerde anarchie die een lust voor het oog was. Maar, zoals iedereen die zoiets probeert steevast ontdekt: een verwilderde tuin staat nooit stil en verwordt al snel tot een ergerlijke, door onkruid overwoekerde ruimte.

Daarna gebruikte ik het voor composthoopen en dat ging een paar jaar goed. Maar de hosta's werden te groot voor hun plek in de Spring Garden en ik besloot ze een nieuw onderkomen te geven in het slecht gebruikte en ondergewaardeerde vochtige perceel. Dus ik verhuisde de compost, verwijderde al het onkruid en creëerde er een pad. Zo werd

het wat het nu is: een tuin die is gewijd aan planten die het liefst natte voeten hebben en sterk genoeg zijn om het tegen het onkruid op te nemen. De kruiskruidplanten (*Ligularia*) hadden staan worstelen in de Jewel Garden, waar ze 's middags slap hingen, dus die verhuisde ik allemaal naar de Damp Garden en sindsdien hebben ze het altijd geweldig gedaan. Hoewel ze met hun vlammeende gouden, gele en oranje tinten beter in de Jewel Garden passen, veranderden ze daar in zelfs de schraalste middagzon in slappe vodden. Ze hebben ofwel schaduw, ofwel zeer natte voeten nodig om fier overeind te blijven.

Ligularia 'The Rocket' is een prachtige plant. Hij heeft grote, ronde bladeren en zwarte stengels, maar ook de neiging om zichzelf overal uit te zaaien. Je gaat dat volgens mij het beste tegen door de verwelkte bloemen te koppen voordat die hun zaad laten vallen. *L. przewalskii* heeft fijn ingesneden bladeren en is inheems in vochtige weiden in Mongolië en China. Hij is op zijn mooist wanneer hij binnen een border wordt herhaald, als een majestueuze wilde bloem in hoog gras. De bloemen van de *L. 'Desdemona'* zijn geel-

oranje en steken dramatisch af tegen de zwarte stengels en paarse onderkant van de bladeren. Om de een of andere reden zijn slakken gek op 'Desdemona' – ze zullen deze plant als allereerste te grazen nemen, nog voordat ze zich op de hosta's werpen. Al onze hosta's zijn kerngezond en de meeste hebben stugge bladeren, waardoor ze voor slakken een stevige hap vormen (en dus minder aantrekkelijk zijn). Maar een paar jaar geleden hadden we begin mei een strenge nachtvorst die, zoals in die tijd van het jaar meestal het geval is, werd gevolgd door een stralende, zonnige ochtend. De helft van de Damp Garden waar 's morgens schaduw heerst, leek totaal niet onder de vorst te hebben geleden, maar de zonnige helft verschroeide in de ochtendzon. Alles herstelde zich en gedijde maandenlang prima, maar eind zomer merkte ik dat de eerder verschroeide helft werd belaagd door slakken, terwijl de schaduwhelft onaangestast bleef.

Gezonde weerstand

Dit bevestigde mijn aloude observatie dat gezonde planten beter bestand zijn tegen de meeste plagen en ziekten. Daarentegen gaan planten die worden geforceerd om sneller te groeien en daardoor ziek of zwak zijn als eerste ten onder. De beste indicatie voor de gezondheid van een plant is zijn vermogen om zich aan te passen aan de heersende omstandigheden, niet of hij aan onmogelijke verwachtingen kan voldoen.

Ik geef in de lente nooit water op de mulch rond hosta's en ze zijn veel beter bestand tegen droogte dan kruiskruid. Maar 's winters hebben ze wel flink wat water nodig, dus dan komen onze overstromingen goed van pas.

De struisvaren (*Matteuccia struthiopteris*) is hier flink aan het woekeren, met lange, zwarte uitlopers die overal opkomen, maar altijd mooi zijn. Op bepaalde plekken halen we ze weg en we accepteren dat ze inmiddels het decor voor alle bloeiende planten vormen. Een volwassen struisvaren vormt een lage stam, als een miniatuur boomvaren, met het verschil dat de struisvaren volledig winterhard is. Hij is alleen gevoelig voor harde wind, die het loof beschadigt en doet knakken alsof er een achter een bal aan rennende hond doorheen is gejakkerd (wat trouwens ook wel eens is gebeurd).

De wind is ook de aartsvijand van mijn blauwe klaprozen. Deze bijzonder mooie ijsblauwe planten zijn het resultaat van een kruising tussen blauwe *Meconopsis*-soorten. Op de bloemenshow in Malvern heb ik zes

Dryopteris erythrosora 'Brilliance' zorgt voor subtiele kleuren dankzij de bronskleurige nieuwe aanwas.

“Gezonde planten zijn bestand tegen de meeste plagen en ziekten.”

grote (en zeer prijzige) exemplaren van deze plant gekocht. Vroeger lukte het me niet om ze te kweken, maar ik denk dat de schaduwkant van de Damp Garden ideaal is. De kunst is om ze een zo rijk mogelijke aarde te geven en nooit helemaal uit te laten drogen, maar zonder dat de grond te drassig wordt. In de wind zijn echter alle bladeren afgebroken en de vervangende planten worden nu gesteund door een soort wieg van twijgen.

Ik besef dat ik mezelf hiermee tegen-sprek, omdat ik deze planten in de watten leg in plaats van dat ik ze zelfstandig en sterk laat worden. Maar niemand is perfect en alle tuiniers hebben wel een plant waarvan ze om de een of andere vage reden meer houden dan van andere. Dus doe wat ik zeg, niet wat ik doe.

Ik heb hier slechts een paar planten besproken die in mijn eigen tuin tevreden in de schaduw groeien, maar uiteraard zijn er vele andere die het net zo goed doen. De keus is groot genoeg om iets te vinden dat bij jouw smaak past, hoe buitenissig die ook is. In feite zijn alle tuinen die ik mooi vind onmiskenbaar buitenissig.

Monty op TV

Volg **Monty** en de rest van het team, elke vrijdag in *Gardeners' World*. Zie onze nieuwsbrief voor data en tijden.

Monty's keus voor vochtige schaduw

Kruiskruid (*Ligularia*)

Heeft 's zomers hoge gele en oranje bloemstelen die in de schaduw goed gedijen, maar het in de middagzon moeilijk hebben. Wij kweken drie soorten: gele 'The Rocket', *L. przewalskii* (inheems in vochtige graslanden) en 'Desdemona', met paarszwart loof en stengels, en opvallend contrasterende oranje bloemen.

Hosta's

Dikbladige soorten zijn minder aantrekkelijk voor slakken. Schaduw beschermt het loof tegen verschroeien, vooral na nachtvorst. Op Longmeadow staan twee reuzen: 'Sum and Substance', met groengeel blad, en 'Snowden', met glanzende, blauwgroene bladeren. We hebben ook een grijsgroene *H. sieboldiana elegans*.

Etageprimula's

Primula's houden van vochtige schaduw en bloeien verbluffend lang. Dit jaar was de *Primula bulleyana* mijn favoriet. Rond hoge stengels groeien groepjes oranje bloemen – een bijzondere combinatie van elegantie en flair. Ik heb zaad gewonnen en meteen gezaaid, dus hopelijk heb ik volgend jaar nog veel meer van deze primula's.

Blauwe klaprozen

De blauwe soorten *Meconopsis* hebben de reputatie lastig te kweken te zijn, omdat ze precies de juiste plek nodig hebben. Vanaf eind voorjaar tot begin zomer produceren ze elegante bloemstengels. Op Longmeadow doen ze het goed dankzij de schaduw, de rijke grond en het vocht in de Damp Garden.

Hoogzomer

Het is zomer – eindelijk! – en Anne is druk in de weer met tomaten, die torenhoog staan, de temperatuur reguleren, en toch ook al een beetje met een voorzichtige voorbereiding op het najaar. Want het moet ook na de zomer wel een vrolijk bloeiende plek blijven. Dit zijn haar tips!

De tomaten staan torenhoog inmiddels. Bij het dieven heb ik nog net geen telescopische schaar nodig. Wat ik geregeld doe om ziektes tegen te gaan en het afrijpen te bevorderen, is een flinke snoeibeurt. Ik zorg dat de onderste bladeren weg zijn voor luchtcirculatie, en ben ook niet bang om meer blad weg te snoeien. Ik wil het meest maken van de ruime die ik heb dus mijn stamtomaten staan redelijk dicht op elkaar. Dat betekent dat ze elkaars trossen fruit nog wel eens in

de schaduw zetten. Dan zet ik er gewoon de schaar in. Hoe meer licht het afrijpende fruit krijgt hoe beter. Zolang je zorgt dat er altijd per plant op zijn minst zes gezonde bladparen zitten gaat het goed.

Ik schreef de vorige keer al dat op de plek waar mijn kas staat, eerder kippen leefden. Met de stikstof in de bodem, en dus het bladgroen zit het dus wel goed. Vandaar dat ik bij het voeden van mijn planten echt focus op alleen kalium (kali), want dat bevordert de bloemen, en dus de vruchten. Ik gebruik

hiervoor wekelijks een smeewortelvoeding en ben heel tevreden met de grote hoeveelheid bloemen en tomaten die de planten hebben gevormd. Echt een aanrader dus. Biologische tomatenvoeding is overigens echt een goed alternatief. Het voorkomt ook direct neusrot (een handje kalk helpt hier ook tegen) en het stinkt niet zo erg als smeewortel.

Na een koel en nat voorjaar bereiken we nu af en toe weer hoge temperaturen. De automatische ramen in mijn kas zijn

echt mijn redding. Het eerste dat ik in de ochtend doe – vaak met koffie in de hand en nog in badjas, want ja, prioriteiten hè - is de kas openzetten. De automatische ramen laten mij meteen zien hoe warm het al is in de kas. Staan ze 's ochtends vroeg al open? Dan wordt het een heel warme dag, en geef ik planten in pot direct water. Zijn ze nog dicht, dan heb ik even rustig de tijd voor ik de gieter pak. Ik heb een thermometer in mijn kas liggen en wanneer het buiten rond de 30 graden is, wordt het binnen de kas rond de 38. Dat valt mij eerlijk gezegd reuze mee. In mijn eerdere kasje werd het met gemak zo'n 15 graden warmer dan buiten. Nu had ik die gemaakt van gerecycled, enkel glas, en zijn de ramen van deze kas dik beveiligingsglas.

In het vollegrond-gedeelte van de kas heb ik bij iedere stamtomaat een olla ingegraven. Ik zorg dat die altijd gevuld zijn. Dit zorgt ervoor dat er een constante toevoer is van kleine beetjes water en het voorkomt dat vruchten barsten. Ook kan ik veilig van huis zijn op warme dagen zonder dat mijn planten dorstig worden.

De kas van Anne is van Janssens Alusystems. Ze koos voor een custom model waarbij ze zelf precies kon aangeven wat ze wilde, zoals de kleur. Er is voor iedere tuin een mooie Janssens kas te vinden dus zoek vooral een showroom op in Nederland of België om je te laten informeren. www.janssens.be

◀ Koperkoorts

De ergste slakkenplaag is inmiddels gaan liggen en de groei zit er bij planten voldoende in om hier en daar wat geknabbel te kunnen overleven. Ik kan wel zeggen dat koper enorm hielp in de tuin dit jaar. Ik vind het niet alleen prachtig, maar slakken houden er gewoon echt niet van. Ik tik daarom overal mooie tweedehands bakken en schalen op de kop om erin te tuinieren. In een koperen schaal zet ik graag zaailingen, die extra kwetsbaar zijn voor slakken. Hij is waterdicht, waardoor ik ook nog makkelijk van onderaf water kan geven, wat de groei van de wortels bevordert. Op warme dagen giet ik er gerust een laagje in. Aan het einde van de dag is dat allemaal geabsorbeerd en zijn de (wollen) potjes mooie vochtig, maar niet zeiknat. Ideaal! Mijn stamtomaten heb ik opgebonden aan koperen buizen, en met koperen etiketten geef ik aan om welke soorten het gaat. Zo ziet het er mooi uniform uit en schrikken slakken zich een hoedje van al dat kopergeweld.

▶ Carnivoren in de kas

De vleesetende plantjes doen het geweldig in de kas. Sterker nog, ze hebben al een aantal keer spontaan gebloeid. Dat kan ook niet anders met de enorme hoeveelheid (brom- en fruit-) vliegjes die ze weten te vangen. De truc om ze gelukkig te houden is regenwater. Ik heb ze in een bakje staan waar altijd water in staat. Het zijn namelijk echte moerasplantjes. Kraanwater zullen ze niet pikken. Daar zit teveel kalk in voor ze.

◀ Pesto de besto

'Jouw pesto is de besto' zegt mijn gezin altijd. Vandaar dat ik basilicum kweken erg serieus neem. Sterker nog, nu wordt de basis gelegd voor een jaar lang pesto eten, want iedere keer als ik een portie maak voor het eten, vries ik tegelijk een aantal porties in. Zo eten we altijd onze eigen 'pesto de besto' in plaats van iets uit de winkel. Een bijkomend voordeel is dat ze beestjes weghouden bij je tomaten, en prachtig aan de voet van de opgesnoeide tomaten passen. Mijn truc: koop een biologische basilicum in de supermarkt, peuter de vele zaailingen die hierin op elkaar gepropt staan uit elkaar, en plant ze met meer onderlinge afstand uit. Zo heb je voor een paar euro, en zonder zaaien, een gigantische hoeveelheid basilicum.

◀ Paprika's in pot versus de vollegrond

Ik kocht ooit in Engeland 'Long Toms'. Dit is een formaat potten die ze daar veel verkopen, maar hier helaas weinig. Ze zijn hoog en slank, waardoor planten er lekker diep in kunnen wortelen, maar ze weinig plek in beslag nemen. Ideaal dus voor op de werkbank van mijn kas. Ik zette er heerlijke zoete puntpaprika's in. Een tweetal paprikaplanten zette ik nog in de vollegrond voor de tomaten. Wat ik vermoedde gebeurde: de planten in pot groeiden uit tot korte, stevige exemplaren vol vruchten. Ze voelden de beperkte ruimte en gingen meteen aan de slag. De planten in de vollegrond werden eerst langzaam groter en groter, en beginnen nu 'pas' vruchten te maken. Ik moet zeggen dat ik groot fan ben van ze in pot kweken. Ik voed ook deze wekelijks bij met smeewortelvoeding, tegelijk met mijn tomaten. Planten in pot hebben de extra voeding echt nodig.

▼ Eeuwige bloemen

Een nieuwkomer in mijn kas is de *Aeonium*. Deze vetplant vormt prachtige rozetten. Het leuke is dat het daarom lijkt alsof je altijd bloemen hebt om je heen. Ze houden helemaal niet van vocht. Ik had een enkele plant waar Nova per ongeluk korte metten mee maakte. Ze stootte de pot om, waarna de plant in stukjes uit elkaar viel. Ze zijn erg broos. Ik besloot er het beste van te maken en de gesneuvelde plant als een serie stekjes te zien. Inmiddels zijn de stekken aangeslagen en staan ze tevreden in de kas. Ik maakte een mengsel van 80% zandbakzand (dit draineert goed en had ik voorhanden) en 20% potgrond.

▲ Bloeiende kas

Nu ik eindelijk een kas heb die groot genoeg is om in te zitten, en echt tijd in door te brengen, vind ik het heerlijk er ook mooie bloeiers in te hebben staan. Ik kies daarom voor planten die in de beschermde omgeving van de kas de winter deels goed zullen doorkomen. In een koperen keteltje kweek ik Suzanne-met-de-mooie-ogen. Ik koos voor een zachte kleur die mooi past bij de terracotta tegeltjes op de vloer. Ik spande een koperen draad tot in de nok van de kas en hoop dat ze een heel eind omhoog gaan klimmen. Zo kan ik daar gezellig naast gaan zitten in mijn fauteuil tegen de tijd dat het buiten frisser wordt. Aan de andere kant van mijn fauteuil staat een nog grotere koperen ketel met daarin tropische geurplanten. Een Indische jasmijn die inmiddels al over mijn lamp heen klimt, precies zoals ik hoopte, en een hele bijzondere plant: 'De dame van de nacht' (*Cestrum nocturnum*). De geur die deze planten verspreiden is fenomenaal. De dame van de nacht doet dit vooral wanneer de avond valt, waardoor het – met de gezellige lampen aan in mijn kas – een heerlijke plek is om een boek te lezen. Zo is mijn kas niet alleen een nuttige, maar ook romantische plek.

Jouw snoei-maand

Frances Tophill laat zien hoe je in snoevorm geleide fruitplanten snoeit om de vruchtzetting te stimuleren en ze in vorm te houden.

Veel mensen genieten in augustus van hun zomervakantie, maar als tuinier zien we deze maand de eerste tekenen van het najaar en als we niets doen, zal de tuin geleidelijk verpieteren. Maar dit betekent niet dat de planten aan hun einde zijn gekomen.

Late zomerbloemen worden nu pas mooi en kunnen worden gestimuleerd om tot in het najaar te blijven schitteren. Onder tuiniers is augustus traditioneel de maand waarin groenblijvende struiken, heggen en vormplanten worden gesnoeid. De planten hebben dan namelijk nog genoeg tijd om te herstellen voordat de koudere maanden aanbreken. Het is ook de periode voor de zomersnoei van appels en andere fruitplanten. Verder is het een goed idee om vroegbloeiende struikachtige vaste planten nu te snoeien, oosterse klaprozen bijvoorbeeld. Dit heeft twee voordelen. Ten eerste krijgen de planten wat tijd om nieuw loof te produceren voordat de zomer voorbij is. Ten tweede zullen de borders er een stuk netter en frisser uitzien en krijgen latere planten, zoals grassen en andere vaste korte-dagplanten, meer ruimte.

Snoei nu de nieuwe zij scheuten van in snoevorm geleide fruitbomen, zoals perziken, om de hoeveelheid loof te verminderen.

Frances op TV

Volg Frances en de rest van het **Gardeners' World**-team elke vrijdagavond. Zie onze nieuwsbrief voor data en tijden.

Zomersnoei van leifruit

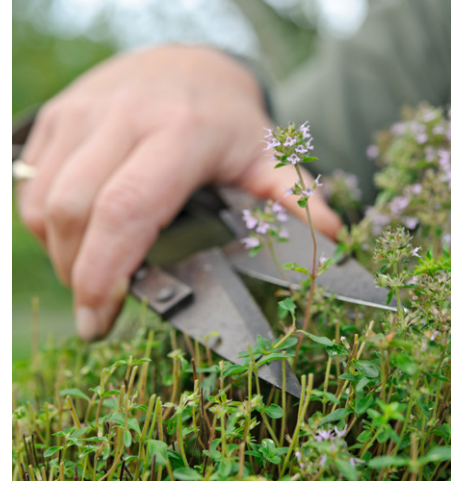
De snoei van de nieuwe scheuten van in snoevorm geleide fruitplanten zorgt ervoor dat het rijpende fruit meer zonlicht krijgt. Het bevordert ook de gezondheid van de oogst van volgend jaar. Als je deze klus nu klaart, blijft de plant er bovendien netjes uitzien en behoudt hij zijn vorm.

Snoei deze planten nu ook

Sommige delen van de tuin lopen wat terug deze maand, dus behalve steunen en oogsten, moet je ook wat planten gaan snoeien.

TAXUS BACCATA Of je de taxus nu als vormplant of als haagplant gebruikt, snoei hem nu om zijn vorm te behouden.

TILM Als je tilm nu snoeit blijft hij er niet alleen netjes uitzien, maar heb je ook het minste risico op schade.

ZOMERBLOEIENDE BREM Snoei na de bloei om hem netjes te houden en je te verzekeren van een mooie bloei volgend jaar.

GROTE BOMEN Vraag vóór de eerste najaarsstorm een boomspecialist om raad en hulp bij het verwijderen van beschadigde takken.

Nu niet snoeien

Dwergkwee mag alleen eind voorjaar na de bloei worden gesnoeid.

X FORSYTHIA. Als je nu snoeit verwijder je de bloemknoppen voor het komend voorjaar. Snoei hem dus meteen na de bloei.

X DWERGWEE. Dit geldt ook voor de dwergkwee, die veel minder bloemen en vruchten zal dragen.

X VOLWASSEN (BLOEIENDE) KLIMOP. Als je klimop nu snoeit, verwijder je de bloemen die op het punt staan te bloeien en waardevolle nectar voor bestuivers zullen produceren. Laat hem voorlopig met rust.

X MEIDDOORN. Meidoorn heeft eetbare bessen, zowel voor ons als voor vogels, waaronder vinkachtigen, koperwieken en kramsvogels.

In snoervorm geleide appelbomen snoeien

De verzorging van productieve appelbomen kan lastig zijn. Maar het kan ook heel simpel zijn – als je de appels alleen voor cider of sap gebruikt, kun je ze gewoon van de boom schudden en is snoeien zelden nodig. Heb je weinig ruimte of wil je hand- of bewaar-appels, dan moet je de bomen goed

onderhouden en regelmatig snoeien. Na de zomersnoei vertraagt de groei. In deze tijd van het jaar kun je de jonge appels zien zitten, dus is het duidelijk welke delen je beter niet kunt snoeien. Een snoer is een enkele stam die op een zo klein mogelijke oppervlakte zoveel mogelijk produceert.

Dun te dicht op elkaar groeiende vruchten uit om de plant te ontlasten.

Stap voor stap

1 Zoek naar groeikrachtige scheuten van meer dan 20 cm lang die ontspruiten aan eerder gesnoeide zijscheuten of vruchtsporen. Ze groeien snel en hebben veel blad.

2 Snoei deze lange scheuten met een scherpe, schone snoeischaar terug tot op een of twee ogen van de basis. Knip ze bij voorkeur onder een hoek vlak boven een oog af.

3 Laat alle scheuten die korter zijn dan 20 cm ongemoeid, want misschien dragen die vruchtknoppen. Nu zou het zonlicht alle zich ontwikkelende appels moeten kunnen bereiken.

Tip

In dit stadium is het heel gemakkelijk om ziekten en ongedierte te ontdekken en proactief te bestrijden. Appels zijn gevoelig voor fruitmotten en bladwespen. De larven van beide insectensoorten eten van het vruchtvlees, wat je soms niet eens ziet totdat je een hap van een appel neemt, maar de appels kunnen ook al rotten aan de takken. Verwijder rottende appels uit de boom. Verder kun je de vruchten die in juni niet zijn gevallen uitdunnen, zodat de rest beter rijpt.

Verwijder aangetaste vruchten en bladeren.

Ook zo snoeien

Alle productieve fruitbomen kunnen op deze manier worden gesnoeid.

■ **Peren.** Gebruik dezelfde methode, maar snoei het liefst in juli.

■ **Kersen en pruimen.** Waarschijnlijk heb je die al gesnoeid, omdat die bij voorkeur wat vroeger in het jaar gesnoeid moeten worden. Als leifruitbomen een paar jaar niet zijn gesnoeid, zul je ze sterker moeten uitdunnen en meer scheuten moeten weghalen.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; ADRIAN TAYLOR

In snoervorm geleide appels snoeien

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Snoeien												

VOLGENDE MAAND Frances laat zien hoe je zomerframbozen moet snoeien.

MAGAZINE SHOP

Je favoriete tijdschriften in één webshop

Bestel eenvoudig de meest recente uitgave of specials via:

www.magazineshop.nl

Zet bij de beplanting van een pot de hoogste planten achterin en de lagere voorin.

Diervriendelijke potten en bakken

Lok deze zomer nuttige bestuivers en natuurlijke plaagdierbestrijders je tuin in met eenvoudige potcomposities die speciaal voor tuindieren zijn ontworpen.

Je kunt deze zomer dieren in je tuin ondersteunen door allerlei planten te kweken die een zorgen voor een overvloed aan voedsel, maar ook habitats en schuilplaatsen creëren. Het maakt niet uit hoe groot je tuin is, want heel veel plantencombinaties doen het in potten net zo goed als in borders.

Volg onze simpele instructies en je zult gedurende de zomermaanden een heel leger aan schepseltjes aantrekken, zoals nachtvlinders, vleermuizen, bijen, vogels, vlinders, kikkers en nog veel meer. En onze diervriendelijke potten zijn ook voor de tuiner onweerstaanbaar!

Na de keus van de planten en potten moet je vóór het beplanten bepalen welke plek het beste is om ze de hele zomer te laten floreren. Planten zoals siertabak en munt, aantrekkelijk voor nachtvlinders en vleermuizen, houden van gevlekte schaduw. Asterachtigen, die ideaal zijn voor bijen, staan het liefste in de volle zon.

Als je een vijver met een loopplankje kunt ingraven, doe je kikkers een groot plezier. En vergeet niet dat je een oude pot of bak kunt hergebruiken als je de bekleding aan de binnekant vervangt of hem zo nodig een lijke verf geeft.

Bloemenketting

Een ouderwets krat is een goede keus voor dit fraaie cottage-tuinmengsel van asterachtige bloemen met zonnige hartjes. Behalve jijzelf komen er bijen, nachtvlinders en dagvlinders op af. Alle drie de plantensoorten zijn van midden tot eind zomer op hun mooist en vormen dan een rijke bron van stuifmeel en nectar voor foeragerende insecten. Zij hebben dat voedsel op dat moment in hun levenscyclus hard nodig. Wanneer de pot in het najaar te vol wordt,

kun je de zonnehoeft in de tuin of een andere pot planten. Laat de zaadhoofden zitten, want die vormen later in de winter een feestmaal voor putters.

Wij gebruikten

- 1 *Echinacea purpurea* 'White Swan' x 1
- 2 *Erigeron glaucus* 'Sea Breeze' x 3
- 3 Alant (*Inula ensifolia*) x 1
- 4 Houten krat (28 x 50 x 30 cm), met daarin een hergebruikte plantenbak

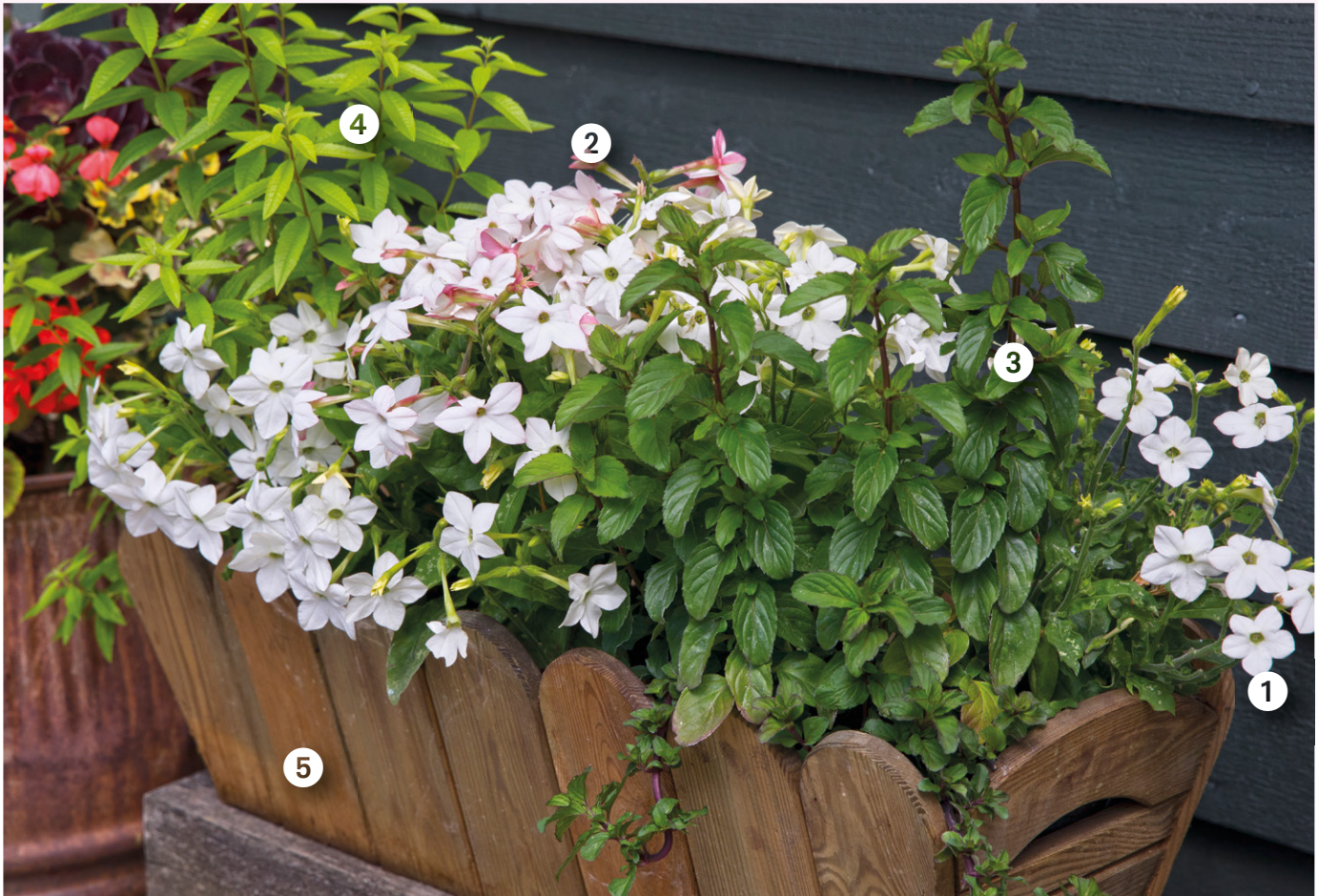
Schemertinten

Deze kleine, aromatische bak op een vensterbank in de halfschaduw is handig om snel wat munt en citroenverbena voor in de keuken te knippen. 's Avonds zweeft de geur van de siertabak je tegemoet. Deze compositie trekt ook nachtvlinders aan, die

niet alleen belangrijke bestuivers zijn, maar ook voedsel voor vleermuizen. Na één seizoen zal de munt de bak waarschijnlijk overwoekeren. Haal de uitgebloeide siertabak eruit, plant de verbena op een zonnige plek in de tuin en laat de munt zijn gang gaan.

Wij gebruikten

- 1 *Nicotiana 'Cuba'* x 3
- 2 *Nicotiana 'Appleblossom'* x 1
- 3 Citroenmunt (*Mentha x piperita citrata*) x 1
- 4 Citroenverbena (*Aloysia citrodora*) x 1
- 5 Rechthoekige plantenbak van houten latjes (20 x 65 x 25 cm)

Een pot voor nachtelijke tuindieren samenstellen

1 Bekleed de bak met een oude, gebruikte potgrondzak en knip voor de drainage een paar gaten in de bodem. Vul de bak daarna voor de helft met turfvrrije universele potgrond. Je kunt er ook wat mest met langzame afgifte door mengen.

2 Haal de planten uit hun potten en groepeer ze zo in de bak dat het geheel er mooi en evenwichtig uit ziet. Zet de siertabak achteraan, zodat de munt aan de voorkant en zijanten over de rand kan gaan hangen.

3 Trek de wortels voor het planten wat losser om de spreiding te stimuleren en te voorkomen dat de kluiten te compact worden. Zet ze weer in de plantenbak en vul alle gaten op met potgrond. Druk de grond licht aan rond de planten

4 Geef royaal water en laat de grond niet te droog worden. Nijp de toppen uit de siertabak om een bossige groei te stimuleren en verwijder zo nu en dan de uitgebloeide bloemen. Vergeet niet om de verbena en munt te oogsten.

Zachte landing

Duizendblad en hemelsleutel hebben allebei vlakke bloemhoofden die een ideale landingsbaan voor zweefvliegen en vlinders zijn. Ook het moederkruid lokt allerlei bestuivende insecten. Kort de hemelsleutel in mei in om een bossiger groei te stimuleren.

Verwijder aan het eind van het seizoen de verwelkte bloemen van het moederkruid om te voorkomen dat die zichzelf te veel uitzaait. Als de pot te vol raakt, kun je de planten splitsen en in andere potten of in borders planten.

Wij gebruikten

- 1 Rood duizendblad x 1
- 2 Geel duizendblad x 1
- 3 *Hylotelephium 'Herbstfreude'* x 1
- 4 Moederkruid (*Tanacetum parthenium*) x 1
- 5 Houten plantenbak in Versailles-stijl (30 x 35 x 35 cm)

“Vlakke bloemhoofden vormen een ideale landingsbaan voor vlinders.”

Tips voor mooie planten

- ✓ Blijf water geven. Potten drogen snel uit, vooral bij warm weer.
- ✓ Planten bloeien langer en blijven gezonder als je verwelkte bloemen verwijderd.
- ✓ Laat een paar bloemhoofden zaad zetten om vogels een plezier te doen.
- ✓ Planten in de vijver? Verwijder dode stengels om het water schoon te houden.
- ✓ Verhuis dichtgegroeide planten na ongeveer twee seizoenen naar de vollegrond.

Beestjes welkom

Deze minivijver is op meerdere manieren nuttig voor tuindieren. Hij vormt een welkome drinkplek voor egels en andere dieren, en trekt misschien zelfs kikkers en kleine vijverdieren aan. De bloemen leveren nectar en stuifmeel voor kevers, bijen en andere insecten.

We hebben gekozen voor een brede, geglazuurde kom die diep genoeg is om de potten onder

water te zetten. Je kunt hem het beste in lichte schaduw plaatsen. Het aarvederkruid helpt om het water helder te houden.

Eventuele draadalg kun je al draaiend met een stok verwijderen.

De meeste van deze planten groeien snel, maar kunnen zo nodig worden teruggesnoeid. Voorkom dat het schaafstro zich rond de pot verspreidt, want dat kan flink woekeren.

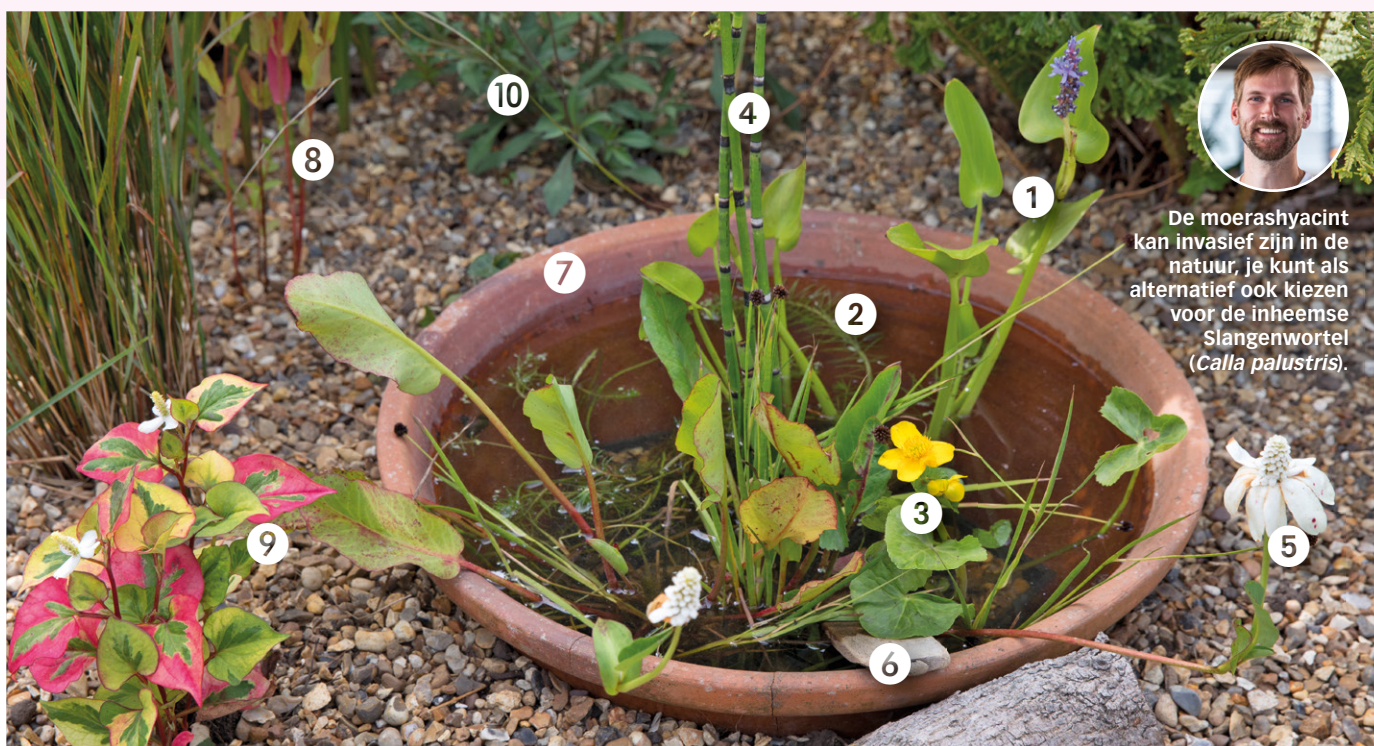
Wij gebruikten Voor de vijver

- 1 Moerashyacint (*Pontederia cordata*) x 1
- 2 Aarvederkruid (*Myriophyllum spicatum*) x 1
- 3 Dotterbloem (*Caltha palustris*) x 1
- 4 Schaafstro (*Equisetum hyemale*) x 1
- 5 *Anemopsis californica* x 1
- 6 Stukje hout voor loopplank

- 7 Antieke geglazuurde mengkom (25 x 50 cm)

Langs de rand

- 8 Grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*) x 2
- 9 Bonte moerasanemoon (*Houttuynia cordata* 'Variegata') x 1
- 10 Chocoladecosmea (*Cosmos atrosanguineus*) x 1

De moerashyacint kan invasief zijn in de natuur, je kunt als alternatief ook kiezen voor de inheemse Slangenwortel (*Calla palustris*).

Een diervriendelijke minivijver aanleggen

1 Plaats de moerashyacint achterin de geglazuurde kom in het water en zet de andere waterplanten daarvoor. Plant de oeverplanten langs de rand, met de hoge grote kattenstaart achteraan. Laat de voorkant onbeplant.

2 Het aarvederkruid versterkt de textuur van de beplanting, levert zuurstof aan het water en voorziet waterdieren van een schuilplaats. Leg de bosjes aarvederkruid gewoon in het water. Voorkom dat het kruid de vijver voor meer dan 30% vult.

3 Via een loopplankje van een stuk hout dat met een steen aan één kant onder water wordt gehouden, kunnen kleine dieren veilig de vijver in en uit komen. Ze zullen de oeverplanten benutten om zich te verschuilen voor roofdieren.

4 Gebruik water uit de regenton om de minivijver te vullen en met warm weer bij te vullen. Wees niet te netjes. Laat tijdens een voorjaars schoonmaak wat modder op de bodem liggen, want daarin wonen allerlei beestjes.

Hoe groeien jouw tomatenplanten? Stuur je foto naar redactie@gardenersworldmagazine.nl o.v.v. 'Samen tomaten kweken'.

DEEL 6

Proef de zomer

Abonnees van Gardeners' World ontvangen bij het maartnummer een zakje biologische Bartelly-tomatenzaden van De Bolster (bolster.nl). Het is de hoogste tijd om van jouw tomatenooft lekkere gerechten te maken, zoals risotto met tomaat en burrata.

Toppen en blad wegnippen

Tomaten zijn deze maand op hun top, met elke dag weer meer dieprode, goudkleurige of paarse rijpe vruchten. Maar je wil niet dat de plant nu nog groter wordt. Kweek je tomaten in de kas, knip de toppen van je stamtomen er deze maand dan uit. Bij tomaten buiten kun je dat beter meteen begin augustus doen.

Haal bij tomaten in de kas én buiten ook nieuwe zijscheuten weg, zodat de planten hun energie niet verspillen aan het produceren van blad in plaats van aan het rijpen van hun vruchten.

De zon staat de komende maanden steeds weer lager en korter aan de hemel. Aangezien tomaten veel zonlicht nodig hebben om goed te rijpen, is het belangrijk dat er zo veel mogelijk licht bij de vruchten komt. Dat doe je door takken die het laagst aan de stam zitten of die voor de vruchten hangen weg te knippen. Heb je een kas, haal dan ook alle zonwering weg om meer licht binnen te laten.

Door het wegnippen van blad produceert de plant meer vruchten.

Samen tomaten kweken

In augustus worden de nachten langer en kun je de herfst bijna al ruiken, maar dat betekent niet dat het uit is met de moestuinpret! Want als je het beetje handig aanpakt, kun je aan het eind van de zomer nog veel tomaten oogsten.

In de tropische gebieden in Zuid- en Centraal-Amerika waar hij oorspronkelijk vandaan komt, is de tomatenplant een vaste plant. In ons klimaat wordt de plant echter uiteindelijk door de kou gevel. Maar als het weer meezit, kun je tot ver in

september zowel buiten als in de kas verse tomaten oogsten.

Deze maand gaat het erom de zomer zo lang mogelijk te rekken en om je tomatenplanten in de kas en buiten zo lang mogelijk productief en gezond te houden.

Als je toch met je hoofd tussen de bladeren zit, kijk dan meteen of je bruine plekken ziet. Dat is het teken dat de gevreesde aardappelziekte toeslaat. Door de vele neerslag in dit jaar zullen heel veel mensen weer problemen met deze ziekte hebben.

Kwekers zijn bezig resistente rassen te ontwikkelen (ook bij De Bolster), maar het duurt echter nog een paar

jaar voor we de eerste zaden daarvan gaan zien. Deze ziekte treft niet alleen aardappelen, zoals de naam suggereert, maar alle leden van de *Solanum*-familie. En daartoe behoort ook de tomaat.

Verwijder alle aangetaste blaadjes om de verspreiding van deze ziekte te vertragen en houd de resterende blaadjes droog.

Minder water en mest geven

Begin minder water te geven en stop met bemesten: een beetje stress zorgt ervoor dat de planten hun vruchten sneller laten rijpen. Deze versnelde zaadproductie is de manier voor tomaten om zich nog snel voort te kunnen planten voor ze sterven.

Als het kwik daalt terwijl je nog onrijpe trossen hebt, haal dan de hele plant voorzichtig uit de grond en hang hem ondersteboven in een garage, serre of logeerkamer om de vruchten verder te laten rijpen. Een temperatuur tussen de 16 en 22 graden is optimaal.

Of pluk je tomaten gewoon groen en stop ze met een banana in een papieren zak. De banana produceert ethyleen, en deze stof zorgt ervoor dat de tomaten doorrijpen. Van groene tomaten kun je trouwens ook tomatenchutney maken.

Parelgerstrisotto met tomaat en burrata

Aantal personen: 6

Ingrediënten

- 500 g kerstomaten
- 100 ml + 3 el olijfolie
- zout en peper
- ca. 750 ml krachtige groentebouillon
- 1 bos basilicum (ca. 30 g - alleen de blaadjes)
- 2 sjalotten (gesnipperd)
- 1 teentje knoflook (gesnipperd)
- 300 g parelgerst
- 125 ml witte wijn
- 1 bol burrata
- 2 el koude boter
- 75 g parmezaan (geraspt)
- 50 g pijnboompitten (geroosterd)

Bereiding

1. Verwarm de oven voor (elektrisch: 180°C/hetelucht: 160°C). Leg de tomaten in een ovenschaal, bedruip met 1 el olijfolie en bestrooi met zout en peper en zet apart. Verwarm de bouillon in een pan tot hij bijna kookt en houd hem warm.
2. Blancheer de basilicumblaadjes kort in kokend water. Giet af en spoel af met koud water. Laat uitlekken en knijp zoveel mogelijk vocht uit het basilicum. Pureer het basilicum met 100 ml olijfolie in een kleine blender of keukenmachine tot een mooie groene olie. Houd apart.
3. Verhit 2 el olijfolie in een pan en fruit de sjalot en de knoflook in ca. 5 minuten glazig. Voeg de parelgerst toe en zet het vuur iets hoger. Meng goed door en blijf bakken tot de gerst goed bedekt is met de olie en warm is. Blus af met de witte wijn en laat de wijn helemaal inkoken tot de gerst weer droog lijkt. Zet intussen de tomaten in de oven en rooster ze ca. 30 minuten tot ze heel zacht en sappig zijn.
4. Voeg intussen zoveel hete bouillon toe aan de gerst dat de gerst net onderstaat. Kook de gerst op matig vuur en voeg telkens als de bouillon is opgenomen wat nieuwe bouillon toe. Blijf 25-30 minuten herhalen tot de gerst beetgaar is. Neem de gerst van het vuur en leg een deksel op de pan. Laat ca. 4 minuten rusten. Scheur intussen de burrata in stukken en haal de tomaten uit de oven.
5. Klop met een houten lepel de koude boter en de parmezaan krachtig door de gerst zodat het een mooi romig geheel wordt. Breng eventueel op smaak met zout en peper. Verdeel de risotto over borden en verdeel er de burrata en de gepofte tomaatjes over. Bedruip met de basilicumolie en maak af met de pijnboompitten.

Knip de toppen om de groei in toom te houden.

Tomatentips van Bart

Wie kan je beter van kweektips voorzien dan een van naamgevers van de tomaat 'Bartelly', namelijk Bart Vosselman van De Bolster? Hij vertelt je onder meer wat de beste manier is om een tomaat te eten: "Lekker uit het handje eten, mits de vruchten voldoende warm en rijp zijn. In verband met mijn selectiewerk proef ik in de maanden augustus en september vaak wel zo'n 40 tot 50 verschillende vruchtjes. Voorwaarde is wel dat het zonnetje schijnt."

Hoe voorkom je dat tomaten openbarsten?

"Cherrytomaten met een dunnere schil zijn het meest gevoelig voor barsten en dat treedt vooral later in de herfst op bij bewolkt/regenachtig weer. De tomatenplant heeft als het ware een bepaald ritme van wateropname opgebouwd. Zodra het regent wordt de waterdruk te groot in de plant, omdat de plant te weinig kan verdampen. Gevolg: de vruchten barsten. Remedie: in de herfst niet te scheutig met water zijn en de vruchten wat lichter rood plukken."

Wanneer zijn tomaten perfect rijp?

"De vruchten moeten in verband met de smaak voldoende rijp zijn. Door voldoende te proeven bij het plukken leer je het juiste stadium wel te herkennen."

Wat is de beste manier om Bartelly-tomaten te oogsten?

"Bij Bartelly moet je de vruchten los en met kroontje plukken. Er zijn ook tomatenrassen die je niet met kroontje kunt plukken omdat het breukvlak ontbreekt (jointless genoemd)."

Samen water besparen

Partnerbijdrage

Hoe kun je het beste water opvangen én vasthouden in je tuin?

Regen opvangen voor drogere dagen is een goede manier om drinkwater te besparen. Speciaal voor onze lezers hebben we een mooie aanbieding op regentonnen, waarmee je gemakkelijk water kunt opvangen (zie ommezijde). Je kunt daarmee tijdens de hondsdagen gericht je planten water geven met een gieter, wanneer ze het echt nodig hebben. Naast een regenton zijn er nog veel andere manieren om zoveel mogelijk hemelwater op te vangen én vast te houden in je tuin. We laten je zien wat je allemaal in je tuin kunt doen!

▲ Regenpijp loskoppelen van riool

Niet alleen kun je water opvangen in een regenton, het overtollige water kun je prima in je tuin laten lopen door de regenpijp af te koppelen van het riool. Je kunt hier subsidie voor ontvangen. Voor nieuwbouwwoningen is dit sinds 2008 zelfs verplicht! Het voordeel hiervan is dat riolen minder snel overbelast raken en dat dit regenwater in jouw tuin het grondwater aanvult. Hier profiteert jouw tuin van!

▲ Plaats een groendak

Een groendak vertraagt de waterafvoer en borgt water. Daarnaast heeft het ook een isolerende werking, wat zomers binnen verkoeling geeft en in de winter juist warmte vasthoudt. De planten op het dak dragen ook nog eens bij aan de vergroening van je tuin én trekken allerlei insecten aan. Het meest voorkomende groendak is het (lichtgewicht) sedumdak, maar je hebt ook complete daktuinen. Check wel of jouw constructie dit gewicht aankan.

► Maak ruimte voor regenwater met vijver of wadi

Heb je wat meer ruimte in de tuin? Dan kan een vijver of wadi een hoop water opvangen tijdens pittige regenbuien. Met name een wadi geeft veel ruimte voor water, omdat deze meestal droog staat. Tijdens regenbuien loopt hij vol en borgt zo het water in je tuin. Staat je wadi of vijver vol water? Dan kun je dit water natuurlijk ook gebruiken om je planten te bewateren. Zorg dat je vijver of wadi op het diepste punt ligt in je tuin, zodat het overtollige water daarheen loopt.

Ondergrondse opslag

Wil je veel meer regenwater opvangen? Ondergronds kun je veel grotere hoeveelheden water opvangen met een regenwateropvangsysteem. Dit kan bijvoorbeeld een infiltratiekrat zijn, waarbij het water wordt vastgehouden en langzaam wordt afgegeven aan de omliggende bodem. Je kunt ook een grote watertank plaatsen, waar je water uit oppompt om je tuin mee te sproeien via een bewateringssysteem. Als je echt grote hoeveelheden water vasthoudt, kun je dit regenwater ook in huis gebruiken voor bijvoorbeeld het toilet.

▼ Water opvangen met bomen en struiken

Door bomen en struiken in je tuin te zetten, zorg je voor een betere waterhuishouding. De wortels houden de bodem open en luchtig, waardoor water beter vastgehouden wordt door het zogenaamde 'sponseffect'. Daarnaast zorgt de schaduw die ze geven ervoor dat er minder water verdampt én dat je zelf ook kunt genieten van een koele plek in de tuin. Nog een voordeel is dat vogels ook graag de verkoeling opzoeken in bomen en graag hun nestjes bouwen tussen de takken.

► Meer groen, minder verharding

Dit klinkt eigenlijk heel logisch en dat is het ook: door tegels of verharding te verwijderen kan meer water wegzakken in de grond en zo je grondwater aanvullen. Het water stroomt nu niet de kolk (of je huis) in, maar wordt opgenomen in de bodem. Planten kunnen met hun lange wortels uit deze waterbron putten en dat scheelt weer sproeien!

Tip:

Besproei je tuinplanten liever één keer per week langdurig, dan dagelijks een beetje. Planten zullen daardoor hun wortels dieper laten groeien om bij het water te komen en zijn zo beter bestand tegen droogte.

► Regenwater opvangen met regenton

Met een normaal dakoppervlak zit een regenton na een fikse bui al vol zitten. Het is dus altijd een goed idee om dit water op te vangen, zodat je gericht water kunt geven. Vooral potplanten vragen veel water tijdens warme dagen en kunnen niet putten uit de bodem. Geef deze planten gericht regenwater met een gieter.

Speciaal voor Gardeners' World-lezers

Koop nu je regenton met korting!

Heb je nog geen regenton, of wil je een extra ton plaatsen om nog meer water op te kunnen vangen? Koop dan nu extra voordelig de volgende regentonnen bij Ranzijn:

Nature® Regenton muurzuil 450L

Afmetingen: 115 x 77,5 x 57,3 cm

Met een capaciteit van 450 liter biedt deze regenton voldoende ruimte om kostbaar regenwater op te vangen voor je tuin. Deze regenton is gemaakt van duurzaam, uv-bestendig polyethyleen en kan direct op de grond geplaatst worden. Hij is voorzien van een handig kraantje om gieters en emmers eenvoudig te vullen.

Van 275,00 nu voor 209 euro. Gebruik voor deze regenton de kortingscode RANZIJN209.

€66,-
korting
+ gratis
verzending!
Kortingscode
RANZIJN209

€50,-
korting
+ gratis
verzending!
Kortingscode
RANZIJN99

Nature® Regenton vaas 230L

Afmetingen: 110 x 59,3 cm.

Deze regenton in vaasmodel is antraciet van kleur en heeft een capaciteit van 230 liter. Hij is gemaakt van duurzaam, uv-bestendig polyethyleen en kan direct op de grond geplaatst worden. Ook deze stijlvolle ton heeft een kraantje waarmee je gieters makkelijk vult. Extra leuk: bovenop deze regenton bevindt zich een afneembare plantenbak voor bloemen of planten.

Van 149,00 nu voor 99 euro. Gebruik voor deze regenton de kortingscode RANZIJN99.

www.ranzijn.nl/actie-regentonnen

Actie loopt van 21/06/'24 t/m 29/09/'24.

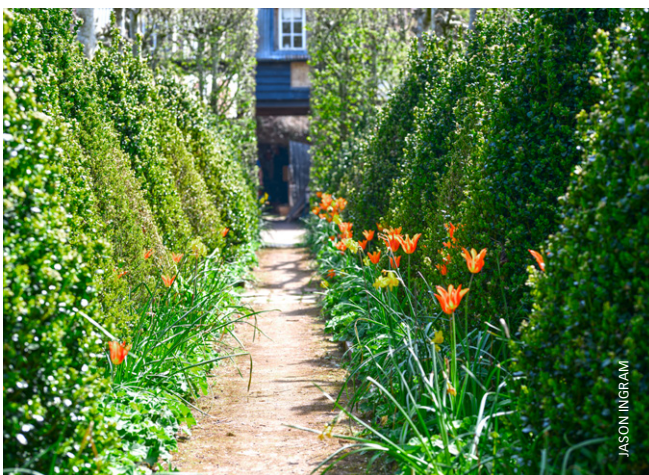

Vraag het Anne

Heb jij ook prangende tuin vragen voor Anne?
Stel ze via redactie@gardenersworldmagazine.nl
o.v.v. *Vraag het Anne*.

V Ik heb een huis gekocht met allemaal volwassen planten erin. Veel wintergroene struiken, heggetjes, en ander 'truttigs'. In mijn ogen dan hè! Ik wil juist romantisch tuinieren met overal bloemenweelde! Maar mijn partner vindt het zonde om die volwassen planten weg te halen. Daar heeft hij dan wel weer een punt. Heb jij tips? Ik zoek een beetje naar het beste van twee werelden. LIEFS! ELISA

A Ik had ooit de mazzel de privétuinen van Piet Oudolf te bezoeken, die inmiddels gesloten zijn voor publiek. Ik kwam 's ochtends extreem vroeg aan, aangezien er een hittegolf was en ik de heer Oudolf mocht interviewen voordat de mussen van het dak afvielen. Wat mij het meest is bijgebleven van die magische ochtend, is het contrast tussen de extreem strak gesnoeide heggen, en de enorme weelde die daaromheen groeide. Ze versterkten elkaar enorm. Wellicht is het een idee jullie tuin zo aan te vliegen? Dat jouw partner alles extreem strak snoeit, en jij alles invult met romantische bloeiers? Ik denk dat jullie dan een topteam en een toptuin zullen creëren.

Monty combineert op Longmeadow strakke vormsnoei met weelderige bloei.

V Allereerst complimenten voor het magazine. Ik ben iedere maand weer blij als het op de mat ligt! Dit jaar is het me eindelijk goed gelukt om van eigen zaad leuke eenjarigen op te kweken en heb ik ze nu in de volle grond uitgeplant. Maar helaas zitten er wel erg veel slakken in m'n tuintje en worden ze nu allemaal opgegeten. Ik wil graag zo biologisch mogelijk tuinieren, dus zelf zaad oogsten en geen slakkenkorrels gebruiken. Alle eierschalen, koffiedik, koperdraad ten spijt: alles wordt opgegeten. Ik zou dus graag weten welke eenjarigen ik volgend jaar kan zaaien die niet worden opgegeten door slakken. HARTELIJKE GROET CHRISTINE

A Hallo Christine, Dankjewel! En je bent zeker niet de enige. Dit was een historisch nat jaar en de slakkenpopulatie van 2024 kan gerust een heuse plaag genoemd worden. Ontzettend goed dat je toch bij je biologische principes bent gebleven. Dit is niet alleen beter voor de natuur, maar ook op de lange termijn beter voor je tuin. Mocht je er natuurlijke vijanden die vergiftigde slakken zouden eten mee hebben geschaad, zou je echt nog veel verder van huis geweest zijn. Nu hebben zij waarschijnlijk zo geprofiteerd van de vele

slakken dat ze volgend jaar met meer zijn, en de boel beter in balans kunnen houden. Ik zou daarom toch gewoon weer je favorieten zaaien, en daar deze aan toevoegen waar slakken niet van houden: Oost-Indische kers, schildpadbloem (*Penstemon*) en akelei. Een laatste tip: ik heb een vintage koperen schaal gekocht waarin ik veel kwetsbare zaailingen had staan dit jaar. Die werden goed met rust gelaten, dus wellicht is dit ook iets voor jou? Zet 'm op! En goed gedaan.

V Wij bouwen de tuin van ons nieuwe huis stapsgewijs opnieuw op. Ik denk eraan om de groentetuin ongeveer 10cm verhoogd aan te leggen. Kan ik de extra grond tegen onze net aangeslagen druivenstekken leggen of moet ik de druif uitgraven en mee ophogen? PS Elke zondagmorgen is een feest met Gardeners' World tijdens ons leesuurtje! MET VRIENDELIJKE GROET MIRNA

A Het ligt eraan hoe diep geworteld en oud de druivelaar is. Staat deze er al lang en vermoed je een diep wortelgestel, dan zou ik hem persoonlijk niet opgraven. Een jonge plant wel. Let op dat druiven houden van een goed afwaterende grond. Mocht je er een dikke laag vruchtbare compost omheen leggen zou ik dit niet direct rond de basis van de plant doen. Je zou dan een laag grind kunnen aanbrengen rondom de

druivelaar, en de compost niet te laten doorlopen op de plek waar deze groeit. Zo blijft de druif goed afwateren en profiteert hij toch mee van de compost. Iets om op te letten: druiven houden van een beetje kalk in de grond en niet van zuur. Mulchen met champost (kalkrijk) zou dus goed kunnen. Hoe dan ook is het goed in de gaten te houden hoe zuur de grond of compost is die je gaat gebruiken om op te hogen. Succes!

De Anna Paulownaboom staat het liefst op een beschutte plek.

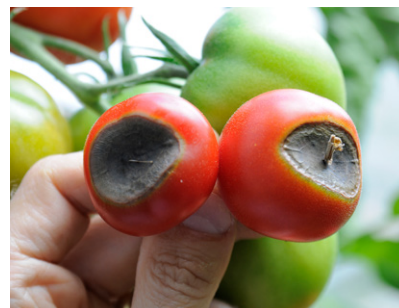
V Wij hebben een bijzondere boom in onze tuin. Hij bloeit in mei met grootse, paarse bloemen. De takken groeien als wilde bonenstaken over ons kippenhok. Hoe heet deze bijzondere staak en hoe komen wij aan zijn verzorgingsbehoefte tegemoet? PATRICIA

A Dit klinkt als de Anna Paulownaboom. Deze bloeit zeer rijk in mei, heeft graag een beschutte plek, en behoeft geen snoei, tenzij hij in de weg zit ergens. Mocht de boom een keer niet bloeien, dan is dat hoogstwaarschijnlijk omdat de bloemknoppen kapot zijn gevoren. Deze knoppen vormt de boom al voor de winter begint, en bij flinke

vorst kunnen deze invriezen. Vandaar dat een beschutte plek wordt aangeraden. De boom heeft zijn oorsprong in China en is vernoemd naar Anna Paulowna van Rusland, echtgenote van Koning Willem II. Hij wordt ook wel keizersboom genoemd. Jullie hebben dus een behoorlijk chique boom bij het kippenhok staan. Geniet ervan!

V Ik heb tomaten met een gekke onderkant. Zo vervelend. Ze zijn eindelijk aan het rijpen na een heel traag voorjaar en bijna geen groei, en nu dit! Wat gaat er mis? GROET, MICHEL

A Dit klinkt als neusrot. Een hele flauwe conditie die kan voorkomen als je te weinig kalk hebt in de grond. In de meeste biologische tomatenvoeding zit een klein beetje kalk om neusrot te voorkomen. Het betekent niet dat de rest van jouw oogst ook in gevaar is. Haal de vruchten die aangetast zijn meteen weg, en het is slim nu kalk – of een volledige voeding met kalk – te geven. Nog een tip: geef nooit droge mest op droge grond, maar liever vloeibare voeding. Dat vinden tomaten fijner. Succes!

Voeg kalkrijke voeding toe om neusrot bij tomaten te voorkomen.

V Ik zie dat de vogels genieten van de zaden van de vlinderstruiken maar ik heb ook weleens gehoord dat je de bloei kunt verlengen door ze te koppen. En dat is dan weer fijn voor vlinders. En nu kan ik dus niet kiezen. Vogels of vlinders helpen? Hoe doe jij dat? LIEFS! MANDY

A Dat klopt! Als je een vlinderstruik keurig blijft koppen kun je de bloei verlengen. Ik heb een aantal mini-vlinderstruiken bij mijn deur staan die ik netjes bijhoud. De grotere struiken heb ik strategisch zo laten groeien dat ze privacy geven en inkijk voorkomen. Die zijn dus veel te hoog om bij te kunnen. Daar genieten de vogels van de zaden. Ik zie dat je schrijft 'vlinderstruiken'. Je zou de een kunnen koppen en de ander niet, of je kiest ervoor nog even door te gaan met koppen, tot eind augustus, waarna je de bloemen die dan ontstaan laat zitten als zadenvoorraad in het najaar voor de vogels. Zo zijn zowel de vlinders als de vogels geholpen.

V Mijn druivelaar staat al het zesde jaar op dezelfde plaats tegen een zuidoost muur. Hij bracht al heel wat druiven op. Ik geef compost in winter en lente en kali in groeiseizoen. Nu staat hij in bloei. Maar nu lijkt het of hij herfstkleuren krijgt en er zijn ook blaadjes aan de uiteinden die verdrogen. Wat kan ik doen?

VRIENDELIJKE GROETEN GODELIEVE

A Druivelaars hebben een beetje kalk in de grond nodig. Ik kan mij zo voorstellen dat de grond na zes jaar wat zuurder is geworden. In compost zit namelijk meestal geen kalk, en in kali ook niet. Een handje kalk zou daarom snel kunnen helpen, of je mulcht een keer met champost, wat ook kalk bevat. Succes!

V Anne! Help! Ik heb heel vervelende burens, en zij willen graag een raster tussen onze tuinen en die groen laten worden ... Ik ben daar echt wel voor want hoe groener hoe beter en ik ben geen fan van schuttingen, maar ja ik ben ook geen fan van de burens, hihi! Dus: wat is nou een goede wintergroene klimplant? Iets waardoor ik ze niet ineens in de herfst constant hoeft te zien wanneer de blaadjes vallen. We zitten pal op het zuiden en de grond is er er niet ideaal want het ligt aan beide kanten ingesloten door grindpaden. LIEFS, RIKKIE.

A Voor de goede vrede lijkt het mij inderdaad goed om te gaan voor iets wat nooit blad verliest. Het zou toch zonde zijn als je straks niet van een najaarszonnetje geniet omdat je de burens probeert te vermijden. Ik zou gaan voor een Toscaanse jasmijn, gezien de ligging. Die houdt het erg goed uit in de soms barre omstandigheden van pal op het zuiden groeien, blijft dicht begroeid, bloeit met verrukkelijk ruikende bloemen, en wordt wel blij van

de drainerende aspecten van grind. Je kan hier ook grote, al kant-en-klare schermen van kopen. Deze zijn een stuk duurder dan kleinere planten, maar je bent wel meteen klaar. Aangezien jullie met twee huishoudens de kosten dragen is dat misschien wel een idee. Het lijkt me wel slim de reden voor die schermen te gooien op hoe heerlijk je dan al een rijke bloei hebt, en niet op hoe goed ze jullie afschermen van elkaar ... Maar dat laat ik aan jou! Zet 'm op!

V Zijn er planten die het uithouden voor de luchtuitlaat van de warmtepomp? Vooraan bij de straat staat hyssop en daar pal achter kruipende tijm, maar hoe dichterbij die grote bak, hoe moeilijker ze het hebben. Ook de hulst heeft er moeite mee zo te zien. Ezelsoor langs het paadje was er helemaal niet blij mee, dus die heb ik al weggehaald. MET GROENE GROETEN MARIAN

A Wat een relevante vraag. Ik denk dat er steeds meer mensen gaan zijn die hiermee te maken krijgen nu er energie bespaard wordt door veel huishoudens. Aan de soort planten die je noemt maak ik op dat het om een zonnige plek gaat. Ik kan me zo voorstellen dat de planten die er staan vooral in voorjaar, herfst en winter veel geblaas gaan meemaken, aangezien de pomp dan het meest zal aanstaan om het huis te verwarmen. Ik neig daarom naar planten die bovengronds afsterven zodat ze er het grootste deel van het jaar minder last van hebben. Het

Mexicaans madeliefje (*Erigeron karvinskianus*) zou deze omstandigheden weleens aankunnen. Het Mexicaans vedergras (*Stipa tenuissima*) is gek op wind, en het zal er ook sierlijk uitzien, zo in beweging. Je trekt het dorre blad er in het voorjaar makkelijk uit. Als laatste zou een kattenkruid (*Nepeta*) weleens uitkomst kunnen bieden. 'Walker's Low' bijvoorbeeld, komt bossig en kort op, om pas in mei – wellicht staat de pomp dan minder vaak aan – echt hoogte te bereiken en te bloeien. En zelfs als hij bloeit kan de plant veel wind verdragen. Succes!

Het elegant verbergen van de warmtepomp is een actueel probleem.

FOTO: DESIGNED BY FREEPIK

V Heb je tips voor het kweken van Aloë vera? Ik heb er een gekregen en wil die graag in leven houden maar de plant lijkt nu al een beetje te verkleuren (ik heb hem net!). Een soort paarsig wordt het blad. Dat is vast niet goed. Ik wil hem graag gebruiken voor de helende werking voor de huid. GROET ANNEMARIE

A Aloë vera is inderdaad geweldig voor de huid. Kan het zijn dat je de plant net zoveel water hebt gegeven als je andere potplanten? Als dat zo is, denk ik dat hij wat teveel van het goede heeft gehad. Het is namelijk echt een vetplant, die al zijn vocht in de dikke, vlezige bladeren opslaat, en daardoor bijna geen water nodig heeft.

Ik zou hem tussen het water geven in helemaal laten uitdrogen, en eens kijken of dat helpt. Een plekje in de halfschaduw is ideaal. Een ander – iets makkelijker alternatief, is huislook (*Sempervivum tectorum*). Hiervan kan je het blad ook voor medicinale doeleinden, ook voor de huid, gebruiken. Succes!

Help de bijen en zet onbespoten planten in je tuin.

V Hoe zit het met een plant waarvan ik niet zeker weet of deze bespoten is met pesticiden in de tuin. Als die van een klein plantje uitgroeit tot een grote plant en pas in mijn tuin bloemen geeft, dan kan er toch geen gif meer opzitten? En is het dan wel veilig? Of moet ik nu allemaal planten uit mijn tuin gaan halen en ze vervangen voor biologisch? Ik zie steeds wel allemaal bijen doodgaan maar ik weet niet waar het aan ligt.

BEZORGDE GROET, SUSAN

A Deze vraag krijg ik veel. Helaas wordt het gif dat soms wordt gebruikt op planten uit de reguliere teelt een onderdeel van de identiteit van een plant. Het zit er als het ware in en groeit mee. Om die reden zijn ook planten die zijn gegroeid uit zaden die gecoat zijn met pesticiden schadelijk voor de natuur, ondanks het feit dat het nooit op de plant zelf gespoten is. Wel lijkt het steeds iets meer af te nemen naarmate de tijd vordert, maar we zijn er dus niet zomaar vanaf. Ik zou de situatie in jouw tuin zien als een glas aanmaaklimonade. Een paar planten die nog niet lang geleden behandeld zijn of net uit een gecoat zaadje zijn gegroeid, zullen veel pesticiden bevatten. Daar staan weer onbespoten planten, en planten die naarmate de jaren verstrijken steeds minder gif bevatten, naast. Sommige insecten bezoeken veel verschillende planten. Zij zullen de sterke 'limonade' van de bespoten planten aanlengen bij de veilige planten en zullen het daardoor misschien redden. Andere insecten, die bijvoorbeeld niet alle planten bezoeken, of die honingbijen, die eerst alle bloemen van een soort afwerken voordat ze naar de volgende gaan, kunnen sneller ziek worden als die plantsoort nu net veel gif bevat. Het is heel moeilijk te zeggen hoe lang planten giftig blijven omdat er te weinig onderzoek naar is gedaan. Je tuin leegrukken en opnieuw aanleggen zou ik daarom niet doen, aangezien je niet weet of en hoeveel schadelijke stoffen ze bevatten. Wat je wel kan doen: leng de limo aan! Voeg zoveel mogelijk veilige planten van ambachtelijke kwekers toe en maak een steeds gezondere omgeving van jouw tuin. Ik hint maar even naar het laatste weekend van september, waarop je op de Ambachtelijke Plantenmarkt je hart kunt ophalen.

V Ik kweek aardappels en tomaten, maar vind tomaten belangrijker en lekkerder. Nu zien de aardappels er niet zo goed uit. Ze zijn wat vlekkerig en hangen wat slap. Ze staan buiten en de tomaten ook, maar daar heb ik een afdakje voor gebouwd. Die staan dus droog, wat geloof ik beter is voor ze om ziektes te voorkomen. Zal ik de aardappels ook onder het afdakje schuiven? Ze zitten in grote speciekuipen. Dus dat kan wel. Misschien knappen ze op als ze constant droog blad houden?

GROETJES, MARC

A Nee, niet bij elkaar zetten! Sterker nog, ik zou als ik jou was mijn aardappels nu oogsten, al is het eerder dan je van plan was. Gooi het vlekkerige blad in de groenbak, niet bij de composthoop, en maak je snoeischaar heel goed schoon met een desinfecterend middel wanneer je die gebruikt voor het loof van de aardappels. De kans dat je aardappels *Phytophthora infestans* hebben is groot, wat voor tomaten ook gevaarlijk is. Het zou heel erg jammer zijn als jouw tomaten onder dat mooie afdakje alsnog ziek zouden worden. Kies dus pieper voor je geld, maak een lekker maaltje van de aardappels die je nog hebt kunnen oogsten, en stel je tomaten veilig. Succes!

Plant tomaten uit de buurt van aardappels om besmetting met *Phytophthora* te vermijden.

Inspiratie

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiërs en tips om van je tuin een paradijs te maken.

Deze maand

- 60** **Plagdieren in de tuin**
Help je planten om beestjes van zich af te schudden.
- 68** **De grote finale**
Met de plantenkeuze van Sue Kent hou je jouw tuin lang mooi.
- 72** **Watervrije wondertuin**
Zet droogtebestendige planten in je tuin.
- 77** **Moeiteloos oogsten**
Tips voor het verlengen van je oogst.
- 82** **Halfharde- en hielstekken nemen**
Nick Bailey leert je twee eenvoudige vermeerderingstechnieken.
- 85** **Inheemse held**
Grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*).
- 86** **Ambachtelijke Plantenmarkt**
Maak kennis met de bewoners van landgoed De Wiersse.
- 90** **Toegankelijk tuinieren**
Slimme tips en speciaal gereedschap voor tuiniers met een beperking.
- 92** **In de moestuin van Helga**
Helga oogst meer sperzie- en snijbonen dan ze kan eten.

Zorg ervoor dat je tuin een gezond evenwicht tussen roof- en prooidieren kan ontwikkelen. Dan zal een bladluizenplaag al snel lieveheersbeestjes aantrekken en afnemen.

DEEL 2

Zomerproblemen oplossen: Plaagdieren in de tuin

Het warmere weer tijdens de zomermaanden is niet alleen plezierig voor tuiniers, het is ook hoogtij voor plaagdieren. Help je planten om de beestjes van zich af te schudden op basis van deze eenvoudige instructies van **Alan Titchmarsh**.

“Het is belangrijk dat je een tuin hebt waarin de toename van plaagdieren vrijwel altijd tijdelijk is dankzij andere levensvormen die zich ermee voeden.”

Soms raken we te snel van slag door plaagdieren, maar ik geef het toe: het is lastig om biologisch en tuindiervriendelijk te tuinieren wanneer deze beestjes er alles aan doet om je planten toe te takelen.

Vorige maand heb ik laten zien hoe je de gevolgen van plantenziekten kunt minimaliseren en deze maand ga ik het hebben over plaagdieren op planten. Niet over vogels en zoogdieren, maar over de ongewervelden: insecten en slakken die tot de meest ontmoedigende tuinbezoekers behoren.

Maar laten we wel realistisch blijven. Je zult ze nooit helemaal kunnen uitroeien en in een tuin die volgens biologische principes wordt beheerd, maken ze deel uit van de voedselketen, of je dat nu leuk vindt of niet. Zelfs wespen dragen bij aan plaagdierbestrijding, omdat ze kleine insecten zoals bladluizen en rupsen eten, naast suikers in de vorm van nectar en honingdauw.

Als je leert hoe je het probleem ontspannen kunt aanpakken, zal dat niet alleen je bloeddruk ten goede komen, maar zul je ook zien dat er minder epidemieën uitbreken, omdat de voedselketen in een natuurlijke cyclus terechtkomt. Het aantal natuurlijke vijanden van bepaalde plantenetende of sapzuigende insecten zal namelijk stijgen in plaats van dalen als gevolg van het gebruik van niet-selectieve insecticiden en chemicaliën.

Zelfs producten die alleen groene en zwarte bladluizen doden, doen niet anders dan een deel van de voedselketen voor waardevolle roofdieren vernietigen, dus ook die verstoren de natuurlijke gang van zaken. Het is belangrijk dat je een tuin hebt waarin de incidentele toename van een bepaald plaagdier vrijwel altijd tijdelijk is dankzij het ingrijpen van andere levensvormen die zich voeden met wat wij 'plagen' noemen.

Wat zijn plaagdieren?

We hebben vooral een hekel aan de schepseltjes die zich op de een of andere manier met plantmateriaal voeden. Bladluizen (groene en zwarte) zuigen plantensap en kunnen daarbij virussen overbrengen die leiden tot vervormde bladeren en stengels. Net als de witte vlieg scheiden ze honingdauw af, een stof die de bladeren kleverig maakt en de groei van roetdauw bevordert. Roetdauw bedekt de bladeren met een zwarte viltlaag die niet alleen lelijk is, maar ook de levenskracht van de plant vermindert doordat de bladeren minder licht krijgen en de fotosynthese afneemt. Dat is het proces waarmee de plant voedsel voor zichzelf produceert (en zuurstof voor ons).

Zorg voor ruige hoekjes in je tuin, zodat je de last van plaagdieren verdeeld én meer ruimte biedt voor de natuurlijke plaagdierbestrijders.

Zwarte bladluizen zijn gek op tuinbonen die in het voorjaar zijn gezaaid, dus een oplossing is om ze in het najaar te zaaien.

“Zodra de voedselketen in een natuurlijke cyclus terechtkomt, zullen er minder epidemieën voorkomen.”

Simpele bloemen, zoals zonnehoed, trekken bijen, vlinders en nuttige plaagdier-etende insecten aan.

Volgens Alan werkt koperband rond hosta's goed om slakken tegen te houden.

Bomen en struiken zijn uitnodigend voor vogels, die op hun beurt weer veel plaagdieren eten.

Geef je planten voldoende voeding en water, zodat ze sterk genoeg zijn om aanvallen af te weren.

En dan zijn er de knagers (rupsen en slakken) die van de bladeren eten. Rupsen hebben scherpe monddelen, terwijl slakken een rasptong hebben waarmee ze stukjes van bladeren afscheuren in plaats van afsnijden. Behangersbijen werken het netst van allemaal: ze snijden stukjes blad af om een nest mee te maken. Er valt weinig tegen te beginnen, dus je kunt ze net zo goed hun gang laten gaan. Overigens nemen ze zelden zoveel dat een plant of struik daadwerkelijk verzwakt.

Dus de situatie is dat je een tuin beheert die een onderkomen biedt aan planten en aan dieren die je een warm hart toedraagt – zoals vogels, bijen, lieveheersbeestjes, libellen en vlinders – maar ook openstaat voor allerlei andere levensvormen die de planten als voedsel zien. Wat doe je?

Om te beginnen moet je stoppen met chemische bestrijdingsmiddelen en gif, want die verstoren het natuurlijke evenwicht in de tuin.

Zorg goed voor je planten. Planten die in rijke grond groeien en geen gebrek aan

voeding en water hebben, zijn veel beter bestand tegen aanvallen van plaagdieren dan exemplaren die zwak en fragiel zijn doordat ze worstelen in droge grond met een tekort aan voeding en vocht.

Koop nieuwe planten bij een betrouwbare partij en verzeker je ervan dat ze plaagdier- en pesticidevrij zijn.

Voeder vogels het hele jaar door en zorg voor bladplanten waarin ze beschutting kunnen vinden, zoals struiken, heggen en vormplanten. Pimpelmezen en andere vogels eten bladluizen en rupsen, en helpen je dus bij de bestrijding van plaagdieren. Spreeuwen en merels eten larven in het gazon en groene spechten smullen van de mieren die je vooral in het voorjaar hoorndol maken met al die hoopjes fijne aarde.

Je ontmoedigt mieren ook door de mierenhopen doornat te spuiten of bij droog weer weg te vegen. Doe dat ook met de uitwerpselen van wormen wanneer ze droog zijn, maar voordat je gaat maaien en je ze plattrapt tot

Combinatieteelt

Een bepaalde plant dicht bij een andere zetten om een specifiek plaagdier te weren is verrassend effectief, waarschijnlijk vanwege het feit dat het verwarring zaait onder 'de vijand'.

Ik heb gemerkt dat afrikaantjes (*Tagetes*) en basilicum, die in dezelfde potgrond of border staan als je tomaten, helpen om witte vlieg te weren.

Plant uien en wortelen in afwisselende rijen. Met hun geur weren ze elkaars plaagdieren: uienvlieg en wortelvlieg.

Peterselie zou ook wortelvlieg weren en tomaten ontmoedigen het aspergehaantje. Salie houdt wortelvlieg en koolrupsen op een afstand.

Waar het bijna altijd op neerkomt is dat het plaagdier dat op een bepaald gewas afkomt, verward raakt door de geur van een ander gewas. Plant dus wat verschillende soorten bij elkaar en de kans dat je groenten aanvallen overleven zal sterk toenemen.

Wees vooral realistisch en vergeet niet dat je nooit een tuin zult hebben die helemaal plaagdiervrij is. Neem genoeg met betrekkelijk schone groenten en goed groeiende planten die in staat zijn om zonder al te veel schade aanvallen af te slaan. In de natuur draait alles om evenwicht – niet om absolute perfectie – en dat is waar tuiniers naar zouden moeten streven.

Afrikaantjes (*Tagetes*) helpen om plaagdieren te weren en fleuren de groentetuin op.

Naaktslakken kun je lokken – en laten verdrinken – in half ingegraven bakjes met bier.

Spuut bladluizen met een sterke waterstraal van de planten of wrijf ze gewoon stuk.

“Met fijnmazige netten boven planten voorkom je dat vlinders de bladeren bereiken.”

modderkluitjes, die de perfecte voedingsbodem voor 'onkruid'-zaailingen vormen.

Plant verschillende planten bij elkaar – vooral in de groentetuin – zodat er geen grote groepen met dezelfde planten ontstaan. Zie dit als het zaaien van verwarring onder de vijand.

Kweek enkelbloemige planten in plaats van dubbelbloemige. Met hun nectar en stuifmeel lokken ze insecten die kleinere plaagdieren eten en trekken ze ook vlinders en nuttige bijen aan. Plagen van bijvoorbeeld groene bladluizen en rupsen – en ook de larven van leliehaantjes – kun je verwijderen door ze regelmatig met een sterke waterstraal van de planten te spuiten. Controleer wel dat de straal niet zo hard is dat die de planten ontbladert.

De rupsen van het grote en kleine koolwitje kunnen de bladeren van sluitkool, bloemkool en andere koolsoorten binnen de kortste keren in kant veranderen. Maar als je meteen na het planten een fijnmazig gewasbeschermingsnet aanbrengt, kunnen de vlinders niet bij het loof komen en is het probleem in één klap opgelost. Breng hetzelfde materiaal aan over de grond waar je wortelen hebt gezaaid om te voorkomen dat de wortelvlieg zijn eitjes legt.

Dit zijn allemaal effectieve bestrijdingsmethoden die je gemakkelijk en voor betrekkelijk

weinig geld kunt inzetten. Bovendien garanderen ze je gemoedsrust omdat ze allemaal milieuvriendelijk zijn.

Biologische bestrijdingsmiddelen draaien erom dat het ene organisme wordt ingezet om het andere te bestrijden. Veel tuiniers huiveren om ze te gebruiken, omdat ze het natuurlijke evenwicht verstoren. Toch zijn bronswespen, die in een kas witte vliegen eten en bepaalde mijten die weer op rode spintmijt jagen, nuttige hulpjes. Vergeet alleen niet dat je kas of tuin een zekere hoeveelheid plaagdieren (hun voedsel) moet bevatten, willen ze kunnen overleven.

Ook voor ondergrondse naaktslakken (die vooral in de groentetuin voorkomen) zijn biologische bestrijdingsmiddelen verkrijgbaar, maar daarvoor moet het minimaal 5° C zijn. Er zijn veel producten die slakken zouden moeten weren, maar ik heb gemerkt dat er maar weinig echt werken. Een simpele val van een lege jampot met bier werkt vaak goed. Koperen ringen rond hostaplanten zijn doeltreffend, maar naar mijn ervaring werken producten op basis van wol en scherp zand maar matig.

De beste oplossing is om 's avonds naar buiten te gaan en de slakken met de hand te verwijderen, waarna je je ervan ontdoet op een manier die jij geschikt acht. Bedenk wel dat slakken een terugkeerinstinct hebben!

VOLGENDE MAAND Haal het maximale uit voorjaarsbollen dankzij Alans praktische tips.

Puzzel & win

Vul de puzzel in en maak kans op een **Gardena Vakantiebewateringsset** (t.w.v €128,95; beschikbaar gesteld door **Tuinshop.nl**).

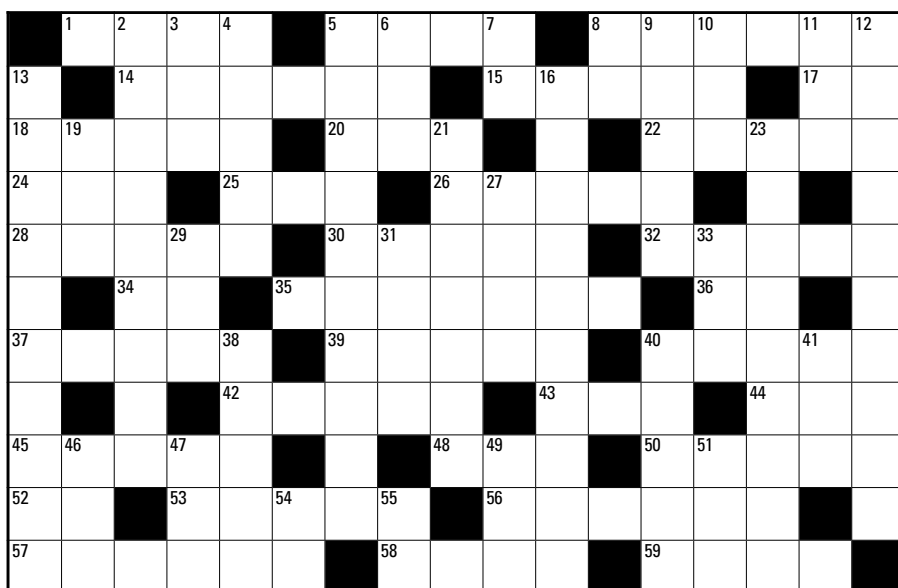
Kruiswoordpuzzel

horizontaal

1 tonen 5 Caraïbische staat 8 bekoring 14 ernaartoe 15 inwendig orgaan 17 vruchtbeginsel 18 kunstenaar 20 noodsein 22 herstellen 24 grapje 25 tijdvak 26 voorstel 28 hersens 30 lichaamsdeel 32 schoeisel 34 bijwoord 35 onweersverschijnsel 36 muziekschijfje 37 Nederlandse rivier 39 zinnebeeld van de hoop 40 exploitant van schepen 42 Italiaanse dichter 43 springend insect 44 onbepaald voornaamwoord 45 Europese vrouw 48 verenisseling 50 lijfwacht 52 landbouwwerktuig 53 af 56 muziekgenre 57 watersporter 58 eenmaal 59 later.

verticaal

2 gespat 3 roem 4 schaatsen 5 plaats in Marokko 6 vliegende schotel 7 geheel 8 curriculum vitae 9 uitspanse 10 papegaai 11 in iemands voordeel 12 finishlijn 13 drank 16 tafelgerei 19 kever 21 luidruchtige eter 23 slecht schilderen 27 vruchtbare plaats 29 wat 31 smalle strook stof 33 onhoudbare service bij tennis 38 persoon van adel 40 graansoort 41 slot 46 ik (Latijn) 47 sportartikel 49 asbus 51 korenhalm 54 slee 55 opnieuw (in samenstellingen).

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

34	6	45	4	53	33	30	27	6	19	17	40
----	---	----	---	----	----	----	----	---	----	----	----

Gardena Vakantiebewatering

De Gardena vakantiebewateringsset is een slimme oplossing waarmee je tot wel 36 potplanten automatisch kunt bewateren. Dankzij de ingebouwde klok in de transformator wordt de irrigatie dagelijks geactiveerd, waarbij elke plant gedurende een minuut van water wordt voorzien. Dit maakt het systeem ideaal voor gebruik tijdens je vakantie, omdat je geen zorgen hoeft te maken over het bewateren

van je planten terwijl je weg bent. De set bevat essentiële onderdelen zoals een transformator (14V) met ingebouwde tijdsschakelaar, een pomp met vuilfilter, 3 druppelverdelers met elk twaalf uitgangen, 9 meter verdeelslang, 30 meter druppelslang, 36 slanghouders en 20 afsluitdoppen.

Deze prijs wordt aangeboden door **Tuinshop.nl**

Vul het antwoord vóór 20 augustus 2024 in op www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel

De beste tuintips op het perfecte moment

Gardeners' World wordt gemaakt met een passie voor tuinieren. Je krijgt op het juiste moment de juiste tips, zodat je tuin er nu perfect bij ligt, maar ook dat je het volgende seizoen weer kunt genieten van je tuin in bloei.

**Gardeners'
World**

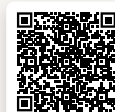
Tijdelijk korting
op al onze
abbonementen!

- ✓ Praktische uitleg om lekker te gaan tuinieren
- ✓ Inspiratie en tips wat je nú in de tuin kunt doen
- ✓ Altijd de duurzame oplossing: tuinier met de natuur

Bekijk nu onze actietarieven via:

www.gardenersworldmagazine.nl/actie

Alle acties zijn onder voorbehoud. Kijk voor de meest huidige actietarieven online.

Herfstanemonen zijn eind
zomer een lust voor het
oog en hun loof werkt
als een onkruidwerende
bodembedekker.

De grote finale

Raakt je tuin rond het hoogtepunt van de zomer
uitgeput? Laat je inspireren door de plantenkeus
van **Sue Kent** om hem een opkikker te geven.

FOTO: JASON INGRAM

Ik ben een drie seizoenentuinier, wat inhoudt dat ik vanaf maart tot en met november tuinier. 's Winters lukt dat niet, want zodra ik een jas aan moet, kan ik mijn handen niet meer goed gebruiken. Dus hou ik de tuin zo lang mogelijk mooi, vanaf eind zomer tot in het najaar. In het voorjaar zaai ik eenjarige voor een langdurige bloemenpracht, maar het zijn met name de vaste

planten die de tuin de laatste maanden van mijn tuinjaar mooi houden.

Planten steunen en planten opgraven en voor de winter opslaan zijn lastige klussen, dus om het mezelf gemakkelijk te maken plant ik vooral winterharde planten met sterke stengels. Voor hun onderhoud heb ik namelijk alleen een snoeischaar nodig.

Favorieten voor eind zomer

Deze tien planten zijn goed voor een late zomer tot ver in het najaar. Koop nu de bloeiende planten voor een instant opkikker of plant ze in het najaar of voorjaar voor volgend jaar zomer.

1 *Hydrangea macrophylla*

Met minstens 25 hortensia's in mijn tuin durf ik wel te beweren dat ze tot mijn favoriete late zomerplanten behoren. Ze verdragen zon en schaduw, en de kleur van hun bloemen wordt zachter naarmate de seizoenen vorderen. **H x B** 1-2 m x 1,5-2,5 m

2 *Rosa 'Mary Delaney'*

Tijdens het tuinieren ben ik dicht bij de planten en rozendoornen kunnen pijn doen. Daarom was ik heel blij toen ik 'Mary Delaney' ontdekte. Deze doorbloeiende klimmer heeft lichtroze, geurige bloemen en bloeit tot in het najaar, mits hij regelmatig wordt gekopt. **H x B** 3,75 m x 1,2 m

3 *Hylotelephium 'Herbstfreude'*

De platte bloemen zijn een vlindermagneet en een lust voor het oog. Ze hebben weinig aandacht nodig en gedijen goed in mijn tuin aan de kust, in goed drainerende grond en de volle zon. De kleur van de bloemen verandert in de loop van het seizoen. **H x B** 60 cm x 60 cm

4 *Helianthus 'Lemon Queen'*

Ik ben dol op het ingetogen geel van deze overblijvende zonnebloem. Hij kan hoog worden en heeft dus baat bij een 'Chelsea

chop' in mei om zijn groei te beteugelen. Houdt van goed drainerende grond in de volle zon, maar heeft wel af en toe water nodig. **H x B** 2 m x 45 cm

5 *Scabiosa*

In het milde kustklimaat – en bij regelmatig koppen – bloeien ze vanaf juli tot december en lijken niet onder de indruk van lichte vorst. Het liefst staan ze in de volle zon, maar met alleen middagzon redden ze het ook.

H x B 30-70 cm x 20-40 cm

6 *Herfstanemonen*

Deze houden van een leven aan de kust en in de volle zon. En omdat hun dichte loof vanaf maart de bodem bedekt, besparen ze me een paar maanden onkruid wieden. In augustus en september verschijnen hun schotelvormige bloemen.

H x B 1-1,5 m x 1,2 m

7 *Kliplelies*

De bloemen van kliplelies zijn perfect roze. Ik vind het een hele klus om bollen te planten, maar gelukkig is dat geen jaarlijks terugkerend werk, want in mijn tuin kunnen veel kliplelies de winter overleven. Klipleliebollen moeten ondiep worden geplant, met de neus boven het oppervlak van goed drainerende grond.

H x B 50 cm x 30 cm

1 *Hydrangea macrophylla*

2 *Rosa 'Mary Delaney'*
(voorheen 'Mortimer Sackler')

3 *Hylotelephium* 'Herbstfreude'

4 *Helianthus* 'Lemon Queen'

6 Herfstanemonen

5 *Scabiosa*

7 Klipkrielen

8 *Rudbeckia hirta*

Als we afscheid namen, citeerde mijn vader vaak een zin uit het gedicht *Black Eyed Susan* (de Engelse naam voor deze plant) van John Gay: "We only part to meet again" ("we nemen alleen afscheid om elkaar weer te zien"), dus voor mij heeft deze plant een speciale betekenis. De botanische naam is *Rudbeckia hirta* en de zwartogige variëteiten hebben grotere bloemen dan de bruinogige (*R. triloba*).

H x B 60 cm x 45 cm

9 *Viburnum opulus* 'Xanthocarpum'

Deze struik is meerdere seizoenen het aanzien waard. In juni en juli draagt hij prachtige witte bloemen, waarna er gele bessen verschijnen die lang aan de plant

blijven hangen. Hij kan tegen zon en schaduw, en jarenlang tevreden groeien zonder dat hij gesnoeid hoeft te worden. De mijne heeft een onderbeplanting van *Helianthus* 'Lemon Queen' voor een compleet geel spektakel.

H x B 3 m x 3 m

10 Wilde appel

Er is niets zo weemoedig mooi als de kleur van herfstbladeren, zeker als de plant tot ver in de winter, wanneer alles verder kaal is, vruchten draagt. Een wilde appel is de perfecte keus. 'Indian Magic' is een rechtopgaande variëteit met bladeren die van groen feloranje worden voordat ze op de grond vallen. De rode, glanzende vruchten blijven de hele winter hangen.

H x B 5 m x 3 m

Tips van Sue

Dit zijn mijn tips om eind zomer een mooie tuin te hebben, waaronder handige ideeën voor mensen met een motorische beperking.

- Kies voor planten met sterke stengels of meerstengelige variëteiten, waardoor je geen steunen hoeft te plaatsen.
- Vermijd planten die je voor de winter moet opgraven en opslaan.

Gebruik gereedschap met lange stelen voor het snoeien van planten zonder schrammen op te lopen.

- Kies variëteiten die ook uitgebreid nog mooi zijn en tuindieren zaad en beschutting bieden.
- Gebruik een snoeischaar met lange stelen om rozen op afstand te koppen.
- Laat de afgeknipte bloemhoofden in de border liggen. Ze vergaan snel en verrijken de aarde.
- Oogst zaad van akkerscherm, vingerhoedskruid, judaspenning en scabiosa en zaai dat voor volgend voorjaar en begin zomer.
- Ga onkruid tegen door bij droog weer te schoffelen en bij nat weer met de hand of de voet te wieden.
- Leg na het wieden krantenpapier op de grond, maak dat nat en dek het af met mulch om onkruid te onderdrukken.

Sue op TV

Kijk elke vrijdag voor meer tips en inspiratie van Sue en de rest van het *Gardeners' World*-team. Zie onze nieuwsbrief voor data en tijden.

8 *Rudbeckia hirta*

9 *Viburnum opulus* 'Xanthocarpum'

10 Wilde appel

VOLGENDE MAAND Sue vertelt over haar passie: tuinieren op tafel.

Watervrije wondertuin

Hoofdhovenier **Tom Brown** vertelt het inspirerende verhaal over de nieuwe droge steppetuin in West Dean Gardens.

Tuiniers zijn zich ervan bewust dat de kweekomstandigheden steeds extremer worden. Met dat in het achterhoofd is het belangrijk om onze manier van tuinieren aan te passen en wellicht voor andere plantensoorten te kiezen.

Enige tijd geleden was ik begonnen met een project op dit gebied: een steppetuin met droogtebestendige planten. Ik begon met het uit zaad opkweken van een aantal plantensoorten, zoals zonnehoed, kruisdistel en salvia. Daardoor had ik goedkoop een groot aantal planten tot mijn beschikking om een natuurlijk, ongedwongen resultaat te bereiken dat vele jaren zou moeten meegaan.

Na het zaaien maakten mijn team en ik het stuk grond vrij waar we de droge steppe hadden gepland. Om verspilling te voorkomen werden de daar al groeiende droogtebestendige planten, zoals *Stachys byzantina*, *Hylotelephium*

'Matrona' en *Kniphofia* 'Fiery Fred', opgegraven en opgepot, zodat we die naderhand weer zouden kunnen planten.

Nadat we alle planten en gazondelen hadden verwijderd, verticuteerden we de grond met een spitvork om verdichting tegen te gaan en de jonge planten de allerbeste start te geven. Daarna werd er een 10 cm dikke laag puin van hergebruikt beton aangebracht, met brokken van ten hoogste 4 cm, om het waterhoudend vermogen te vergroten en onkruid te onderdrukken.

Eind voorjaar van vorig jaar hebben we het perceel beplant, waarbij het onderste derde deel van de wortelkluiten in de aarde werd gezet en de bovenste twee derde in de laag betonpuin. Jonge planten slaan doorgaans sneller en beter aan, dus de meeste planten kwamen uit potten van 9 cm doorsnee, wat het ook gemakkelijker maakte om door het betonpuin heen plantgaten te maken.

De droge steppetuin in West Dean is aangelegd met sterke planten en een dikke laag betonmulch die het regenwater vasthoudt.

Droogtebestendige uitblinkers

Deze gemakkelijk te kweken planten gedijen goed op een onbeschutte, zonnige plek, zijn bestand tegen langdurige droogte en hebben harmoniërende bloemkleuren en -vormen.

▼ *Limonium gmelinii*

Een sterke, betrouwbare zeelavendel die halmen met lila bloemen boven glanzende bladrozetten produceert.

Hoogte x Breedte 60 cm x 45 cm

Verbena hastata

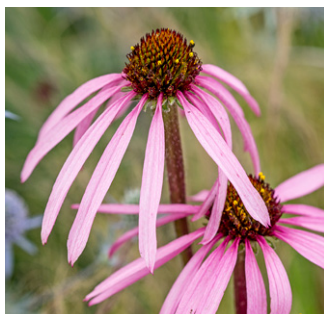
Lijkt qua groeiwijze veel op de *Verbena bonariensis*, maar de bloemen zijn sterker vertakt en verkrijgbaar in allerlei blauwe en roze tinten.

H x B 1,2 m x 50 cm

▼ *Echinacea pallida*

Alle zonnehoeftsoorten houden van een onbeschutte, zonnige plek. De lichte, lintvormige bloemblaadjes geven de plant een verfijnde uitstraling.

H x B 1,2 m x 60 cm

Nepeta grandiflora

Een hoog, gemakkelijk te kweken kattenkruid dat geen steun nodig heeft. Bijen zijn dol op deze plant, die gedurende een lange periode bloeit.

H x B 70 cm x 45 cm

Gypsophila pacifica

Wolken van luchtige witte bloemen die uitbundig bloeien. Textuur is ongelooflijk belangrijk en daarvan heeft dit gipskruid meer dan genoeg.

H x B 90 cm x 90 cm

▼ *Berkheya purpurea*

Deze distel bloeit uitbundig met grote, lila bloemen die absoluut de show stelen.

H x B 70 cm x 45 cm

Eryngium bourgatii

Een laagblijvende kruisdistel met staalblauwe bloemen. Ze behouden hun vorm, ook wanneer ze geleidelijk aan uitdrogen.

H x B 45 cm x 30 cm

◀ *Dianthus carthusianorum*

Deze anjers met hun zee aan dunne stengels en magenta bloemen hebben een natuurlijke, frêle uitstraling.

H x B 40 cm x 20 cm

Tom houdt in de gaten hoe de droge steppetuin zich ontwikkelt en de beplanting zich in de loop van de tijd aanpast.

Lessen voor de toekomst

Tijdens de evaluatie van de droge steppetuin heb ik mezelf een aantal vragen gesteld.

Ten eerste: was het goed om door mensen geproduceerd beton te gebruiken? Het is hergebruikt beton dat een nieuwe bestemming heeft gekregen; het alternatief is opgegraven materiaal dat uit zijn natuurlijke omgeving is weggehaald.

Ten tweede: hoe was het om in plaats van de gebruikelijke, beproefde tuinplanten wildere soorten te gebruiken?

Ik ben heel tevreden over die beslissing, want deze droogte-

bestendige planten hebben het bij warm, droog weer zeer goed gedaan en wemelden van de bestuivers, waardoor de biodiversiteit enorm toenam.

De fijnere betondeeltjes houden het vocht heel efficiënt vast. We hebben in het voorjaar één keer water gegeven – om de pas geplante planten te ondersteunen en de kans te geven goed te wortelen. Daarna hadden ze genoeg veerkracht om ook onder moeilijke omstandigheden te groeien.

Afgelopen winter hebben we een overstroming gehad en heeft

een deel van het gebied een paar dagen onder water gestaan. De meeste planten overleefden het, ook al ging ongeveer 10% van de beplanting verloren. Maar de afgelopen twaalf maanden zijn in al onze tuinen veel slachtoffers gevallen, dus ik denk niet dat ik de enige ben die een dergelijk verlies heeft geleden. Het mooie aan het zelf zaaien en opkweken is dat ik zaad kan winnen en laten ontkiemen om de verloren gegane planten te vervangen. Dit wordt een vast onderdeel van het jaarlijkse onderhoud – niet alleen om ontstane gaten te vullen, maar

ook om een blijvende diversiteit aan planten te garanderen.

Ik ben blij met de resultaten van dit experiment en denk nu na over toekomstige ontwerpen waarin de veerkracht van de beplanting voorop staat.

Het wordt een vaste taak om nieuwe vaste planten te ontdekken die geschikt zijn voor de droge steppetuin en uit zaad kunnen worden opgekweekt. Het helpt me om te tuinieren op een manier die niet alleen binnen ons veranderende milieu past, maar ook het ecosysteem van de tuin doet floreren.

Droogtebestendige beplanting in de praktijk

Aan de hand van drie voorbeeldtuinen laten we zien hoe je beplantingen die weinig water nodig hebben kunt toepassen.

Kies vetplanten voor in potten.

Planten in potten

Droogtebestendige planten speelden hierin een belangrijke rol, zoals irissen met wortelstokken en vetplanten. Planten in potten hebben meer water nodig dan in de vollegrond, dus kies soorten die minder water nodig hebben, dat is makkelijker voor jou en beter voor het milieu.

Bestrating kan regenwater naar wortels leiden.

Kruidentuin

Veel mediterrane kruiden, zoals tijm, rozemarijn en salie doen het goed in warme, droge zomers. Zorgvuldig gelegde bestrating kan regenwater naar nabijgelegen planten leiden en ook de verdamping van water uit het grondoppervlak verminderen.

Zaai in de vollegrond voor veerkachtigere planten.

In balans

In deze tuin zijn industriële materialen verwerkt, bijvoorbeeld steenkorven die in de wegenbouw worden gebruikt. Veerkrachtige en droogtebestendige planten die je rond deze structuren zaait, hebben een verzachtend effect en zullen zich aanpassen aan hun omstandigheden.

Moeiteloos oogsten

Nu de zomer zijn hoogtepunt bereikt, heeft het oogsten en voorbereiden van je gewassen prioriteit. **Jack Wallington** heeft nog een heleboel tijdbesparende tips om je oogst te verlengen en je voor te bereiden op volgend jaar.

■ **Jack Wallington**

is een biologisch kweker die tuiniert op een winderige heuvel in het Penninisch Gebergte in het Engelse West Yorkshire. Zijn groentetuin biedt ook plaats aan allerlei dieren en wilde bloemen.

Een van dingen van tuinieren die mensen een gedoe vinden waar ze niet graag over praten, is oogsten. Ik vind het natuurlijk leuk om te oogsten, maar als alles tegelijk rijp is, kan het corvee worden. Zelfs de grootste erwtenfan krijgt genoeg van eindeloos peulen te doppen.

Heiligschennis misschien, maar ik vind het belangrijk rekening te houden met de tijd die het oogsten en voorbereiden van gewassen kost, want dat is vaak meer dan het zaaien en opkweken ervan. Ik moet realistisch zijn in wat ik naast een voltijdbaai kan doen zonder iets te verspillen.

Daarom ben ik altijd op zoek naar makkelijke eetbare gewassen die ik meteen – zonder te veel rompslomp zoals wassen, doppen en schillen – kan gebruiken.

Kruiden voldoen helemaal aan mijn eisen: ze groeien de hele zomer en je kunt ze plukken wanneer je ze nodig hebt en ze rechtstreeks over je eten strooien. Je kunt ze ook makkelijk bewaren voor gebruik in de winter, door ze simpelweg in te vriezen of te drogen.

3
oplossingen voor
overschotten
Courgettes in salades
Vries frambozen in
Bewaar erwten om
te zaaien

Oogsten

Basilicum is buiten lastig, omdat hij warmte nodig heeft. In onze tunnelkas voelt hij zich senang: daar staan dertig planten, die ik begin mei heb gezaaid. Ik proef geen verschil, maar vind het gewoon leuk om verschillende kleuren te kweken. Zaaillingen van paarse basilicum kunnen wel wat veeleisender zijn. In mijn vorige moestuin had ik geen kas, en dit is dan ook mijn beste basilicum ooit.

Origanum onites (**Turkse marjolein**) is een vast kruid, dat wel een beetje ruikt naar basilicum, zijn neefje. Je kunt het bijvoorbeeld gebruiken als smaakmaker in salades, pastasauzen en curry's. Als ik het nodig heb, knip ik een handvol af net boven de onderste blaadjes, waar al gauw nieuwe uitlopers verschijnen.

Ik heb twee soorten **kamille** gekweekt: de eenjarige *Matricaria recutita*, om thee van te trekken, en de vaste *Chamaemelum nobile*, die er net zo uit ziet en hetzelfde ruikt, maar – vind ik – naar rubberen banden smaakt. Sindsdien kweek ik alleen nog maar de eenjarige, die zich ook mag uitzaaien. Pluk de bloemen en zet er meteen thee van of droog en bewaar ze.

Planten

Omdat augustus rustiger is qua zaaien, neem ik de tijd om kruiden te stekken. Ze wortelen snel in de zomerwarmte, zolang ik ze vochtig houd en op een lichte plek met schaduw zet.

Stek **salie**, **tijm**, **dragon**, **rozemarijn** en **kerrieplant** met dezelfde basistechniek.

Knip 10-20 cm lange stengels af, het liefst zonder bloemen. Verwijder voorzichtig de blaadjes van de onderste twee derde van de stengel en steek de stek tot net onder de blaadjes in een pot met turfvrije potgrond. Geef water en zet de pot uit de zon op een warme plek, bijvoorbeeld in de schaduw op het terras of onder een tafel.

Om de lucht vochtig te houden, kun je de potten afdekken met doorzichtige plastic zakjes. Als je stekken verwelken, zijn ze misschien te klein. Groeien er nieuwe blaadjes, dan weet je dat de stek geworteld is, maar wacht nog een paar weken met verpotten.

Als je net als ik aan het begin van elke zomermaand nieuwe **slaplantjes** zaait om gaten op te vullen, geef ze dan extra water bij het planten, want augustus kan warm en droog zijn.

BOVEN Knip langere stekken af dan je nodig hebt en knip ze binnen bij met een scherpe, schone snoeischaar.

LINKS Vaak van kruiden plukken zorgt voor voortdurende nieuwe aanwas en een compacte groei.

5 vaste kruiden om nu te zaaien

Rozemarijn, marjolein,
venkel, salie,
bieslook

Erwten zaai je nu eigenlijk
niet, maar overwinterende
soorten kun je volgend
jaar eerder oogsten.

Buiten zaaien

In de loop van de zomer raken sommige bedden leeg, bijvoorbeeld als je aardappelen hebt gerooid. Als je dit jaar geen groenten meer wilt kweken, zijn dekgewassen op die plek een goede optie. De naam zegt het al: ze bedekken de grond, zodat onkruid niet kan ontkiemen. Schoffel ze onder voordat ze zaad zetten en laat ze verteren in de aarde of gooi ze op de composthoop. Dat scheelt weer wieden op een leeg stuk grond.

Bijenvoer (*Phacelia*) is een van mijn favoriete dekgewassen. Deze prachtige lila eenjarige bloeit al na zes weken en lokt alle bijen naar je moestuin. Strooi over het hele bed 1 g per vierkante meter zaad – het is handig om het de eerste keer te wegen, zodat je een idee krijgt van de hoeveelheid.

Rettich is een van mijn nieuwe favorieten: die is gigantisch en smaakt als sappige, milde radijs. Zaai 1 cm diep in rijen met 30 cm tussenruimte. Dun de zaailingen later uit tot ze 15 cm uit elkaar staan.

Als het de laatste week van augustus niet te warm is, zaai ik bij wijze van experiment buiten wat overwinterende 'Meteor'-erwten, 5 cm diep, 10 cm uit elkaar in rijen met 30 cm tussenruimte. Dat lijkt vroeg, maar in de heuvels van Yorkshire is het eerder herfst.

Bijenvoer is met zijn weelderige kleur en zijn aantrekkingskracht op bijen een van de mooiste dekgewassen.

*“Dekgewassen zijn
een goede optie als je
dit jaar geen groenten
meer wilt kweken.”*

LINKS Met brandnetelmest maak je je gewassen simpel en gratis vruchtbaarder. Wel uit de zon houden, om verdamping te beperken.

ONDER Knoflook moet drogen voor je het bewaart, het liefst bedekt op een warme, goed geventileerde plek.

Klusjes

Ik plant mijn knoflook uit in oktober. In het zuiden zou die dan begin zomer oogstrijp zijn, maar omdat hier de lente een maand later is, kan ik de knoflook pas eind juli of augustus oogsten.

We kweken **knoflook** 'Picardy Wight', een zogeheten 'softneck'-ras. Die rassen zijn geschikt om te bewaren, maar je moet ze wel eerst drogen.

Haal de bollen uit de grond met een vork, op een zonnige dag, en laat ze liggen zodat de grond rond de wortels kan drogen. Dan kun je de aarde er makkelijker afvegen zonder de wortels of bladeren te beschadigen. Verhuis ze later op dezelfde dag naar bijvoorbeeld een (tunnel)kas of vensterbank, waar ze niet nat kunnen regenen. Na een paar weken verdorren de wortels en bladeren. Bewaar ze dan binnen op een koele, donkere en droge plek.

Blijf brandnetelmest maken door een emmer goed te vullen met bladeren en stengels. Plet de brandnetels met een (bak)steen en bedek ze met water. Na twee weken kun je de mix verdund gebruiken in een gieter, in een verhouding van 1 deel mest op 20 delen water. Bladgroenten zoals kruisbloemigen, snijbiet en sla zullen met deze stikstofrijke voeding weelderig blad kunnen aanmaken.

VOLGENDE MAAND Jack haalt een rijke oogst van pompoenen, aubergines en tomaten binnen.

A man with a beard and short hair, wearing a red and blue checkered shirt over a light blue t-shirt and blue jeans, is smiling and pruning a yellow variegated bush with red-handled shears. The background is filled with green foliage.

Halfharde- & hielstekken

Nick Bailey laat zien hoe je planten kunt vermeerderen met twee even makkelijke methoden.

De simpelste manier om heesters, hagen of klimplanten te vermeerderen, is misschien wel het nemen van halfharde stekken eind zomer, begin herfst: snel, makkelijk en een groot slagingspercentage. Je bespaart er ook veel geld mee. Het kost nauwelijks iets als je op deze manier dertig haagplanten maakt, terwijl het al gauw een paar honderd euro kost als je ze als volwassen planten koopt!

Als je het nu doet, terwijl de planten groeien, zullen de stekken snel wortelen en voor de herfst uitlopers maken. Ik heb de afgelopen dertig jaar duizenden planten op deze manier gekweekt en eenvoudiger kan het niet.

Halfharde stekken nemen

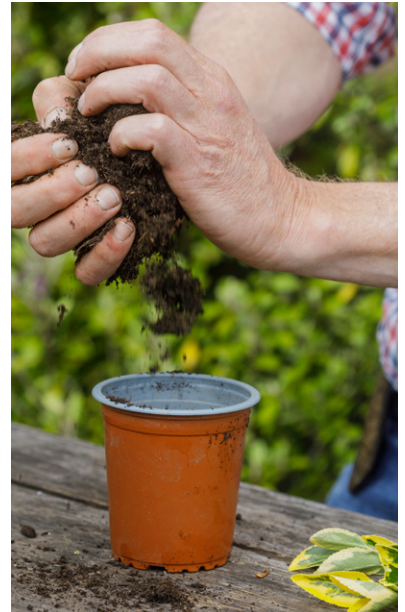
Deze simpele techniek kun je toepassen op allerlei klimplanten en heesters, zoals deze wintergroene kardinaalsmuts. Binnen twee maanden hebben ze wortels.

1 Neem je stekken van een heester, haag of klimplant, het liefst vroeg in de ochtend. Kies uitlopers van dit jaar van een gezonde plant. Doe de stekken in een vochtige plastic zak zodat ze geen vocht verliezen.

2 Kort de uitlopers in tot 10-15 cm en knip net boven een bladknop. Verwijder vervolgens de blaadjes van de onderste twee derde van de stengel. Laat bovenaan maximaal zes blaadjes aan de stengel zitten.

3 Maak een mix van 1 deel turfrijke universele potgrond op 1 deel perliet: dat is zowel vochtvasthoudend als goed afwaterend. Vul een potje van 9 of 12 cm met de mix, tot 1 cm onder de rand. Druk voorzichtig aan.

4 Steek elke stek voorzichtig tot de helft van zijn totale lengte in de potgrondmix. Mijn ervaring is dat stekken het snelst en uitgebreidst wortelen als je ze langs de rand van de pot zet. Zet ze gelijkmatig een paar centimeter uit elkaar.

5 Zet er een label bij met daarop duidelijk de naam van de plant en de datum waarop je de stek nam. De meeste stekken wortelen in ongeveer acht weken, dus je kunt op het label zien wanneer je moet checken of ze geworteld zijn en je ze kunt verpotten.

6 Geef royaal water met een fijne broes op je gieter of zet de pot in een bak met water. Niet alleen wordt dan de potgrond helemaal vochtig maar de potgrond en de ondergrondse stengels, waaraan de wortels gaan groeien, maken zo ook optimaal contact.

Kies een jonge zijscheut en trek die met een 'hieltje' los.

Hielstekken nemen

Deze methode is heel geschikt voor coniferen en wintergroene heesters aan het eind van de zomer.

Hielstekken zijn supersimpel en vergelijkbaar met halfharde stekken. Ze heten hielstekken omdat je ze niet van een stengel afknijpt, maar afscheurt. Daardoor blijft onderaan een 'hieltje' van het hout van de moederplant achter.

Snij met een scherp mes het staartje van de hiel af. Idealiter zijn de stekken 10 cm lang en zet je ze in een pot of bak met een potgrondmix. Een bak is handig als je veel stekken hebt, bijvoorbeeld voor een nieuwe haag.

Verder is de techniek precies hetzelfde als voor halfharde stekken op de vorige bladzijde.

Steek je stekken verticaal of in een hoek van 45° in de grond.

Verzorging

Zet in indirect licht en voorkom uitdrogen.

Dek de pot met stekken af met een plastic zak die je vastzet met een elastiek. Gebruik voor stekken met grijze blaadjes een doorzichtig plastic deksel, zodat ze niet rotten. Lucht de stekken tweemaal per week. Zet de pot op een lichte plaats, maar niet in direct zonlicht.

Check de pot om de paar dagen en zet hem in een bak met water als de potgrond uitdroogt. Houd de aarde vochtig, maar niet nat en verpot de stekken in de lente. Halfharde stekken uit de herfst zet je in een verwarmde kweekbak, zodat ze snel wortelen.

Geschikte planten

Veel planten kun je op deze manier vermeerderen – hier zijn een paar favorieten.

Halfharde stekken kun je nemen van allerlei tuinplanten, zoals de meeste haagplanten, veel klimplanten, wintergroene heesters en houtige kruiden. Tot de makkelijkste en meest succesvolle behoren hebe, viburnum, choisya, lavendel, berberis en Toscaanse jasmijn.

Stek je favoriete hebes – kies jonge, niet-bloeiende uitlopers.

Lavendel kan na een tijdje rommelig worden, dus neem stekken ter vervanging.

Viburnums kunnen duur zijn, maar je kunt ze makkelijk stekken.

VOLGENDE MAAND Nick laat zien hoe je gratis nieuwe polvormende planten maakt door ze te delen.

Stichting NL Bloeit!

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.

www.nlbloeit.nl

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

Grote kattenstaart

Lythrum salicaria

Ik, grote kattenstaart, ben een schitterende en kleurrijke plant. Mijn aarvormige bloeiwijze en hoge pijlen van purperrode bloempjes, die een hoogte van 60 tot 120 cm bereiken, bloeien rijkelijk van juni tot in september. Kwekers hebben in de afgelopen decennia diverse varianten (cultivars) gekweekt, voor met name tuinliefhebbers. Deze cultivars worden aangeboden met namen als 'Blush', 'Rose queen', 'Stichflamme' en 'Zigeunerblut'.

Ik – de inheemse wilde soort – ben een meerjarige, algemeen voorkomende plant en ik groei van nature in nattere ruigten zoals blauwgraslanden en in droogvallende poelen, greppels en sloten. Ik groei bij voorkeur op matig tot zeer voedselrijke bodems en op zonnige tot half beschaduwde plaatsen. Op zware klei gedij ik minder goed. Op zonnige standplaatsen bloei ik uitbundiger dan op licht beschaduwde plaatsen. Op voedselrijke grond kan ik ook prima in tuinen groeien.

In de herfst sterf ik bovengronds af, maar de wortel en een verhoutend ondergronds deel van mijn stengel zorgen voor een opslag van voedsel- en energievoorraad.

Ik maak deel uit van de kattenstaartfamilie (*Lythraceae*) en ben een fantastische insectenplant. Mijn bloemen bevatten nectar en stuifmeel en worden graag bezocht door wilde bijen (o.a. hommels, kattenstaartbij, grote bladsnijder, tuinbladsnijder en de grote wolbij) en vlinders, waaronder luzernevlinder, citroenvlinder, klein geaderd witje en boomblauwtje. Er zijn veel specifieke insecten gekoppeld aan mijn aanwezigheid, waaronder gestreepte en gouden kattenstaarthaantje, kattenstaartgalmug, kattenstaartaardvlo en kattenstaartsierblindwants.

Ik leef zo'n drie tot vijf jaar en zaai me gemakkelijk uit. Mogelijke wildgroei is vrij gemakkelijk onder controle te houden. In tuinen ben ik bijvoorbeeld goed te combineren met koninginnekruid, grote pimpernel, echte valeriaan, moeraspiperia, moerasandoorn, wilde peen, gewone engelwortel, knooppkruid, muskusaasjeskruid, wilde bertram, wilde cichorei, grote kaardenbol en blauwe knoop.

Save the date!

Ambachtelijke Plantenmarkt 2024

Landgoed

DE WIERSSSE

Het prachtige Landgoed de Wiersse is waar het allemaal gaat gebeuren. Tijdens de plantenmarkt zullen er ook rondleidingen plaatsvinden over heel het landgoed.

Meer informatie:

www.dewiersse.com

De Ambachtelijke Plantenmarkt is dé plek waar gepassioneerde kwekers van duurzame planten en bijzondere tuinbenodigdheden verzameld zijn – een waar paradijs voor plantenliefhebbers.

En vanwege het grote enthousiasme vorig jaar, vindt de Ambachtelijke Plantenmarkt dit jaar op twee dagen plaats. Zet **zaterdag 28 en zondag 29 september** alvast in je agenda, want dit jaar kun je je verheugen op een nog uitgebreider aanbod!

Vorig jaar hadden we heerlijk lekker weer op de markt. We zagen mensen genieten op pickickkleedjes met een glaasje cider en toen ik mijn eigen aankopen (potten van pottenbakkerij De Smeltkroes) aan het inladen was na de markt deed ik dat in korte mouwen. We hebben veel in de hand en organiseren ons suf, maar het weer, dat blijft afwachten. Wordt het weer zonnen tussen onze aankopen in de tuinen, of gaat het regenen? Geen gekke gedachte na dit historisch natte jaar. Toch denken wij dat we op alles voorbereid zijn. Er zijn straks tenten om droog onder te zitten, onze zadenkwekers hebben speciale kramen waar hun kostbare goed – weer of geen weer – veilig is, en al die ambachtelijke planten houden

van zowel regen als zonneschijn. Deze maand wil ik graag stilstaan bij de plek waar het allemaal gaat plaatsvinden, en de geweldige mensen die er wonen en werken. Op de volgende pagina's lees je er alles over.

In het kort

Wanneer: 28 en 29 september 2024

Waar: Wiersserallee 9,
7251 LH Vorden

Hoe laat: 11:00 - 16:30 uur

Toegang: 10,- (zomerkorting)
12,50 (laatste kans)

Gratis voor jongeren onder de 16 jaar.

Voor tickets en meer informatie ga naar:

www.dewiersse.com/plantenmarkt

Laatste kans zomerkorting!

Je hebt nog tot 31 juli de kans om kaartjes te bestellen met zomerkorting. Daarna betaal je de reguliere prijs van 12,50. En aangezien wij geloven dat je niet jong genoeg kunt beginnen met tuinieren is iedereen onder de 16 gratis welkom, en hebben we activiteiten voor kinderen beschikbaar.

Even voorstellen ...

De Wiersse is geen landgoed dat beheerd wordt, maar een tuin waar met liefde getuinierd wordt door een hechte familie. En dat al drie eeuwen lang. Dat zie je, en dat voel je. Ieder stukje land wordt er optimaal benut, ondanks het feit dat er aan ruimte bepaald geen gebrek is.

Als tuiniers pur sang kan de Brits-Nederlandse familie Gatacre het simpelweg niet laten om iedere vierkante centimeter te verfraaien. Hierdoor ademt het een lieflijke sfeer uit, en is er ook voor kleine tuinen veel inspiratie te vinden.

Mary Gatacre legt uit waarom ze het zo belangrijk vinden de markt te organiseren: "Als beheerders van een rijksmonumentale tuin en 300 hectare landschap zijn wij ons bewust van de effecten die klimaatverandering heeft op ons erfgoed. Onze taak gaat verder dan alleen het behoud en beheer van De Wiersse. Historische tuinen zoals de onze, met hun publieksfunctie, zijn rolmodellen. We willen een platform creëren voor kennis en kunde. Hier kunnen specialisten en tuinders samenkomen om zowel de schoonheid als de uitdagingen van tuinen en tuinieren te ervaren en waar we aandacht vragen voor duurzaamheid in het tuinieren."

"Daarom organiseren we de Ambachtelijke Plantenmarkt, waar kwekers hun duurzame planten kunnen verkopen en hun kennis kunnen delen met een breed publiek. Onze inspanningen om een klimaatbestendige toekomst te creëren, worden gedreven door de overtuiging dat elke tuin, groot of klein, een positieve impact kan hebben, op zowel de mens als de omgeving."

Laura

leerde Mary alles over tuinieren en het landgoed. Ze kent iedere vierkante centimeter van de 16 hectare op haar duimpje en haar planten kennis en prachtige combinaties zijn weergaloos. De lieflijke, informele en toch perfect uitgekende sfeer die in de tuinen heerst is van haar hand.

Mary

is verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van het landgoed. Ze heeft jarenlang met haar moeder Laura meegelopen om te leren van de enorme hoeveelheid kennis die haar moeder met haar deelde. Zo werd ze langzaam klaargestoomd om de tuinen over te nemen, samen met het beheer van het gehele landgoed. Een flinke klus!

Kate

is de ster van het moestuinieren. In het Verenigd Koninkrijk leidt ze een grote tuin waarvan de opbrengsten voor de betere Londense restaurants bestemd zijn. Het thuisfront is altijd blij als ze er is, vooral als ze zich tegen de historische moestuin van het landgoed aan bemoeit, én plukt dan de (letterlijke) vruchten van haar talent.

Geschiedenis Landgoed De Wiersse in een notendop

In 1288 werd in een vermelding in een akte door de abdis van een vrouwenklooster opgenomen, dat de pacht jaarlijks op haar huis 'de Wegersche' moest worden voldaan. Dit is de oudste vermelding van De Wiersse. Tot de zestiende eeuw bleef de band tussen dit klooster en het landgoed bestaan. In 1678 kwam de Wiersse in het bezit van Enno Matthias ten Broek, lid van het college van burgemeester en wethouders van Zutphen. De wapens van de nauw verwante families die sinds die tijd eigenaar zijn geweest (Van Heeckeren, Van Limburg Stirum, De Stuers en Gatacre), zijn nog steeds te zien op de hekpilaren van het voorplein. Het zijn ook deze families die als ontwerpers de tuingehiedenis van De Wiersse bepaald hebben en inmiddels meer dan drie eeuwen het landgoed verzorgen en leiden.

Toegankelijk tuinieren

Slimme tips en speciaal gereedschap maken tuinklussen voor tuiniers met een beperking een stuk aangenamer.

We weten dat tuinieren goed voor ons is, zowel mentaal als fysiek. Buiten in de tuin en dicht bij de natuur zijn is iets waar iedereen van zou moeten kunnen genieten. Maar hoe doe je dat als je bijvoorbeeld in een rolstoel zit of je handen slechts beperkt kunt gebruiken? Gelukkig zijn er vele tips en hulpmiddelen die tuinklussen voor tuiniers met een beperking toegankelijk maken.

We zijn bij *Gardeners' World* dan ook erg enthousiast dat we volgend jaar gaan samenwerken met Ralph Stoové (zie kader), die zichzelf ook wel 'de rollende tuinier' noemt. Het is zijn missie om tuinieren toegankelijker te maken voor mensen met beperking. Dit doet hij door ervaringen en tips te delen die tuiniers kunnen helpen. Ook doet hij veel inspiratie en ideeën op in zijn Facebookgroep 'Toegankelijk tuinieren', die hij destijds speciaal voor tuiniers met een beperking heeft opgezet. Later dit jaar vertellen we je meer over de rubriek, maar met deze tips kun je alvast aan de slag!

Slimme aanpassingen

Als mobiliteit een probleem is, kunnen aanpassingen in je tuinontwerp of de manier waarop je tuinklussen aanpakt een groot verschil maken.

- Zorg ervoor dat paden glad, vlak en breed genoeg zijn om er te manoeuvreren.
- Houd perken en borders zo ondiep dat je er overheen kunt reiken en er niet in hoeft te gaan om te wieden, snoeien en oogsten. Omdat 50 cm vaak nog een comfortabele reikwijdte is, zijn vrijstaande bedden van een meter diep ideaal.
- Probeer 'no dig' tuinieren en voeg een dikke laag mulch toe aan de borders. Laat vervolgens de wormen en andere bodemorganismen het werk voor je doen.
- Bewateren is makkelijker als je waterbakken in de tuin kunt plaatsen, zodat er altijd een voorraad in de buurt is.
- Mulch bakken en borders met een laag grind, compost of schors van 5 cm om onkruid tegen te gaan en vochtverlies te beperken.
- Kweek onderhoudsarme planten die minder water nodig hebben, de bodem bedekken en weinig gesnoeid hoeven te worden.

Bollenplanter met lange steel.

Heb jij een tip?

Heb jij een tip die jou of iemand die jij kent met een beperking heeft geholpen bij het tuinieren? Of heb jij een handig product gevonden dat tuinieren toegankelijker maakt? Wij horen het graag! Mail ons op redactie@gardenersworldmagazine.nl ov.v. Toegankelijk tuinieren.

Even voorstellen

Voor dit artikel werkten we samen met Ralph Stooë.

We kijken uit naar zijn eigen rubriek in *Gardeners' World* komend jaar! Tuinliefhebber Ralph gaat rollend door het leven. Zijn drijfveer om de wereld een stukje toegankelijker te maken voor mensen met een fysieke beperking vertaalt zich ook naar zijn passie voor tuinieren. Ralph is ervan overtuigd dat een handicap niet een belemmering moet vormen om tuinplezier te beleven. Het vergt alleen soms wat aanpassingen en creativiteit. In de rubriek 'Toegankelijk Tuinieren' deelt hij volgend jaar tips en ervaringen om met een lichamelijke beperking optimaal in de tuin aan de slag te gaan. En bovenal: om te genieten!

Telescopische plukschaar.

Het juiste gereedschap kiezen

Er is een schat aan hulpmiddelen die tuinieren gemakkelijker maken. Hieronder staan enkele voorbeelden en tips.

- **Aluminium gereedschap** is veel gemakkelijker te tillen en langer mee te werken dan gereedschap van staal.
- **Ergonomische handgrepen** en stelen op bijvoorbeeld spades, vorken en schoffels belasten je rug minder.
- **Troffels, vorken, harken en ander handgereedschap met lange handgrepen** zorgen ervoor dat je minder hoeft te bukken.
- **Handvatten met extra grip**, zoals ribbels of een rubberen coating, zorgen voor een stevige grip tijdens het werk. Bij handvatten die zijn ontworpen om op verschillende manieren te worden vastgehouden kun je de handgreep kiezen die het beste bij je past.
- **Kunststof gieters** zijn lichter dan metalen en gieters met een handvat aan de bovenkant en zijn gemakkelijker te dragen. Flexibele tuinslangen wegen minder dan plastic slangen en als je een lans gebruikt in plaats van een spuitpistool, is het gemakkelijker om moeilijk bereikbare manden, potten en hoeken te besproeien. Of nog beter, een irrigatiesysteem in de borders zal het water geven voor je doen.
- **Verhoogde plantenbakken** brengen planten dicht bij je, zodat je minder hoeft te bukken en knielen, terwijl bakken met wielen gemakkelijker te verplaatsen zijn.
- **Snoeigereedschap met lange handgrepen** helpt je te knippen zonder je te ver uit te strekken. Snoeigereedschappen met een opvangzak zorgen ervoor dat het snoeisel niet op de grond valt, zodat het gemakkelijker is om met één hand te snoeien. Snoeien takkenscharen met hefboomfunctie hebben veren en mechanismen waarmee je in een reeks stappen kunt knippen en die veel minder inspanning vereisen dan traditioneel snoeigereedschap.
- **Lichtgewicht maaiers**, met of zonder snoer, zijn veel gemakkelijker te verplaatsen dan maaiers met een benzinemotor. Een robotmaaier doet al het werk voor je.
- **Knielzitjes** helpen je de druk van je gewrichten te halen als je op een laag niveau werkt en kunnen ook worden gebruikt om even uit te rusten als je dat nodig hebt. Handgrepen helpen je gemakkelijk op en af te stappen.
- **Draag gereedschap in een riem** rond je middel om essentiële tuingereedschap bij de hand te houden en je handen vrij te houden. Voor groter gereedschap en voor snoeihout en onkruid is een tuincaddy of -trolley veel gemakkelijker te verplaatsen dan een traditionele kruiwagen, en je kunt hem met slechts één hand gebruiken.

TIP! Speciaal voor tuinliefhebbers met een fysieke beperking startte Ralph de (besloten) Facebookgroep *Toegankelijk Tuinieren*. Verder kun je de bostuinavonturen van Ralph en zijn vrouw Marjolein volgen op Instagram via [@stoofs_tuin_en_moestuin](https://www.instagram.com/stoofs_tuin_en_moestuin).

In een ver verleden geloofde men dat bonen een bedwelmende

invloed hadden op de geest – je zou ervan in de war raken. Gelukkig blijkt dat slechts een fabeltje, maar in augustus zat ik wel vrij letterlijk in de bonen! De bonen die ik in mei rechtstreeks in de vollegrond had gezaaid, waren erg vrijgevig. Nu snap ik waarom we vroeger de diepvries 's winters vol hadden liggen met bonen, en ook mijn diepvries raakt steeds verder gevuld. Natuurlijk eten we ook regelmatig verse snij- en sperziebonen, en geven we regelmatig wat weg. Maar het is hoe dan ook veel te veel om op te eten.

Op een dag toen ik de moestuin naderde, kwam me van een afstandje al een geweldige geur tegemoet. Dat bleek de koriander te zijn! Ik ben een van die personen bij wie het blad naar zeep smaakt, maar de zaden vind ik wel lekker om mee te koken. En dus laat ik mijn koriander lekker bloeien, met zijn witte schermbloemen waar veel sluipwespen en -vliegen op afkomen – en die heerlijk ruiken.

Regen en nog eens regen

En toen kwam de regen. Met bakken viel het begin augustus uit de lucht. Mijn tomaten groeiden toch al matig na de droogte eerder in de zomer, maar nu begonnen ze ook regelmatig barsten te vertonen en de opbrengst viel behoorlijk tegen. Volgend jaar zal ik het toch wat anders moeten aanpakken, door de grond nog beter voor te bereiden, beter te dieven en wellicht een afdakje te maken. Of misschien dat een gebedje tot de weergoden voor wat stabielere weer ook helpt, al betwijfel ik dat.

Maar dankzij de regen kregen andere planten juist nog even een extra zetje in de rug. De bonen wisten van geen ophouden,

Helga's moestuin

In de bonen

Na regen komt zonneschijn – en door die combinatie schakelt de volkstuin van redacteur **Helga Kluiter** een versnelling hoger.

BOVEN: De bonenoogst is overvloedig! Nu begrijp ik waarom de diepvries vroeger 's winters vol lag met bonen ...

LINKS: In het avondlicht krijgt de amarant iets magisch.

Checklist

- ☐ Laat kruiden en planten zaad zetten als je hun zaden wilt kunnen oogsten voor volgend jaar. Let op: dit werkt niet met zaden waarbij op het zakje 'F1' staat.
- ☐ Geef tomaten die rijpen wat minder water om het risico op gebarsten vruchten te verminderen.
- ☐ Blijf plukbloemen plukken. Veel soorten, zoals cosmea, zinnia en duifkruid (*Scabiosa*) blijven dan doorbloeien tot ver in het najaar.
- ☐ Zolang je om de paar dagen blijft plukken van je snij- en sperziebonen zullen de planten nog een tijd doorgaan met nieuwe peulen aanmaken. Maak maar alvast ruimte in je diepvries ...

Droogte en vervolgens veel regen levert gebarsten vruchten op.

De rode kool groeit goed door.

Rode kool, Rudbeckia, koriander en zinnia staan prachtig bij elkaar.

de kolen werden nog veel groter, en de pompoenen zwollen flink op. De aardperen bereikten een grandioze hoogte van een meter of drie – al is datgene wat onder de grond zit natuurlijk belangrijker. Het is nog even wachten tot ik ze ga oogsten – waarschijnlijk in oktober of november, afhankelijk van het weer.

Magisch licht

In de zomer vind ik het heerlijk om 's avonds in de moestuin te

zijn, wanneer de zon niet meer zo'n brandende kracht heeft. In het licht van de laaghangende avondzon zijn de amaranthen in ieder geval een lust voor het oog. Vorige maand begonnen ze aan een sprintje de hoogte in en inmiddels zijn mijn 'Hot Biscuits' en 'Velvet Curtains' uitgegroeid tot een soort magische wezens. Vanaf nu staat wat mij betreft amarant op de lijst van planten die ik elk jaar móét kweken.

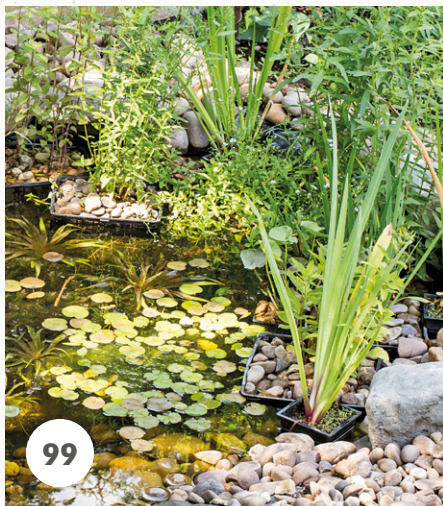
De koriander is al van een afstand te ruiken!

Aan de slag

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

99

100

105

106

107

108

110

Deze maand

- 96 Algemene tuintaken**
Breng groenblijvende heesters in vorm en beplant een hangmand voor in de schaduw.
- 99 Test je vaardigheden**
Zorg voor je vijverplanten.
- 100 Bloemen**
Maak rozen weer netjes en verpot jong vingerhoedskruid.
- 102 Test je vaardigheden**
Snoei blauweregen en vermeerder streptocarpus.
- 105 Kamerplanten**
Vermeerder lepelplanten.
- 106 De basis**
Deel huislook.
- 107 Adams tuintaak van de maand**
Oogst je gewassen.
- 108 In de kas**
Zet potten op vloeddoek en poot nieuwe aardappelen in zakken.
- 110 Groente & fruit**
Snoei pompoenen terug en zaai sla in de vollegrond.

STAP VOOR STAP

Breng groenblijvende heesters in vorm

Knip wintergroene heesters bij nu het broedseizoen voorbij is. Veel zangvogels schuilen graag in groenblijvende heesters, dus check voor je begint of alle vogels weg zijn. Wied tot slot eventueel onkruid onder de haag.

1 Steek hoge stokken langs de haag. Bind een touw op de gewenste hoogte. Snoei de zijkan- ten zo dat boven smaller is dan onder.

2 Houd de heggenschaar plat en snoei de bovenkant van de haag gelijkmatig. Loop weer terug en knip uitstekende takjes bij.

3 Haal snoeisel dat nog op de heg ligt weg. Leg zeil op de grond om het op te vangen en gooi het snoeisel op de composthoop.

Vloeibare zeewiermest geeft Monty's exoten extra voedingsstoffen.

Bemest exotische potplanten

Bemest exotische potplanten om ze meer energie te geven en tevre- den te houden. Snelle groeiers zoals de gemberlelie (*Hedychium*), wonderboom (*Ricinus*) en rijstpa- pierplant (*Tetrapanax*) zullen alle

voedingsstoffen in de potgrond hebben gebruikt en zijn nu dus van jou afhankelijk voor hun voeding.

Maak er een gewoonte van om voor de rest van het groeiseizoen elke keer als je je planten begint tot

de helft verdunde vloeibare voe- ding aan je gieter toe te voegen. Gebruik kaliumrijke voeding, zoals tomatenmest, voor bloeiende plan- ten en universele voeding voor bladplanten.

Checklist

- ☐ Geef planten die tegen een muur op het zuiden groeien water en mulch – hun wortels drogen sneller uit dan die van andere planten.
- ☐ Bewerk grond voor door te wieden en de grond egaal te harken als je gras zaait of zoden legt.
- ☐ Bestrijd de taxuskever met een biologisch middel als je hapjes langs de bladranden van je planten ziet.

PAS OP VOOR haagwinde

Controleer je borders op haagwinde: als je het zijn gang laat gaan, verstikt het andere planten. Deze slingeraar komt vaak uit de grond vlak bij heesters en vaste planten en is dus vaak pas zichtbaar als hij boven in de plant zit. Volg de stengels tot de grond en trek ze eruit. Uit de wortels zullen nieuwe uitlopers komen, maar als je die regelmatig wiedt, verzwakt de plant.

STAP VOOR STAP Beplant een hangmand voor in de schaduw

1

2

3

4

Vul een hangmand met schaduwminnende planten zoals varens, klimop en hosta's – en bontbladige soorten voor de kleur – om een donker hoekje op te fleuren. Hang de mand aan bijvoorbeeld een lage boomtak in de (half) schaduw, waar je makkelijk bij kunt om te gieten.

1 Doe een mix van drie delen turf-vrije potgrond op één deel perliet of scherp zand in een gevoerde hangmand. Maak de mand niet te zwaar. Vul de mand deels, zodat er planten bij kunnen.

2 Geef de wortels een dompelbad voordat je de planten uit hun pot tikt. Maak de wortels onderaan los en zet de planten in de mand. Rangschik ze tot je de mooiste combinatie hebt en zorg dat ze allemaal groeiruimte hebben.

3 Voeg langs de randen hangplanten toe – die kun je tussen de wortelkluiten van de hoofdplanten duwen. Vul gaten op met potgrond tot het oppervlak egaal is en tot net onder de rand van de mand komt.

4 Zet de mand als je tevreden bent op een lege pot ter ondersteuning en geef ruim water met een gieter met sproeikop. Zorg dat de potgrond tot op de bodem nat is en hang de mand op zijn plek.

Geef vormhagen water

Geef vormsnoeiplanten regelmatig royaal water, vooral als ze in potten staan - ook als het geregend heeft. Regen bereikt namelijk vaak alleen het blad en niet de wortels.

Groenblijvende planten zijn sterk en betrouwbaar, maar je ziet niet meteen dat ze gestrest zijn. Als de wortels te droog zijn, laten ze bladeren vallen en verschroeiën ze. Geef de wortels ruim water en giet op de aarde in de pot. Geef eerst een klein beetje water en dan opnieuw, zodat het water niet langs de zijkant van de pot rechtstreeks op de grond stroomt.

Zorg met een gieter dat het water de wortels bereikt.

SNELLE OPLOSSINGEN

Hou slakken in toom zonder chemische middelen door ze weg te lokken bij kwetsbare planten. Leg oude bakstenen, puin of stukken hout op een beschutte plek. Slakken zullen daaronder schuilen voor de zon. Blijf checken en verwijder alle slakken die je vindt.

Laat je vlinderstruik zich uitzaaien

Knip uitgebloeide bloemen van de vlinderstruik af, zodat die zich niet door de hele tuin uitzaait. Snoei de bloemstengel terug tot een bladpaar en al gauw groeien er nieuwe, niet-bloeiende uitlopers die de hele winter meegaan.

Verzamel al het snoeisel en gooi het op de composthoop als die warm genoeg is om het zaad te doden of in de gemeentelijke gft-bak. Wil je zaailingen vermijden, kies dan steriele variëteiten zoals 'Unique'.

Snoei uitgebloeide stengels terug tot een gezond bladpaar.

Een grasschaar met korte handvatten is handig voor lastige plekken, zoals onder heesters.

Maak gazonranden netjes

Geef gazonranden een knipbeurt, zodat grassen met wortelstokken niet de borders binnendringen. Knip het gras netjes terug met een grasschaar.

Snij met een schop of graskantsteker verticaal langs de grasrand, verwijder onkruidwortels en duw de grond wat omhoog op de border. Zo

ontstaan een scherpe lijn en een gat tussen gras en beplanting waardoor het gras langer uit de border blijft. Gooi het maaisel op de composthoop.

Neem stekken van vorstgevoelige planten

De stekken die je nu neemt, wortelen op tijd om de winter in een koude kas te overleven.

In koudere regio's overleven niet alle penstemons en salvia's de winter. Neem in dat geval scheutstekken zodat je volgend jaar nieuwe planten hebt. Als je ze nu stekt, kunnen ze nog mooi wortelen zodat ze een verblijf in de koele, maar beschutte koude kas overleven. Plant ze uit als de kans op vorst voorbij is. Neem 5 cm lange stekken van zachte uitlopers zonder bloem. Knip net onder een bladoksel en verwijder de onderste blaadjes.

Zet in elke hoek van een vierkante pot met stekgrond één stek. Geef water en dek af met een doorzichtige zak om vocht vast te houden tot de stekken geworteld zijn.

Checklist

- ☐ Geef fruitbomen water, vooral als ze in droge grond of dicht bij een muur staan.
- ☐ Bescherm druiven tegen wespen met netten of door vlakbij een vals wespennest op te hangen.
- ☐ Schud aan de pluimen van suikermais, voor een gelijkmatige verdeling van korrels over de kolven.
- ☐ Geef boerenkool en spruitjes nu een plantensteun om windschade in de komende weken te voorkomen.

Maak een aflopend strandje van kiezels zodat dieren makkelijk in en uit de vijver kunnen.

Zorg voor je vijverplanten

Maak een optimale omgeving voor je vijverplanten en de waterdieren die op je vijver afkomen. Als je dat nu doet, is dat het minst verstorend voor broedende dieren.

Om insecten en amfibieën allerlei broedplaatsen te bieden, heb je langs de rand ondiep geplante zuurstofplanten en oeverplanten met bladeren op of onder het water nodig. Sommige diertjes houden van open water en een lege ruimte op de vijverbodem. Krachtig groeiende waterplanten nemen voedingsstoffen in het water makkelijk op. Dat helpt de vijver vrij te houden van algen, die gedijen in voedingsrijk water, waardoor het groen wordt.

Zuurstofplanten onder water breiden zich snel uit, dus per vierkante meter wateroppervlak hoeft je maar één klein polletje te planten. Je zult ze regelmatig moeten uitdunnen. Voor een goede balans tussen schaduw en open water moeten planten met drijvend blad 30-50 procent van het wateroppervlak bedekken. Laat aan de rand van het water ruimte voor een smal, ondiep strandje zonder planten.

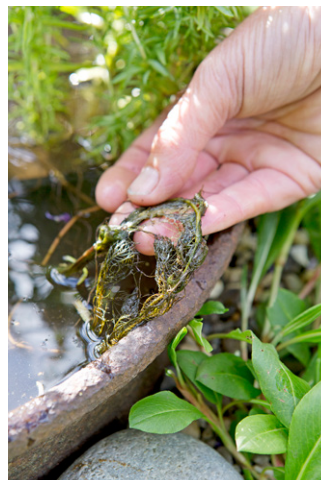
STAP VOOR STAP Vijverplanten verzorgen

1 Controleer onder het oppervlak op verwelkt en rottend blad en verwijder het. Snij het blad met de stengel zo dicht mogelijk bij de wortelhals af.

2 Kop planten met drijvend blad door de stengel met een scherpe snoeischaar tot de wortelhals terug te snijden. Knip de oude bloemen van oeverplanten af.

3 Dun krachtige onderwaterplanten uit zodat ze de vijver niet verstikken. Trek ze met handenvol uit tot andere planten weer ruimte hebben.

4 Maak wat kleigrond nat in je hand en druk er traag werkende mestkorrels in. Maak er een balletje van en duw dat in de watermand als voeding voor de plant.

Maak rozen weer netjes

Knip de oude bloemen van de rozen die nu zijn uitgebloeid. Snoei zwakke bloemstengels terug met een snoeischaar en breng de plant weer in vorm door te hoog gegroeide oude bloemstengels te toppen. Snoei deze stengels verder terug dan de rest, zodat de vorm niet weer verloren gaat als ze teruggroeien.

Verzamel al het snoeiafval. Als je last hebt van sterroetdauw, gooi het plantmateriaal dan niet op je composthoop, maar in de vuilnisbak.

Snoei hele bloemtrossen terug tot dikke, sterke stengels.

Checklist

- ☐ Zaai winterharde eenjarigen, zoals goudsbloem, korenbloem en riddersporen voor volgend jaar.
- ☐ Snoei uitgebloeide lavendelstengels terug – maar niet tot in het oude hout – om de plant kleiner te maken.
- ☐ Wied een teveel aan 'onkruid' dat zich verstopt heeft tussen hoge vaste planten en heesters.
- ☐ Snoei uitgebloeide ramblerrozen en bind de jonge stengels aan degenen die volgend jaar zullen bloeien.

Bescherm dahlia's tegen oorwurmen

Vang oorwurmen, zodat ze je dahlia's niet decimeren. Stop een kleine pot vol met stro. Versnipperd papier of opgerold golfkarton werkt ook. Zet de pot op z'n kop op een stok ter hoogte van de bloemen.

Oorwurmen eten 's nachts en zullen overdag graag schuilen in dit 'nest'. Check de pot dus 's ochtends en schud de oorwurmen eruit op een plek waar ze minder kwaad kunnen.

Oorwurmen zitten graag in het donker van een pot vol stro.

Potten knappen meteen op als je beschadigd blad verwijdt.

Maak planten in potten netjes

Knip beschadigd blad af van planten in gemengde potten, zodat die er mooi uit blijven zien. Zacht blad dat is beschadigd door wind en stormen herstelt niet en

je kunt dat het beste weghalen om ruimte te maken voor nieuwe, gezondere groei.

Potten met verschillende planten kunnen deze maand

overvol raken en door blad te verwijderen, verbeter je de luchtcirculatie. Open plekken zullen al gauw worden opgevuld door de planten eromheen.

STAP VOOR STAP

Verpot jong
vingerhoedskruid

Verpot nu fingerhoedskruid dat je eerder dit jaar hebt gezaaid en laat het verder groeien op een beschutte plek. De wortels zullen zich snel uitbreiden in de pot. Plant in de herfst uit.

1 Haal de zaailingen uit de pot om te checken of de wortels sterk genoeg zijn voor het verpotten. De wortels moeten goed te zien zijn aan de zijkant van de wortelkluit.

2 Haal de jonge planten voorzichtig uit elkaar terwijl je ze bij de wortels vasthoudt. Zorg dat er genoeg potgrond aan de wortels blijft zitten.

3 Zet elke nieuwe plant in het midden van een potje en vul dit rondom de plant op met turfrijke universele potgrond. Druk de potgrond voorzichtig aan en geef water.

Wacht tot de zaden rijp zijn voor je ze oogst, anders ontkiemen ze niet goed.

Blijf bloemzaad oogsten

Breid je plantencollectie goedkoop uit door zaad te verzamelen van uitgebloeide vaste planten en eenjarige planten.

Doe dat op een droge dag en laat de zaadhoofden in een papieren

zakje vallen. Check of het zaad rijp is: het moet makkelijk loskomen van de steel of uit het vliesje. Verzamel nu zaad van schermbloemigen zoals straalscherm, venkel, akkerscherm en Zeeuws knoopje.

Misschien moet je ze nog wat laten drogen. Leg ze dan op papier op een zonnige vensterbank. Bewaar het zaad als het droog is in enveloppen met een etiket, zodat je het in de herfst of lente kunt zaaien.

TIP

Dit is een goede tijd om bloemen te drogen.

Van kogeldistel, duizendblad, scharlei en gipskruid kun je prachtige droogbloemen maken. Knip een paar bloeiende stelen af, verwijder de onderste blaadjes en hang ze ondersteboven op een droge, luchtige plek in huis.

Kop floxen

Blijf floxen koppen om dit jaar nog wat meer bloemen te krijgen. Floxen bloeien uitbundig, dus het is de moeite waard ze aan de gang te houden, maar dan moet je wel de oude bloemen afknippen zodra hun vitaliteit afneemt.

Snoei zwiepende, zwakke stengels terug en kop de sterkere, meer verticale stengels. Die blijven wel overeind en bloeien tot ver in de herfst.

Check of eventuele plantensteunen stevig staan, zodat de bloeistengels niet naar buiten vallen bij regen en wind.

Kop vaak, zodat er nieuwe bloemen blijven komen.

Verwijder jonge scheuten na de bloei voor meer bloemknoppen volgend jaar.

Blauweregen snoeien

Als je goed snoeit, krijg je jaar na jaar prachtige bloemen aan je blauweregen. De belangrijkste truc is om de jonge scheuten die in de zomer na de bloei groeien, terug te snoeien. Het is gemakkelijk om te zien waar je moet snoeien omdat je de oude bloemstengels nog kunt zien. Als je plant nieuw is, bind dan de stengels vast die je moet houden om het raamwerk te vormen en snoei de rest van de dunne nieuwe stengels terug tot vijf bladeren.

Het gebladerte is zo dicht in de zomer dat het jonge krachtige scheuten kan verbergen die rond het raamwerk groeien, of zelfs tot in de dakrand van een huis. Wacht tot de winter om het weer op te ruimen. *Wisteria* kan indien nodig hard gesnoeid worden om hem te verfraaien, maar het kan een jaar of twee duren voordat de bloemen zich weer betrouwbaar ontwikkelen.

STAP VOOR STAP Blauweregen snoeien

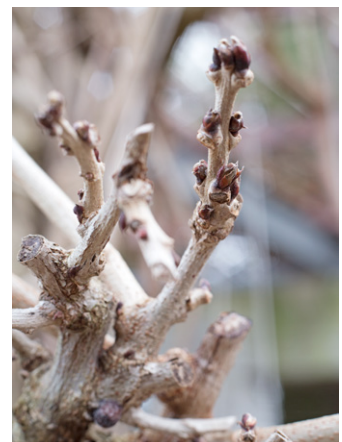
1 Zoek naar oude, kale stengels die achter de dichte groei van nieuwe scheuten hangen. Ze kunnen behoorlijk in de knoop raken als ze ronddraaien op zoek naar steun.

2 Sta je op een ladder, blijf dan met beide voeten op de sporten staan en houd jezelf in evenwicht. Plateaus zijn echter het beste om op hoogte te werken.

3 Loop nieuwe scheuten na tot de oude bloemen en snoei die terug. Laat vijf bladeren op een korte uitloper zitten. Bind de scheuten vast die het raamwerk vormen.

4 Snoei de uitlopers die je in de zomer hebt laten zitten terug tot twee knoppen in de winter. Verwijder alle scheuten die buiten het gewenste raamwerk zijn gegroeid.

Bladstekken zijn makkelijk en ideaal om kinderen te leren hoe planten werken.

Vermeerder streptocarpus

Streptocarpus, of Kaapse primula, is een geweldige kamerplant als je een kamer langdurig wilt vullen met kleur.

Om de plant te vermeerderen, kun je nu bladstekken nemen van gezonde, nieuwe bladeren in het hart van de plant. Dankzij het licht en de warmte zullen zich snel wortels en uitlopers vormen. Zet de stekken op een warme, lichte plaats en al na zes weken kun je zien hoe langs de snijrand van het blad nieuwe plantjes ontwikkelen. Verhuis elke stek als die eenmaal goed geworteld is naar een eigen potje van 10 cm. Deze planten houden van goed doorlatende grond, dus leeg onderschotels met overmatig water meteen na het gieten.

De sleutel tot succes is dat je deze planten, die van oorsprong in Zuid-Afrikaanse bossen groeien, op een vensterbank zet, maar niet in fel, direct zonlicht. In het wild groeien ze in gevlekte schaduw. Een vensterbank op het oosten of westen is ideaal en een vochtige badkamer of keuken is perfect.

STAP VOOR STAP Bladstekken nemen van streptocarpus

1 Knip een jong, fris, gezond blad uit het hart van de ouderplant. Snij het blad (of hooguit twee, anders verzwak je de plant) bij de voet af.

2 Leg het blad op een plat vlak en snij het in de breedte met een heel schoon, heel scherp, niet gekarteld mes in drie of vier stukken van 5 cm.

3 Steek de onderste 1 cm van elk stuk in goed doorlatende, turfvrrije, zanderige stekgrond (twee stukken per pot). Duw de grond aan, zodat de stekken stevig staan.

4 Geef lauwwarm water en doe elke pot in een doorzichtige zak met touw of elastiek eromheen. Zet de potten op een lichte vensterbank, uit direct zonlicht.

Speciale uitgave!

Tuinieren voor beginners

- ✓ Vol met basisvaardigheden
- ✓ De beste ontwerptips
- ✓ Oplossingen voor al je tuinproblemen

Nu voor
12,99

Bestel nu via
www.gardenersworldmagazine.nl/tuinieren

Gardeners' World magazine

STAP VOOR STAP

Lepelplanten
vermeerderen

Door lepelplanten te delen, houd je deze nuttige kamerplant gezond en krijg je er meer. Een lepelplant die snel uitdroogt en waarvan de wortels samengeperst in de pot zitten, is minder gestrest en krijgt meer groei ruimte voor de wortels als je hem deelt.

- 1** Haal de plant voorzichtig uit de pot als je wortels onder uit de pot ziet komen. Maak de wortelkluit losser.

- 2** Trek de plant in pollen uit elkaar. Soms heb je veel kleine plantjes, maar als er maar één is, scheur die dan voorzichtig los.

- 3** Vul nieuwe potten met turfrijke potgrond en doe in elke pot één pol. Voeg potgrond toe, druk aan en geef goed water.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

Benevel je planten, maar blijf ze ook water geven.

Houd luchtplanten vochtig

Benevel je luchtplanten regelmatig met water uit een plantenspuit, zodat ze tussen onderdompelingen door vochtig blijven. Als de planten in een badkamer staan waar de douche

vaak wordt gebruikt, krijgen ze in principe genoeg vocht en hoeft je ze niet te benevelen.

Benevel de bladeren als die er droog uitzien, het liefst met regenwater of gedestilleerd

water. Zorg dat de planten niet in direct zonlicht staan maar wel op een lichte plek, zoals een vensterbank.

Let op: benevelen is geen vervanging voor water geven.

Geef bromelia's water

Houd het waterniveau van bromelia's op peil om ze gezond en mooi te houden. Bromelia's drogen makkelijk uit, vooral in huis – en helemaal in kamers met airconditioning – dus zet ze niet in de buurt van een radiator of kachel.

Sommige bromelia's hebben een 'waterreservoir' in het hart van hun bladrozet. Laat het water weglopen voor je dit reservoir weer vult om stagnatie van het water te voorkomen (het liefst met gekookt water dat is afgekoeld tot kamertemperatuur). Bij bromelia's zonder reservoir houd je de potgrond licht vochtig, maar niet voortdurend nat.

Sommige bromelia's absorberen water uit een reservoir in hun hart.

Checklist

- ☐ Geef planten voor je met vakantie gaat royaal water en zet ze op een koelere plek, zodat ze niet te veel vocht verliezen.
- ☐ Geef kale potgrond een decoratieve mulch om de wortels koel te houden.
- ☐ Geef bladplanten om de paar weken universele kamerplantenvoeding bij het gieten.

Goedkoop en simpel: huislook vermeerderen in creatieve potten.

Huislook delen

Vermeerder *Sempervivum*, of huislook, door groepjes rozetten te delen. Zo krijg je makkelijk nieuwe plantjes om in gemengde potten te planten. De rozetten sterven af als ze bloeien, dus het is belangrijk ze regelmatig te delen. De jongere rozetten groeien door en al gauw heb je er meerdere in de pot.

Sempervivums zijn ideaal voor potten of arme, goed doorlatende grond en rotstuinen. Ze houden van veel zon en zijn heel winterhard, mits ze niet te nat worden. Dankzij hun vele kleuren en vormen kun je er een spectaculaire pot of een prachtig tapijt van kleuren en texturen mee maken.

De bloei is afhankelijk van de variëteit van de plant en de leeftijd van de rozet. Na de bloei kun je de plant snel weer opknappen door het dode blad weg te halen en een jonge rozet in de vrijgekomen ruimte te zetten. Als je nieuwe planten koopt, zorg dan dat ze meer dan één rozet hebben. Als er dan eentje meteen begint te bloeien, heb je nog een reserveplant.

STAP VOOR STAP Huislook delen en verpotten

1 Tik huislook uit zijn pot in je hand. Maak voorzichtig de wortels los en trek de plantjes er een voor een uit. Hou de rest van de wortels in één hand om ze zo goed mogelijk te ontwarren zonder ze te beschadigen.

2 Kijk onder de rozet of je beschadigde of verwelkte blaadjes ziet. Haal verdroogde en bruine blaadjes weg met je vingers. Knip lange, verwarde wortels met een schaar terug tot zo'n 4 cm.

3 Vul een pot met zanderige, goed doorlatende potgrond en druk stevig aan. Maak een gat en laat de wortels erin zakken. Druk de potgrond aan. De onderkant van de rozet moet net boven het oppervlak zitten.

4 Geef elk nieuw plantje voorzichtig maar royaal water, met een fijne broes op de gieter. Geef daarna slechts heel af en toe water. Zet de potten op een lichte, zonnige plek waar ze niet verdrinken als het regent.

Je gewassen oogsten

Er is deze maand zoveel groente en fruit om te oogsten, dat je het soms niet kunt bijbenen. De truc is jezelf de gewoonte aan te leren elke ochtend of avond in de tuin te controleren welke eetbare gewassen klaar zijn om geoogst te worden. Je groente en fruit heel goed in de gaten houden, helpt ervoor te zorgen dat je ze oogst als ze op hun best zijn.

Bij uien en knoflook die je in de lente hebt geplant, zie je aan het blad of je ze kunt oogsten. Zodra ze vergelen, is het zover. Middelvroege aardappelen kun je deze maand ook oogsten, maar laat halflate aardappelen staan tot volgende maand als je zo groot mogelijke knollen wilt, tenzij het blad afsterft of tekenen van aardappelziekte vertoont.

In juni gezaaide erwten zullen deze maand mooi opzwellen. Pluk de peulen als ze er nog fris en glanzend uitzien en de erwten er niet uit barsten.

Regelmatig plukken geeft extra oogsten bij gewassen zoals erwten.

STAP VOOR STAP Planten om deze maand van te oogsten

1 Snijbiet kun je het hele jaar oogsten, en als je regelmatig oogst, stimuleert dat de plant om meer blad te maken. Trek of snij eerst de buitenste bladeren eraf.

2 Pronkbonen zijn op hun best als de peulen nog lichtgroen en smal zijn, niet dik en vol. Pluk oudere peulen om nieuwe aanwas te stimuleren.

3 Oregano, vooral jonge blaadjes van de uitlopers, is heerlijk in stoofpotjes en soepen. Regelmatig oogsten houdt de plant vol en compact.

4 Pepers kun je makkelijk met een schaar afknippen. Je kunt ze in elk stadium oogsten, maar wil je maximaal pittige pepertjes, laat ze dan rijpen aan de stengel.

Haal verschrompelde komkommers weg en blijf gieten

Let op of komkommers aan hun uiteinden verschrompelen. Dat is neusrot. Het wordt veroorzaakt door calciumtekort en is makkelijk te verhelpen. Je hoeft zelden extra mest te geven, tenzij de plant in een pot of kweekzak staat.

Verwijder allereerst de aange-taste vrucht. Om perfecte komkommers te krijgen, moet je consistent water geven en zorgen voor een goede ventilatie in de kas. Dan kan de plant genoeg water en tot in de uiteinden van de vrucht voedingsstoffen opnemen.

Neusrot begint onderaan maar kan zich snel verspreiden.

Oogst kerstomaten als het kan met hele trossen – bijna rijpe tomaten zul je al gauw kunnen eten.

Check of tomaten rijp zijn

Check of tomaten rijp zijn zodra ze verkleuren van groen naar rood, geel, oranje of welke kleur de variëteit ook belooft. Druk er zachtjes in of pluk en proef er eentje. Knip

blaadjes rond rijpende trossen weg zodat vruchten meer licht krijgen en gelijkmatiger rijpen.

Knip ze als je ze oogst helemaal terug tot de hoofdstengel.

Geef de plant nu minder water, vooral als je blad hebt weggehaald, om gespleten vruchten te voorkomen en een intensere smaak te krijgen.

Zet potten op vloeiδοοk

Bekleed een bak op de werktafel met vloeiδοοk. Dit helpt de planten om vocht vast te houden als je niet in de gelegenheid bent om elke dag water te geven.

Vloeiδοοk is enorm absorberend en de potgrond in de potten die erop staan, zuigt van onderaf water op. Sommige systemen hebben een aparte watervoorraad in een emmer of tank. Een lont ligt op de mat en het andere eind hangt in een emmer. Dit zorgt ervoor dat er continu water in de mat blijft druppelen.

Zorg dat potgrond in de potten direct contact maakt met de mat.

SNELLE OPLOSSINGEN

Zaai nu peterselie en oogst de hele winter jong blad. Kweek er veel van, want in de kou groeit het niet meer terug als je het geplukt hebt.

Zaai spaarzaam in bakken. Bedek met 2 mm gezeefde potgrond en zet in een ondiepe bak met lauw water tot het oppervlak van de grond nat is.

STAP VOOR STAP

Poot nieuwe aardappelen in zakken

Poot nieuwe aardappelen zoals 'Charlotte' of 'Nicola' nu in zakken in de kas. Met kerst heb je dan een speciale oogst.

Ze zijn niet winterhard, dus teel ze in de kas. Voeg naarmate de uitlopers groeien meer potgrond toe en giet regelmatig.

1 Vul een 40 literzak tot een derde met een mix van turfrijke potgrond, leem en een beetje aardappelmest.

2 Leg drie of vier pootaardappelen op de potgrond. Als je ze hebt voorgekiemd, zet ze dan met de uitlopers omhoog.

3 Bedek de knollen met 10 cm potgrond. Maak het oppervlak egaal en geef flink water. Zorg dat ze licht krijgen.

Hoe beter de luchtcirculatie, hoe beter de sjalotten drogen.

Droog sjalotten om te bewaren

Leg gaas over een lattentafel of gebruik een draadmand om de sjalotten op uit te spreiden, zodat ze kunnen drogen voor je ze bewaart. Luchtcirculatie is cruciaal om te zorgen dat de buitenste schil droog genoeg is om de bol

tegen rotten te beschermen. Na een paar weken drogen op de werkbank kun je wortels en droog blad verwijderen en de bollen opslaan in een zak van gaas. Bewaar ze op een koele, donkere, luchtige plek.

TIP

Vermeerder rozemarijn met stengel- of hielstekken als de jonge uitlopers rijpen. Neem de stekken 's ochtends vroeg.

Op pagina 84 legt Nick Bailey uit hoe je hielstekken neemt.

Vervolgens steek je de stekken in potten met goed doorlatende potgrond. Geef water en zet op de werkbank.

Checklist

- ☐ Begin opgepotte cyclamen water te geven om de groei op gang te brengen.
- ☐ Benevel stekken zodat ze niet uitdrogen.
- ☐ Begin geprepareerde hyacintenbollen op te potten zodat ze in de herfst bloeien.
- ☐ Oogst aubergines, chilipepers, paprika's en meloenen.
- ☐ Stek wat perkplanten om volgend jaar in je borders te zetten.
- ☐ Zet deuren en ramen open, vooral op warmere dagen.

Stof citrusbladeren af

Verwijder stof en roetdauw van citrusbladeren, zodat de plant zonlicht beter kan omzetten in suikers. Je houdt zo ook besties als dopluis in toom.

Maak een doek vochtig met regenwater. Ondersteun een blad met één hand of een hele tak met je arm voordat je het blad afveegt. Veeg altijd naar je toe, zodat er geen bladeren scheuren. Na een paar dagen zie je het verschil in groei.

Stof en vuil verwijderen helpt bladeren bij een goede fotosynthese.

Haal slordig blad weg en snoei hoofdstengels terug: zo gaat de energie naar de vruchten.

Snoei pompoenen terug

Knip lange stengels van (winter) pompoenen terug, zodat ze niet de hele moestuin overnemen en de energie van de plant naar de vruchten gaat. Knip ook stengels die door andere planten groeien weg,

evenals vruchtjes die deze maand verschijnen, zodat de grote vruchten optimaal kunnen groeien.

Als je de omvang van de plant wilt beperken, verwijder dan eerst stengels met lelijke of zieke blaadjes.

Je kunt stengels ook met krammetjes vastzetten. Zorg ook dat de groeiende vruchten in de zon kunnen rijpen en niet overschaduwd worden door massa's bladeren.

Dun in de zomer gezaaide uien uit voor de winter

Uien die je deze zomer in de vollegrond gezaaid hebt, hebben ruimte nodig om gezond te overwinteren. Dun ze dus nu uit. Idealiter staan ze 10-15 cm uit elkaar, maar begin met een tussenruimte van 7-8 cm voor de winter en dun ze in de lente nogmaals uit als ze uitlopen. Duw met één hand de wortels naar beneden van de plant die je wilt laten staan en trek de andere voorzichtig uit de grond.

Uitdunnen geeft lucht, waardoor uien gezonder de winter doorkomen.

Snoei zomerframbozen

Snoei oude stengels van zomerframbozen nu ze geen vruchten meer dragen. Je kunt ze helemaal tot op de grond terug snoeien.

Oude stengels herken je makkelijk, omdat ze er houtiger uitzien dan de andere. Alle frisse, groene uitlopers dragen volgend jaar vruchten. Bind de sterkste jonge stengels in de rij om de 10 cm aan en snoei de rest terug tot de grond. Graaf stengels die te ver van de hoofddrij groeien uit.

Haal de oude stengels weg en geef de nieuwe 10 cm tussenruimte.

Checklist

- ☐ Knip kruiden bij en stimuleer zo verse, lekkere blaadjes om mee te koken.
- ☐ Blijf tomaten, pompoenen, courgettes, chilipepers en komkommers kaliumrijke voeding geven voor een betere oogst.
- ☐ Zaai paksoi, Chinese kool en mizuna in de halfschaduw in grond die water goed vasthoudt.
- ☐ Zaai spinaziezuring op een zonnige plek en je kunt van de winter tot in de lente oogsten.
- ☐ Schoffel groenbesters onder voordat ze bloeien.

STAP VOOR STAP

Zaai sla in de vollegrond

Zaai sla om de hele winter te kunnen plukken. Bladsla groeit niet hard vanaf de herfst, als je met plukken begint, dus benut alle ruimte die je hebt. Kies mizuna, paksoi, tuinkers en mosterd. Bescherm het gewas met vliesdoek als het erg koud is.

- 1 Maak een zaaivoor zo breed als een schffel en maak de grond voorzichtig goed nat met een gieter met fijne broes.

- 2 Strooi zaadjes in de zaaivoor, niet te dicht op elkaar. Ze ontkiemen heel snel in de nog warme bodem, dus zaai niet te veel.

- 3 Bedek de zaadjes met zo'n 1,5 cm fijne aarde. Duw de grond voorzichtig aan met de achterkant van een hark.

Plant jonge snijbiet uit voor de winter

Snijbiet die je deze zomer hebt gezaaid, kan nu uitgeplant worden. Als je dat nu doet, kunnen de wortels nog goed aanslaan, zodat je de hele winter kunt oogsten. Deze plant houdt van vochtvasthoudende

grond en volle zon, maar verdraagt lichte schaduw beter dan de meeste groenten.

Wied de bodem, strooi er wat universele mest overheen en hark aan.

Druk eerst de grond in de zaaivoor aan. Geef de planten in hun potjes een dompelbad en plant ze dan om de 10 cm in rijen met 45 cm tussenruimte. Druk de grond goed aan en geef water.

PAS OP VOOR aardappelziekte

Wees bij aardappelen en tomaten alert op de gevreesde late aardappelziekte. Deze late schimmel kan je gewas decimeren en wat je oogst kun je niet lang bewaren. Als bladeren schroeiplekken en zwarte stengels hebben, pluk dan de vruchten of rooi de knollen en haal de plant weg. Gooi het aangetaste materiaal in de vuilnisbak en eet je oogst meteen op, want je kunt die niet bewaren.

Volgende maand

- ☐ Haal gladiolen uit de grond en droog de knollen.
- ☐ Zet kamerplanten weer binnen.
- ☐ Neem maatregelen tegen de taxuskever.
- ☐ Stek vorstgevoelige planten voor volgend jaar.
- ☐ Vul gaten op met siergrassen en laatbloeijs.

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

[www.gardenersworldmagazine.nl/
contact](http://www.gardenersworldmagazine.nl/contact)

Wist je dat je tegenwoordig eenvoudig zelf je adres kan wijzigen? Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/adreswijzigen om je nieuwe adres door te geven. Het nieuwe adres wordt vervolgens automatisch in ons systeem gewijzigd.

Telefoon

We zijn er maandag tot en met vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.
+31 (0)24-2027 827

E-mail

Stel je vraag per e-mail aan een van onze service medewerkers.
[klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl](mailto:klantenservice@gardenersworldmagazine.nl)

ABONNEMENTSINFORMATIE Gardeners' World kost € 6,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 72,50 en in België € 75,50 (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging afgeven via www.magazineshop.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

BBC

Gardeners' World

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Hoofdredacteur Anne Wiegers

Redactie Iona van den Dries, Jos Heijmans, Govert de Jong en Helga Kluiters

Met medewerking van Berthe Bogers, Milly Born, Julie Deman en Michiel Dewey (De Verwildering) Jaap Molenaar (De Bijenstichting), Stichting NL Bloeit!, Bart Vosselman en redactie Gardeners' World UK

Art Direction Nick Groenewold

Vormgeving Mylène Nales, Tom Gerrits, Lisanne Cobussen, Susan Gerbrands-Derksen, Ferry Dorrestein en Ellen Willemsen

Sales Gavin Woesthoff +31 (0)6 20509854 gwoesthoff@fnl.nl

Marketing Anouk Tolboom +31 (0)24 2404595 atolboom@fnl.nl

Drukkerij Senefelder Misset Doetinchem B.V.

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties of vragen aan de redactie? redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl of het onderstaande adres o.v.v. redactie Gardeners' World Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

F&L Media

COPYRIGHT Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vernieuwvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World
Managing Director - Catriona Bolger
Head of Content - Kevin Smith

Immediate Media Co Ltd
Chairman - Martin Weiss
CEO - Tom Bureau
Director of International Licensing and
Syndication - Tim Hudson
International Partners Manager -
Molly Hope-Seton

BBC Studios, UK Publishing
Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and
Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines and Consumer Products -
Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK.publishing@bbc.com
www.bbci.com

augustus Groeigids

Zaai nu buiten en binnen je gewassen voor de winteroogst.

Binnen zaaien Buiten planten/zaaien Oogsten

De beste keuzes voor augustus		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Aardbeien Door slechts zeven zoete, caloriearme aardbeien te eten heb je al één vakje van de Schijf van Vijf binnen en ze leveren ook nog eens hooikoortsverlagende quercetine.												
	Tips Geef regelmatig water tot de plant goed is aangeslagen. Kweek in de volle zon voor de zoetste vruchten. Plant met de kroon net boven de grond Afstand 45 cm uit elkaar 75 cm tussen rijen												
	Andijvie Deze zijn een bron van ijzer, kalium en huidvriendelijke carotenoiden. Voeg toe aan roerbakgerechten of gebruik in plaats van sla op de hamburger.												
	Tips Kweek in halfschaduw. Oogst jonge bladeren voor salades of gebruik het hart in roerbakgerechten. Zaai 1 cm diep Afstand 25 cm uit elkaar 30 cm tussen rijen												
	Boerenkool Boerenkool levert antioxidanten, waaronder fenolen, flavonoiden en vitamine C, en is ook een nuttige plantaardige bron van calcium.												
	Tips Dek af met gaas om koolwitjes en duiven af te schrikken. Voeg kalk toe aan de bodem indien nodig om de pH te verhogen. Zaai 2 cm diep Afstand 60 cm uit elkaar 45 cm tussen rijen												
	Gemengde bladsla Deze bladeren bevatten vitamine C en E, en hoe donkerder ze zijn, hoe rijker aan foliumzuur. Gebruik voor kleur, textuur en smaak in salades.												
	Tips Kies een snelgroeierende, kleurrijke mix met bladeren zoals rucola en mizuna, klaar om te plukken in slechts 30 dagen. Zaai 1 cm diep Afstand 15 cm uit elkaar 30 cm tussen rijen												
	Kervel Bevat kalium en calcium. De delicate smaak van kervel gaat goed samen met eieren en vis.												
	Tips Zaai in rijke, vochtige grond in halfschaduw. Dek planten in potten in de herfst af voor de winteroogst. Zaai 1 cm diep Afstand 15 cm uit elkaar 30 cm tussen rijen												
	Knolrapen Het eten van meer koolsoorten, zoals knolrapen, kan het risico op kanker verlagen. Oogst ze als ze klein zijn en bak, kook of stoom ze.												
	Tips Houden van een vochthoudende grond. Geef regelmatig water tijdens droogte voor dikke wortels en om bloei te ontmoedigen. Zaai 2 cm diep Afstand 15 cm uit elkaar 30 cm tussen rijen												
	Mizuna Deze milde mosterdgroente is rijk aan vitamine C en K. Lekker in salades of licht gekookt.												
	Tips Er komen tot wel vijf keer nieuwe bladeren na het plukken. Winterhard, maar zet ze liever onder stolpen voor de winteroogst. Zaai 1 cm diep Afstand 10 cm uit elkaar 25 cm tussen rijen												
	Spinaziezuring Deze bladgroenten zijn makkelijk te kweken en een krachtig gewas. Ze zijn rijk aan vitamine C en foliumzuur, die helpen het energieniveau te ondersteunen.												
	Tips Kweek in halfschaduw in vruchtbare grond. Oogst regelmatig om de productie van verse jonge bladeren te stimuleren. Zaai 2 cm diep Afstand 20 cm uit elkaar 45 cm tussen rijen												
	Winterradijs Naast immuunversterkende vitaminen bieden deze pittige wortels fytonutriënten, zoals quercetine en ferulinezuur.												
	Tips Zaai in zon of halfschaduw. Winterradijs groeit groter en langzamer dan lente- en zomerradijs. Zaai 1 cm diep Afstand 25 cm uit elkaar 30 cm tussen rijen												
	Wintersla Verse bladeren in de winter zijn bijzonder waardevol. Kweek er veel van om je ijzer-, koper- en kaliumgehalte aan te vullen.												
	Tips Zelfs winterharde variëteiten groeien het best als ze beschermd worden – in een koude kas of bak, of onder stolpen of vliesdoek. Zaai 1 cm diep Afstand 15 cm uit elkaar 25 cm tussen rijen												

Volgende maand

Het septembernummer ligt vanaf **20 augustus** in de winkel.

Daverende dahlia's

Monty vertelt hoe je zo lang mogelijk van je dahlias kunt genieten.

Sue Kent geeft tips hoe je het beste tuiniert op de tuintafel.

Vormsnoei lastig? Niet met de tips van Adam Frost.

Frances snoeit zomerframbozen in topvorm.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

6,99

Bestel het volgende nummer
vóór 5 augustus met
GRATIS VERZENDING
Ga naar [gardenersworld
magazine.nl/voorverkoop](http://gardenersworldmagazine.nl/voorverkoop)

Mis geen nummer meer!

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave van *Gardeners' World* automatisch in je brievenbus.

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/abo
of bel gratis naar **+31 (0)24 2027 827**

**Gardeners'
World** magazine

HENCHMAN®

DÉ ULTIEME TUINLADDER

Ongelijke grond, verschillende hoogtes en een combinatie van zachte en harde bodem: de tuin heeft verschillende uitdagingen waar een gewone ladder geen goede oplossing voor heeft.

Een **HENCHMAN Tripod Ladder** is ontworpen om je veilig, stabiel en zelfverzekerd te laten werken. De verhoogde stabiliteit geeft je het vertrouwen om op hoogte te werken en maakt het trimmen van heggen en het snoeien van bomen makkelijk. Als je hem eenmaal hebt, zou je willen dat je hem eerder had aangeschaft.

Door het lichtgewicht ontwerp van de **HENCHMAN Tripod Ladder** is het prettig om hem te tillen en te gebruiken – perfect voor de lastig bereikbare klusjes in je tuin en in huis.

1. VEILIG WERKEN

Elk van de drie poten kan individueel versteld worden voor complete stabiliteit op ongelijke ondergronden.

2. COMFORTABEL WERKEN

De ingebouwde platformtrede en hoge leuning zorgen ervoor dat je makkelijk handsfree kunt werken.

3. ZELFVERZEKERD WERKEN

De klauwvormige voeten van de ladder zorgen voor extra stabiliteit op zachte ondergronden. De gratis rubberen voetjes houden je stabiel op harde ondergronden, zowel binnen als buiten.

PRIJZEN V.A. € 349 . MATEN 1,8 - 4,8 M
GRATIS VERZENDING . 5 JAAR GARANTIE

"Kwalitatief hoogwaardige producten die ervoor zorgen dat je met vertrouwen werkt op hoogtes!" Daniel. G

4,9

Op basis van meer dan 3000 reviews in het VK

DE ONGEËVENAARDE
VEILIGHEIDSKENMERKEN
VAN DE HENCHMAN
TRIPOD LADDER ZIJN
ONDER MEER:

Krijg 5%
korting met de
code NL8GW24

2,4 M
3 VERSTELBARE
POTEN

NEEM ZELF EEN KIJKJE!
Scan de QR-code om meer te weten
te komen over alle HENCHMAN-ladders

BESTELLEN OF MEER INFORMATIE:

www.henchman.nl

Maak je eigen pluktuin

- ✓ Zaadjes opkweken, verspenen, verpotten, stekken en zelf plukken
- ✓ De mooiste bloemen voor op vaas voor je uitgezocht
- ✓ De beste pluktuinexperts geven hun tips.

Speciale uitgave

€12,99

Bestel nu via
www.gardenersworldmagazine.nl/pluktuin

Gardeners'
World magazine